

محبت

کابینه

خلل پذیر بود هر بسا که می بینی
مگر بنای محبت که خالی از خلل است

شماره یکم / سال ۲۸م / مارچ ۲۰۲۵

نسخه چاپی محبت، که نسبت محدودیت های ناشی از شیوع کوید-۱۹، در چهار سال گذشته تنها از طریق آنلاین نشر می شد، شروع از شماره یکم سال ۲۷م، جنوری ۲۰۲۳ بار دیگر دسترس شاعرین می گردد.
برای دریافت نسخه چاپی محبت به اطلاعات پایین این صفحه مراجعه شود.

تخته محبت

MAHABBAT

A none periodical magazine published by ADS
(Afghan Dosty Society)
22 Town Field Way, Isleworth, Middlesex, TW7 6TN, UK
Tel: 0044(0)7956190157
e-mail: mahabbat.dosti@gmail.com
Bank name: The Co-operative bank,
Account No: 67334777-00, Sort Code: 08-92-99, UK
International Bank Account number
IBAN GB98CPBK08929967334777

شاسامه:

بنیادگذار و صاحب امتیاز: انجمن دوستی افغان
تحت نظر بنیاد تحریر:
ن. چاند، ع. کبری و نیل غ. ج. یکنوع، و. بولل
مدیر مسئول: بیانون تاج
بهایی تک شماره: ۵ پوند سترلینگ + هزینه پست

نړیوالو مخامختیاؤ کال

د نوی کال له پیل کیدو سره سم ښکاري چې نړۍ، سیمه او افغانستان ښایي په نړیوال سیاسي ډگر کې د مهمو او پیچلو بدلونونو، بحرانونو او مخامختیاؤ سره مقابل شي. له دې کبله هڅه کېږي چې په دې لیکنه کې د افغانستان داخلي وضعیت، نړیوالې سیاسي معادلې او احتمالي حل لارې د موضوع د څیړنې عمده خواوې جوړې کړي. لمری تر هر څه اړینه بلل کېږي چې د افغانستان، سیمې او نړۍ د دومداره بحران د غزیدو په باب رڼا واچول شي، تر څو د هغې سره جوخت د نړیوالو سیاسي معادلو او د احتمالي حل لارو په اړوند نظریات ورکړل شي.

له ۳ کلونو زیاته موده کېږي چې د افغانستان خلک د مذهبي واکمنو په گورت کې په ستونزمن ډول ساه اخلي، دغه وضعیت د ژوند په ډیرو ډگرونو اغیزه کړي، په تیره بیا «د ښځو او نجونو دوامداره محرومیت» چې بشري ناورین یې زیږولی، د ملک ټولنیز او اقتصادي پرمختګ ته یې ډیر زیان اړولی دی. روان حالت ستر (اقتصادي تاثیر) ښیندلی، چې له امله یې د ښځو د کار مخنیوي د عوایدو کمښت ته لاره هواره کړي ده او د فقر د زیاتوالي لامل شوی دی. د دې تر څنګ یې (سیاسي اغیزې) هم لرلې یانې کله چې نړیواله ټولنه طالبان د بیلایلو بندیزونو تر فشار لاندې ساتي دغې هڅې کوم اساسي بدلون نه دی راوستی، خو عام خلک یې فشار زغملو ته اړایستلي. همدارنګه (ټولنیز فرهنګي اغیز) یې هم د افغاني ټولنې له پاره ملا ماتونکی دی، ځکه چې نجونې او ښځې له هر ډول زده کړو بې برخې شوي، او د افغان انسان روزنې او افغاني جامعي ته د هغه د وړاندې کوونې رسالت یې د سوال سره مخ کړی دی. «افغانستان د اقتصادي سقوط او فقر» سره لاس وګریوان دی، یانې د فقر کچه ورځ تر بلې لوړیږي، کارې فرصتونه محدود شوي او نړیوالو مرستو کې لږوالی راغلی. ځکه د واکمنو د ناوړه پالیسیو له وجې پانګوال او مسلکي قشر له هیواد کډه شوي، د طالبانو اقتصاد د مخدره توکو پر قاچاق، غیر رسمي مالیاتو، او ځینو محدودو سوداګریزو عوایدو متکی دی، چې پایدار اقتصادي جوړښت نه شي رامنځته کولی او نړیوال پرله پسې بندیزونه د اقتصاد د لا خرابوالي سبب شوی دی.

سیمه کې د نړیوالو زبرځواکونو تر منځ د منابعو د خپلولو او سیاسي تاثیر ښیندلو سیالې د انساني تهذیب او تمدن د نړولو تر کچې رسیدلې ده. غزه، لبنان، د یمن او سوريې ځینې برخې په کنډوالو بدلې شوي او د هغې اوسیدونکي یا د نړیدلو ودانیو تر چتونو لاندې وژل شوي پاتې دي، یا هم لوړې محوه کړي او یا په زور له آبایي انګړ شړل شوي دي. په دې برخه کې د سیمې د ډیرۍ هیوادونو، په تیره د اسرائیلو، ایران، ترکیې او پاکستان کردار د تأسف وړ دی. دونالد ترامپ په ډاګه وایي چې ځینې جغرافیې ښایي بدلې شي، خو په خواشینۍ چې پورته یاد هیوادونه په سیمه کې د جغرافیې د بدلیدو له پاره عملاً لاس په کار شوي.

په افغانستان کې د واکمن رژیم څخه د پاکستان او ایران پټه او ښکاره دفاع، په منځني ختیځ، جنوبي او مرکزي آسیا کې د یادو دوه هیوادونو نیابتی زونونه او کرښې جوړول ثابتوي چې د نړۍ د سترو ځواکونو په واسطه د ترهګرو ډلو او ملیشو مهندسي او لوژستيکي خدمات ایران پاکستان او ترکیې ته سپارل کیدل ښیي چې ۱۴۰۴ کال هم ښایي د افغانانو له پاره د سولې او ثبات کال نه وي. په تیر کال کې د پاکستان د استخباراتو د مشر سفر تاجیکستان او د منځنۍ آسیا ځینې نورو هیوادونو ته او د هغې سره جوخت په بدخشان، بغلان او ځینو نورو سیمو کې د ترهګرو ډلو په تیره د داعش مرکزونو فعالیتدل یو وارې بیا ثابتوي چې نوی کال د نوې ګواښونو او مخامختیاو سره ممکن مل کال وي. د پاکستان پالیسي د افغانستان او هند په باب دا ډول مهندسي کيږي چې هر کال افغانستان ته نوې سردردۍ له ځانه سره لري. که څه هم چې د هغه هیواد د ناوړه پالیسیو له وجې پاکستانۍ ټولنه د ژور بحران سره لاس او ګریوان ده، خو د روان بحران لا زیاته پیچلتیا د افغانستان په ګټه هم نه ده. د ډیورنډ پر غاړو د بلوڅو او پښتنو پاڅونونه او د دې تر څنګ د پاکستان په اهدافو د پې ټې ټې عملیات چې پره یې د طالبانو په خودکامه رژیم اچول کيږي، ستر پایه د هیوادوالو او د هغوئ د ټاټوبي په وړاندې ګواښونه دي چې ورته تابیا نیول او په اړوند یې مناسب سیاست طرح او عملي کول د افغانانو کار او کورنۍ دنده بلل کيږي.

لکه چې مخکې ورته اشاره وشوه په افغانستان کې روانه وضعه د جهاني پیچلي هغه حالت زیږنده ده چې نړۍ د یو قطبي کیدو څخه د څو قطبي کیدو پرلور خپل مضمون بشپړوي، نو ځکه یې اغیزې په افغانستان ډیرې څرګندې دي او ښایي نورې هم زیاتې شي. په دې ترڅ کې «د آمریکا پالیسی او د نړیوالو قدرتونو سیالۍ» له نظره نه شي غورځول کیدلی. د آمریکا ولسمشریزو ټاکنواغیز، د دونالد ترامپ بیا انتخابیدل د افغانستان، سیمې او ټولې دنیا له پاره ۱۴۰۴ کال د نړیوالو معادلو د تعین له درکه لا بااهمیته ښکاري. لکه چې وړاندوینه کیدله، که ترامپ ټاکنې وګټي ښایي د چین لور ته پاملرنه زیاته او افغانستان هیر کړي، خو مالومیږي داسې نه ده، ځکه چې د آمریکا سفارت کابل کې مخ په فعالیتونو دی او د هغه هیواد د استازي د ماموریت یوه بله دوره پیل شوي چې احتمالاً د افغانستان له لارې چین مهارول او منځنۍ آسیا ته د داعش دنده کول یې موخې وي.

«د پانګوالۍ نظام او نړیوالې اقتصادي شخړې» په ۱۴۰۴ کال کې ښایي نوې ځانګړتیا خپله کړي. لکه د آمریکا او چین تر منځ د سوداګریزې جګړې شدت، د سرمایه داري هیوادونو تر منځ د نوي سیالیو پیل او د نړیوالو بازارونو ډیره ګډوډۍ د افغانستان په سینه پریوتي اقتصاد باندې لا نورې منفي اغیزې لرلی شي. همدارنګه که په نړیوالو معادلو کې بدلون رامنځته کيږي، ښایي د طالبانو له پاره نوي فرصتونه یا هم ټینګ ګواښونه راوپنځوي.

«د اوکراین جګړه او د هغې د احتمالي پای ته رسیدو اغیزې» په نوی کال کې افغانستان له تازه صورتحال سره مخامخ کولی شي. یانې که د اوکراین جګړه پای ته ورسېږي، د روسیې، آمریکا او د اروپايي اتحاديې تمرکز ښایي د افغانستان په شمول سیمه کې زیات شي. که د روسیې او چین تمرکز د افغانستان راتلونکي باندې ډیر شي او آمریکا ممکنه بې پروايي وکړي، امکان شته چې د سیمه ایزو ځواکونو تر منځ نوی تعادل ته لار برابره شي. په داسې شرایطو کې «احتمالي سناریوګانې او حل لارې» یې هم خاصې ښې خپلوي؛ یانې تر ټولو مهم ګامونه شاید دا وي چې د هیواد دیموکراتیک، ملي او سیاسي ځواکونه سره یو ځای شي؛ د طالبانو په وړاندې یو ملي بدیل رامنځته کړي چې د افغانستان د خلکو استازیتوب وکړي؛ د نړیوالې ټولنې فشارونه زیات شي او د طالبانو واکمنۍ ته د مشروعیت د نه ورکولو

سياست ترهغې ادامه ومومي خو افغانستان د بشري ناورين له روانې فضا څخه راوباسي؛ د ښځو او نجونو د بشري حقونو مسأله د نړيوالې ټولنې د فشار يوه مهمه برخه وگرځي.

دلته «د نوې سياسي طرحې جوړول» د يوې اړتيا او د کار د پروگرام په توگه مطرح کيږي؛ يانې افغان سياستوال، مدني فعالان، او د سيمې هيوادونه اړ کيږي خو د افغانستان له پاره د ټول منلي نظام د جوړېدو په موخه وړ لاره هواره کړي. دا اهداف په اسانه لاس ته نه راځي له دې کبله «سوله ييز مقاومت پنځولو» ته ضرورت ليدل کيږي. ځکه طالبانو چې کومه وضعه د هيوادوالو په وړاندې اختيار کړي؛ په مقابل کې يې د سوله ييز مقاومت د هڅولو امکان شته خو د نړيوالو پاملرنه راجلب شي او د عادي افغانانو ملاتړ ته راودانگي. د مدني خوځښتونو تقويه، د تعليم د موازي سيستمونو طرح او جوړول، د افغان ښځو د حقوقو له پاره دوامداره مبارزه، مشخصې موخې دي چې د تحقق له پاره يې هڅې په کار دي.

په لنډه توگه ويلی شو چې تير او روان کال دواړه د افغانانو له پاره د ټاکلو بدلونونو، بحرانونو او ډيرو مخامختياؤ کلونه شميرل کيږي. کوم حالت چې تير کال افغانانو، د سيمې او نړۍ خلکو تجربه کړو، ښايې په لا پراخو ابعادو او شدت ۱۴۰۴ کال کې هم ادامه وکړي. ځکه چې د دونالد ترامپ انتخاب، د هغه احساساتي ويناگانو، گوت څنډنو، د نړۍ او سيمې د راديکال ناسيوناليستانو تېر ته داسې لاستې اچولې چې هر چيرې يې د منطق او عامې گټې رسولو پر ځاي کاروي او خپله گټه په نورو مني. په داسې شرايطو کې ټول منل شوي نړيوال قوانين او نورمونه په خطر کې لويېږي، انسان او د هغه دموکراتيک ارزښتونه د خپلې ساتنې او بقا امکانات کمزوري وي، که غواړي يا نه غواړي د لويو پانگوالو د سياليو او اقتدار د پاي نه منونکې جگړې برخه گرځي. له دې امله د افغانانو خير يو بل ته په نږدې کيدو او يووالي کې دی چې سره متحد شي، په خپلو روڼاندو او منورينو زور واچوي چې د اجنبي په اشاره د قومي، مذهبي، ژبني او ستمي تعصب له زاويې د خپل وران شوي هيواد او جگړه خپلو خلکو د رانده سرنوشت ټاکلو څخه لاس واخلي، لمړی سوله او ثبات راوړي او بيا د خپلو حقوقو د اعادې له پاره له قانوني او سوله ايزو لارو چارو پراخه گټه پورته کړي. په هيواد تپل شوي ۵۰ کلنې جگړې وښودله چې د هيواد هيڅ توکم په يوازي ځان، د خپل هويت په تثبیتولو، په ټول واک د گيډې اچولو له لارې پر افغانستان واکمني نه شي کولی. يوازې يو بل منل، يو بل ته درناوی او په واحد افغانستان کې يو بل حقدارگڼل، په واک کې شريکول، يو بل ته د وطن په آبادۍ کې چانس ورکول او د هر وگړي استعداد ته تن ايښودل او د افغانستان په آبادۍ کې له ټولو استعدادونو پوره او سالمه گټه اوچتول د بري لار گڼل کيږي! افغانانو به اوس دا درک کړي وي چې په هيڅ هيواد او ځواک باندې هغه ډول تکيه په کار نه ده، لکه چې يې ناکامه تجربه وشوه. تر څو چې افغانان خپل هيواد ته خدمت ونه کړي، خپلې منابع په کار وانه چوي، خپلې ملي گټې ونه پيژني او د نړيوالو سره د يو سالم سياست او مناسباتو په دایره کې تعامل ونه کړي، له اوسني بحران څخه نه شي وتلی. دا يوازې هيوادوال دي چې خپل ملک ابادولی شي، او له بهرنيانو څخه د متقابلو گټو پر بنياد د خپلو خلکو او هيواد په نفعه استفاده کولی شي او بس!

د داسې لارو په خپلولو سره هم د سيمې او هم د نړيوالو سره نیک مناسبات جوړيدلی شي او هم د هيواد له منابعو او موقعيت وړ استفاده کيدلی شي!!

و من الله التوفيق

نوروز د اسلامي منجنيو يوه غوره حللاره

د حمل (وري) لومړۍ ورځ هغه په طبيعت، شپو- ورځو، موسم، آب وهوا او دستور په حالت کې هغه د حول او تحول، بدلون او گرځيدو ورځ ده چې لمر زمکې سره په متعادل واټن ته راشي او شپه ورځ يو برابر شی. همدغه د بدلون او گرځيدو نقطه او د نوي شمسي کال پيل دی. سړکال دا تحول زموږ د خوږ نبي حضرت رسول اکرم (ص) له هجرت څخه تر اوسه ۱۴۰۳ کلونه تېر او دا دی ۱۴۰۴ م يې را دېره شو. الله پاک دی برکتی کال وگرځوي. د زړه له تله به د دې نوروز د را رسېدو له امله دعا وکړو:

يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَ الْاَبْصَارِ يَا مُدَبِّرَ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ يَا مُحَوِّلَ الْحَوَالِ وَ الْأَحْوَالِ حَوِّلْ حَالَنَا إِلَى أَحْسَنِ الْحَالِ

په داسې حال کې چې نورو ملتونو خپل تقويم درلود، اسلامي خلافت هم و پتېيله چې يو متعادل تقويم ولري چې حسابونه يې له مخې ثبات ومومي. د اسلامي اُمت نامتو منجم جلال الدين ملک شاه د نامتو عالم خيام تر مشرۍ لاندې دا حل وموند، چې هماغه د حمل د لومړۍ ورځې په نېټه کول و. وروسته بيا دا ورځ له هندوستان، اوسني تاجکستان، افغانستان تر اوسنۍ ايران پورې د نوروز په نوم ونومول شوه او موږ يې د خپلو برکتني نیکونو په دود هر کال په درناوي سره لمانځو. شمسي اعتدال په همدې ورځ څرگنېږي. نوروز نه يواځې دا چې د لمر له گرځېدو سره سم؛ يو شمسي تحول او د شپې او ورځې سره برابرېدل دي، بلکې د بزگرۍ د چارو د پيل وخت دی. اوس چې زموږ عصري دفترې، مالي او حسابي، تعليمي او شخصي چارې له شمسي کليز سره برابرې دي، نو د دهقاني له چارو پرته، د نورو کارونو ترليتيا مو له دې ورځې سره د دې لامل شوې ده چې نوروز نور هم اهميت ومومي. پخوا چې دا عصری چارې له شمسي تقويم سره نه وې تړلې هم نوروز زموږ د خلکو په نزد د درناوي وړ و.

په لرغوني لوی افغانستان کې، د نوروز د نورو ترتيباتو تر څنګ به په کورونو کې د نوروزو د شپې په مناسبت ځانګړی خواږه برابرېدل. خلکو ته (اووه سين) ميوه چې د نوروز په شپه جوړېږي، بيل ارزښت لري. د دې دود لرغونتوب په هکله ډير کره معلومات نشته، خو که له نوروز سره يې اړيکې په پام کې ونيسو، نو ويلای شو چې لرغونتوب يې د آريايي تمدن تر مهال پورې، په تيره بيا جمشيد (يما) يا کيومرث او يا هم د تهمورث دباچاهۍ تر وخته رسيږي. د پورتنۍ يادونې له مخې د هفت سين دميوی جوړول ډير مخکې پيل شوی دی او د نوروز د جشن يوه برخه ګڼل کيده چې د نوروز لپاره جوړ شوی دسترخوان به يې ښايسته کاو، خو دا هم بايد ووايو چې هغه مهال هفت شين دود و.

نوروز د ژمي له خوب څخه د طبيعت د راويښېدو سمبول دی. زياترو اخځونو د نوروز د دود بنسټ ايښودل او لمانځل (يما پاچا) يا پيشدادی جمشيد بولي. يو شمير نور بيا وايي چې نوروز لومړی ځل کيخسرو ولمانځه. اوس هم نوروز د همدې خوشحاليو يوه نېټه راپاتې ده. جلالی شمسي تقويم په ټولو تقويمونو کې يو ثابت، روڼ او د طبيعت د حول او تحول سره برابر مهالویش دی چې يو کال يې په ۳۶۵ ورځو+۵ يا شپږو ساعتونو، دولس مياشتو او بيا هره مياشت په څلورو اونيو ويشلې

ده. پيل يې د نوروز مبارکه ورځ ده، چې کښت و کار او ښوالۍ کې د برکت لوېدو په خاطر د دغې ورځې په سهار په خوشحالي سره کروندو او باغونو ته وځو.

دغه ورځ زموږ پښتو ادب کې هم انعکاس لري، او زموږ په ملي ادب کې د نوروز ډير ذکر شوی دی، مثلاً خوشحال خټک فرمايي:

د نوروز منت په باغ دی په صحرا هم
نوراني يې شيله فيضه هغه، دا هم
چې په باغ کې رنگارنگ گلونه وا شي
غنيمت ده د گلونو تماشا هم.. (الخ)

خوشحالخان بل ځای وايي:

د نوروز له فيضه بوټي خالي نه وي
فيض يې رسي هم تر سپاندې، هم تر څوزه

که همه عمر د باغ گلونه گورم
زما خواجه پرې سره نه شي هنوزه

د سهار هوا هر گوره ښه هوا ده

که آفت ورپسې ته نه وای تموزه

په راتله ور لره ډېره خوښي راوړې

په خوشحال باندې دې قدر دی نوروزه !

د نوروز لمانځنه په حقيقت کې د کار او زيار د ورځو او د برکتونو په هيله د حلال رزق د گټلو په خاطر د الله (ج) په ستر حکمت دپوهيدو راز دی. بزگران په دې وخت کې يومونه را اخلي او پټيو ته وځي ترڅو هلته حلال رزق گټلو ته چې نيم عبادت بلل شوی دی، ځانونه او خپل پټي چمتو کړي. بزگران په دې ورځ دعا کوی چې ټول کال يې له برکتونو ډک وي. دوی د پاک پرورگار د دغې عطیې شکرانه په کار اوزيار ادا کوي. په ښارونو کې د نوی کال پيل په رسمی او نارسمی غونډو سره لمانځل کېږي چې دينی علما پکې وينا کوی، خلک عدل او انصاف ته رابولي او رسمی غونډې د کلام الله مجيد په تلاوت او د رسمی چارواکو په ويناوو پيل کېږي. دښوونځيو زده کوونکي نوی ټولگی پيل کوي، دولت نوې مالی کال پيل کوی او دنوی کال بودجه رااخلي. اقتصادی ادارات د نوي کال د پلان په تطبيق پيل کوي.... لنډه دا چې په هر څه کې نويوالی راځي. په دی توگه په گډه دعا کوو چې سړنی نوروز دی الله (ج) ټوله مسلمه اُمت او په تيره بيا د افغانستان مومن ملت ته نيکمرغه وگرځوی. الله (ج) دی دې هيواد ته ترقي راوړي. ټولو مومنو او خواریکښو بزگرانو او ټولو پتمنو خویندو او وروڼو ته د نوی کال مبارکی وړاندی کوو.

تأمل

صحبت‌هایی از دموکراسی

دموکراسی به مثابه یک اصل قابل پذیرش - و تاکنون مناسب‌ترین روش ارضا کننده انسان‌ها در تمام بخش‌های زندگی، رفته رفته قابلیت انطباقی خود را به تمام حوزه‌های زندگی بشریت، چون حوزه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و حتی زندگی خصوصی و شخصی انسان‌ها کشانید.

برداشت درست از دموکراسی و سیر تاریخی آن در جوامع بشری نه تنها سطح دانش افراد را در فهم از دموکراسی بالا می‌برد بلکه اشتراک فعال و آگاهانه مردم را در ایجاد حکومت‌های دموکراتیک و جلوگیری از حرکت‌های غیردموکراتیک که زیر عنوان دموکراسی بر مردم تحمیل می‌گردند، زمینه ساز می‌شود. در کشورهایمانند افغانستان، هر اقدامی که منافی منافع گروه و طبقه خاصی نباشد، دموکراتیک شمرده می‌شود.

توماس جفرسون، پدر دموکراسی امریکا، چهار مؤلفه را برای دموکراسی ضروری می‌دانست: آموزش همگانی، مشارکت سیاسی، برابری اقتصادی، و نمایندگی به توسط اشرافیت طبیعی.

شرط توفیق دموکراسی این است که حکومت‌ها و رهبران‌شان به ایجاد نهاد‌ها، اتخاذ روش‌ها، و پی‌ریزی سیاست‌هایی دست زنند که از حمایت شهروندان برخوردار باشند.

در هیچ زمانی از تاریخ مانند امروز این همه انسان از حقوق رسمی شهروندی در نظام‌های حکومتی دموکراتیک برخوردار نبوده‌اند. با این همه، آینده دموکراسی ناروشن است.

برای شهروندان کشوری که تازه پا در راه دموکراسی گذاشته است، شناخت دقیق و روشن از دموکراسی و درک درست از دموکراسی‌های به تجربه گرفته شده در جهان، به ارائه نمونه‌هایی از انواع و اقسام دموکراسی و صحبت‌هایی در زمینه می‌پردازیم.

یادداشت: در این بحث حفظ پیوستگی مطالب دشوار است. تلاش می‌شود تا در "صحبت‌هایی از دموکراسی" به پرسش‌ها و مسائل روز بیشتر پرداخته شود. شاید در یک شماره یک، دو و یا بیشتر موضوع‌ها یا جستارها، نظر به حجم مجله، در پیوند با هم و یا بدون ارتباط مباحث یک با دیگر به نشر برسند.

شور و رایزنی شما موجب تشویق و غنای بیشتر صحبت می‌شود.

"محبت"

ممتاز را رد کرد. خواستار فراخوانی «مجلس عمومی طبقات»، یعنی مجمع مشورتی نمایندگان طبقات سه گانه (روحانیون، نجبا، و مردم عادی)، گردید؛ این مجلس آخرین بار در سال ۱۶۱۴ برگزار شده بود. به رغم تلاش‌های وزیر وقت برای تنفیذ اصلاحات، و کاهش قدرت اشراف که در مقابل آن مقاومت می‌کردند، لویی شانزدهم با تشکیل «مجلس عمومی طبقات» موافقت کرد و همچنین مجوز انتشار رساله‌هایی در باره بازسازی جامعه صادر کرد. جزوه

انقلاب فرانسه

انقلاب فرانسه با مطالبات ناچیزی آغاز شد. در فبروری ۱۷۸۷ رئیس کل خزانه داری «مجمع بزرگان» را برای نشستی فوری فراخواند تا از بروز بحران مالی جلوگیری کند. این مجمع لوایح اصلاحی مربوط به اخذ مالیات بیشتر از طبقات

آبه امانوئل ژوزف سیئیس با عنوان طبقه سوم چیست؟ (۱۷۸۹) مظهر وحدت ملت فرانسه جدید شد.

قیام و اصلاح

زندان باستیل نماد حکومت استبدادی بود. در آن زندان و همچنان سایر زندان‌ها در سراسر فرانسه مردم بدون هیچ تشریفات قانونی زندانی می شدند. در ۱۴ جولای ۱۷۸۹، مردم به باستیل هجوم بردند. رئیس آنجا را اعدام و تعداد کمی از زندانیان را آزاد کردند. ارتش کار چندانی برای متوقف ساختن قیام نکرد. تصرف توپخانه از ساختمان شهرداری به دست «ملت فرانسه» نیز با همین نوع اکراه نیروی نظامی از تیراندازی به سمت مردم مواجه شد. لویی شانزدهم وارد «مجمع» شد و خود را تسلیم آنان کرد.

مقاومت در مقابل اشراف گسترش یافت و مورد تایید روشنفکران نیز قرار گرفت. کنت میرابو به این اصل ژان ژاک روسو استناد کرد که «اراده جمعی» مردم، خود، حق و دلیل است. «مجلس موسس ملی»، که حایز چنین قدرتی شده بود، اقدام به لغو امتیازات فئودالی، معافیت‌های ویژه مالیاتی، و مالیات‌هایی سالیانه پرداختی به کلیسا کرد. زمانی که مجلس با موافقت پادشاه و حامیانش مواجه گردید، انقلابیون به سوی کاخ ورسای راهپیمایی کردند؛ و، تحت فرمان مارکی دولافایت، خانواده سلطنتی را مجبور به بازگشت به پاریس و استماع شکوایه‌های مردم از بدبختی‌های خود نمودند.

«مجلس» شروع به بازسازی کلی فرانسه کرد و نظام‌های فئودالی شوالیه‌گری، اصناف پیشه وری، و مقامات موروثی را ملغاً ساخت. نواحی تاریخی از نو نامگذاری شدند. انجمن‌های شهروندان و شهرها به تشکیل فدراسیون اقدام نمودند. بر اساس طرحی که آبه سیئیس تنظیم کرده بود، فرانسه به چندین بخش تقسیم می شد که هر کدام را یک مجلس منتخب اداره می کرد. «گارد ملی»، که اشراف بدان راه نداشتند، جانشین «گارد فرانسوی» شد. ازدواج عرفی معمول گردید. «مجلس»، در اقدامی برای اعمال نظارت بر کلیسا، تعداد قلمرو اسقف‌ها و اراضی وابسته به کلیساها را کاهش داد، مواجب ثابت مربوط به کلیساهای ثروتمند را میان کلیساهای روستایی توزیع کرد، مناصب کلیسایی را در اختیار منتخبان مردم قرار داد، و آن را از دخالت یک صنف

اعلامیه‌هایی که در مورد انتخابات «مجلس عمومی طبقات» صادر شد موجب ابتکار عمل جدیدی گردید. هر ناحیه فرانسه فهرستی از شکوایه‌های خود را تنظیم کرد. عمده ترین این ناخرسندی‌ها از جمله عبارت بودند از: خودکامگی وزرا، نفوذ روحانیون، مناصب موروثی، مفهوم حق الهی پادشاهان، و مشقت‌هایی که دهقانان تحمل می کردند. این شکوایه‌ها با شور هرچه بیشتر و انتظارات فراوانی که از اصلاحات می رفت تنظیم شدند. این گام سرآغاز جنبش دموکراتیک انقلابی را به نیابت از طرف «ملت» فرانسه رقم زد، جنبشی که اندکی بعد سراسر اروپا را به انقلاب می کشاند.

«مجلس عمومی طبقات» روز پنجم ماه مه ۱۷۸۹، با ۶۰۰ نماینده منتخب برای طبقه سوم و ۳۰۰ نماینده برای هر یک از دو طبقه روحانیون و نجبا، افتتاح شد. طبقه سوم در ۱۷ جون مجلس خود را به عنوان «مجلس ملی»، یعنی نماینده شناخته شده ملت فرانسه، و صاحب قدرت بی چون و چار برای تصمیم گیری در مورد این که چه مالیات‌هایی قانونی و مشروعند، اعلام کرد. اگرچه لویی شانزدهم نمایندگان طبقه سوم را پراکنده ساخت، ولی مجدداً تشکیل جلسه دادند و از اجرای دستورات بعدی برای انحلال سرباز زدند. اعضای آزادی‌خواه اشراف و روحانیون نیز به صفوف این مجلس پیوستند. پادشاه با کمک سربازان بیگانه پاریس را محاصره کرد، اما سرانجام در ۲۷ جون مجلس را قانونی شناخت.

شرایط دیگری نیز موجب افزایش نارضایتی و توقع مردم شدند، محصول کم سال‌های ۱۷۸۷ و ۱۷۸۸، که موجب افزایش بهای نان غیرقابل خوردن شد، ورشکستگی قریب‌الوقوع سلطنت، و شایعاتی پیرامون توطئه اشراف برای سرنگونی طبقه سوم، به نارضایتی عمومی دامن زد. درد و رنج ناشی از گرسنگی بی امان همراه داستان‌هایی در مورد رهنان غارتگر موجب تشویش و نگرانی عمومی شد. زمانی که سپاهیان آلمانی سعی در برقراری نظم در توتیلری کردند قیام مردمی آغاز شد.

بسته خارج ساخت. شارل موريس دوتاليران و ميرابو مبتکر مصادره زمین‌های کلیسا بودند (بدین معنی که اعلان کردند که زمین‌ها از آن ملتند). نظامی که املاک کلیسا را در قبال اسکناس‌های جدیدی که «مجلس» چاپ می‌کرد به رهن می‌گذاشت در مردم انگیزه پایبندی به انقلاب را ایجاد می‌نمود.

مناقشه و تفرقه

«مجلس» در مورد اقداماتی که به نیابت از طرف انقلاب انجام می‌داد یکدل نبود. زمانی که، به منظور مقاصد انتخاباتی، میان شهروندان فعال (کسانی که حایز شرایط مالکیت خصوصی بودند) و شهروندان منفعل تفکیک قایل شد، ماکسیمیلیان روبسپیر و ژان-پل مارا با آن مخالفت کردند. افراد دیگری نیز با تحدید مطبوعات مخالف، مجالس مذهبی، و اتحادیه‌های کارگری اعلام مخالفت کردند. روحانیونی که با قانون اساسی عرفی مخالف بودند وادار شدند که یا در مورد وفاداری نسبت به آن سوگند یاد کنند یا استعفا دهند. نمایندگان در مورد حق وتو شاه در مورد قانونگذاری مردد بودند. میانه‌روها در جناح راست کرسی رئیس مجلس می‌نشستند، و «پیشروها» در جناح چپ آن. بعدها مناقشه میان چپ و راست جنبه‌های خشونت بارتری به خود گرفت.

باشگاه‌های سیاسی، مشخصاً «ژاکوبنها»، «فویانها»، و «کوردلیه‌ها» تشکیل شدند تا نماینده انواع و اقسام عقاید موجود باشند. این باشگاه‌ها، از طریق شبکه وسیع ارتباطات در سطح ولایات، حکم ابزارهای نظارت و بسیج عمومی را داشتند. اکثر مجادلاتی که میان باشگاه‌ها در می‌گرفت حول این مسأله بود که آیا شاه باید از سلطنت خلع شود یا نه، موضوعی که با فرار ناکام شاه از پاریس در جون ۱۷۹۱ و گریز موفقیت آمیز برادرش به خارج از فرانسه داغ تر شد. هیجانات مردم، زمانی که نسخه‌هایی از دفتر یادداشت شاه در معرض دید عموم قرار گرفت، افزایش یافت. پرداخت‌های غیرقانونی به مهاجران، یعنی اشرافی که از کشور گریخته

بودند، این شایعه را ظاهراً تأیید می‌کرد که خانواده سلطنتی مشغول توطئه با بیگانگان بر ضد ملت فرانسه است.

پس از برگذاری تظاهرات، جمع آوری طومار، و کشت و کشتار، بالاخره شاه در سپتامبر ۱۷۹۱ قانون اساسی را پذیرفت. بر اساس این قانون، پادشاه قدرت را تفویض کرد. او، به عنوان رئیس قوه مجریه، از اختیارات محدودی برخوردار بود، اما قوه مجریه عملاً تابع قوه مقننه بود. سرلوحه قانون اساسی فرانسه «اعلامیه حقوق انسان و شهروندان» بود، که تمام اصول مشخصاً دموکراتیک و جدید را عرصه می‌داشت: همه مردم با حقوق برابر زاده شده‌اند؛ تصدی امور دولتی در دسترس همگان است؛ آزادی اندیشه، بیان، و مطبوعات و آزادی کار و ملکیت جزء حقوق لاینفک انسان هستند؛ حاکمیت از آن ملت است؛ قانون مبین اراده عمومی است؛ شهروندان یا نمایندگانشان در مورد وضع مالیات تصمیم می‌گیرند؛ قوای مجریه، مقننه، و قضائیه از یکدیگر مجزا هستند.

قصد انقلابیون این نبود که اقدامات خود را به تعریف و تحقق حقوق سیاسی تنها برای ملت فرانسه محدود کنند. در ۱۷۹۰ «مجلس مؤسس ملی» انزجار خود را از شرکت در هر جنگی که هدفش تسخیر یا اضمحلال آزادی ملل دیگر است اعلام کرد. علاوه بر آن، «مجلس» ملیت فرانسه را در اختیار تمام کسانی قرار می‌داد که می‌خواستند آزاد باشند.

مخالفان فرانسوی این آرمان تندروانه در صدد برآمدند که قدرت‌های اروپایی را برای مقابله با انقلاب بسیج کنند. بسیاری از حامیان انقلاب در این کشورها به عنوان ژاکوبین شناسایی شدند، که تندرو ترین باشگاه سیاسی فرانسه بشمار می‌آمد، و در نتیجه آزار و شکنجه شدند. در آغاز، پادشاهان اروپایی واکنش ضعیفی در مقابل تهدید انقلاب از خود بروز دادند. اما در ۱۷۹۲، زمانی که فرانسه مخالفت خود را با سلسله‌های سلطنتی باقیمانده در اروپا اعلام کرد، ائتلافاتی برای مقابله با این جمهوری جدید شکل گرفت.

جهت تامین امنیت عمومی و حراست از خود ملت تصویب کند. شاه، به رغم مخالفت «ژیروندنها»، در ۲۱ جنوری ۱۷۹۳ به جرم خیانت اعدام شد.

در همان سال، فرانسه بلجیم، راینلند، و ساوآ را به خود الحاق یا اشغال کرد. فرانسه، که بنابر «حکم برادری» عمل می کرد، یعنی حکمی که ضامن یاری رسانی به تمام کسانی بود که مشتاق آزادی بودند، و سیاستش رساندن جمهوری فرانسه به مرزهای «طبیعی» خود بود، بر ضد انگلستان، هالند، و اسپانیا اعلان جنگ داد. ولی فرانسویان سرانجام در این جنگ شکست خوردند و در اثر تحریم تجاری فلج کننده ای که انگلستان بر این کشور تحمیل می کرد متحمل مشقات بیشتری نیز گردیدند.

فشارهای رو به تزاید بین المللی، دور جدیدی از کشمکشهای داخلی ایجاد کرد. موضع افراطگرایان در فرانسه تقویت شد؛ «ژیروندنها» از «کنوانسیون ملی» اخراج شدند. «مونتانیارها» به رهبری دانتون، روبسپیر، و مارا، با طبقه کارگر همپیمان شدند و قدرت را به دست گرفتند. «کنوانسیون» نیز، تحت هدایت آنها، یک سلسله اصلاحات اساسی در امور اقتصادی و اجتماعی به عمل آورد؛ اعمال محدودیت‌های دولتی بر قیمت‌ها، اعطای کمک ملی به بینوایان، وضع مالیات سنگین بر ثروتمندان، مصادره اموال اشراف فراری، و آموزش و پرورش همگانی و اجباری. «کنوانسیون» قانون اساسی جدیدی تنظیم کرد که به تایید همه‌پرسی ملی رسید، و در آن حق رأی همگانی، نظام تک مجلسی، و حقوق ملت اعلام گردید. ۲۲۰۰۰ کمیته انقلابی، با استفاده مالی از بودجه ملی، ضامن اجرای اصلاحات اجتماعی شدند.

«کنوانسیون ملی» بیانیه ای در پاسخ به مقاومت سازمان یافته محلی در اکتوبر ۱۷۹۳ صادر کرد که در آن کاربرد هر نوع وسیله ای که برای تداوم بخشیدن به انقلاب مناسب باشد مشروع شناخته می شد. قدرت در «کمیته امنیت عمومی»، که با «کمیته امنیت همگانی» و «دادگاه انقلاب» همکاری داشت، متمرکز شده بود تا دشمنان خلق

موفقیت ناکامل انقلابیون در درگیری‌های بین المللی تنش‌هایی در جبهه داخلی آنها ایجاد کرد. انقلابیون، با این عقیده که شاه و اشراف مشغول تبانی با بیگانگانند، خاندان سلطنتی را زندانی کردند. شکافی میان «ژیروندنها»، که از یک جمهوری بورژوازی در فرانسه به مثابه الگوی اروپای جدید حمایت می کردند، و «مونتانیارها»، که به رهبری روبسپیر، واکنش مطلوب‌تری نسبت به خواست‌ها و آرمان‌های سیاسی طبقات فرودست نشان می دادند اما مایل بودند که انقلاب را محدود کنند، به وجود آمد. صدور چندین وتوی غیرمنتظره از جانب شاه و حمایت اشراف مهاجر فراری از خاندان سلطنتی، ژرژ-ژاک دانتون را به کوشش برای سرنگون کردن نظام سلطنتی واداشت.

در ماه اگست «کمون پاریس» تشکیل شد. هدف آن عبارت بود از تعلیق اختیارات شاه، فراخوانی کنوانسیون ملی، و اصلاح قانون اساسی. دانتون و میرابو، که معتقد بودند کارهای کمون بسته به سرکوب طرفداران شاه است، «نخستین دوره وحشت» را تشکیل دادند. هدف آنها نابود کردن بازمانده سلطنت‌طلبان از راه سازماندهی شبکه وسیعی از دستگیری‌ها، مصادره‌ها، و اعدام‌ها بود. در نتیجه، پادشاهان اروپا روابط دیپلماتیک خود را با فرانسه قطع کردند. انقلابیون، با اعطای شهروندی افتخاری به آن روشنفکرانی که طرفدار آرمان فرانسه بودند، تلاش کردند که از جای دیگری مورد تایید قرار گیرند. «کنوانسیون ملی» ۲۰ سپتامبر ۱۷۹۲ انعقاد یافت. طی چند روز بعد، با رهبری دانتون، روبسپیر، مارا، و لویی-آنتوان-لئون سن ژوس، نظام سلطنتی را ملغاً نمود. در تقویم جدید این «کنوانسیون»، سال ۱۷۹۲ مبدأ تاریخ جمهوری جدید قرار گرفت. تحت فشار «مونتانیارها» و «کمون» لویی شانزدهم به اتهام خیانت محاکمه شد. روبسپیر پس از آن که مجلس شواهدی علیه شاه استماع کرد، در آنجا به سخنرانی پرداخت. او چنین استدلال کرد که وظیفه مجمع صدور حکم له یا علیه یک فرد نیست، بلکه باید اقداماتی را در

را منکوب یا اعدام کند. ترس انقلابیون از توطئه موجب اقدام سیاسی جدیدی شد که عبارت بود از ادای سوگند علنی به داشتن خلوص نیت [نسبت به انقلاب]. محاکمات مربوط به جرایم خیانت روز به روز افزایش می یافت. حتی توسل به سعادت «ملت»، که زمانی برای حصول حمایت مردم ابزار بسیار نیرومندی بود، نمی توانست بر امتناع آنها از پرداخت عوارض و اجاره بهاهاشان فایق آید. مقاومت‌های خشونت آمیز-از قیام در واند و فرانسه گرفته تا ناآرامی در نورماندی، پرووانس، لیون، بوردو، و برتانی- گسترش یافت. بیشتر مخالفان مورد حمایت روحانیون کاتولیک بودند، که از این موقعیت برای ایذا و اذیت پروتستان‌ها بهره برداری می کردند. هزاران تن زیر گیوتین جان باختند، و کشور در آستانه جنگ داخلی قرار گرفت.

ضد انقلاب

روبسپیر، که به «فسادناپذیر» معروف بود، در ۲۷ جولای ۱۷۹۴ سرنگون و اعدام شد. قدرت به میانه‌روهایی منتقل شد که سردمداران «وحشت» را از حکومت بیرون راندند، محدودیت قیمت‌ها را لغو کردند، و اجرای بسیاری از قوانین کمیته‌ها را متوقف ساختند. «کنوانسیون ملی» قانون اساسی جدیدی وضع کرد. سلطنت‌طلبان، که موقع را مناسب یافتند، کوشیدند که خود قدرت را در دست گیرند و شیوه خاص خود برای ایجاد آشوب، یعنی «وحشت سفید»، را به وجود آوردند. «کنوانسیون» به رغم این ناآرامی‌ها، در چند ماه اخیر موفقیت‌های چشمگیری به دست آورد: نظام مدارس ابتدایی و متوسطه را پی ریزی کرد، هنرستان‌های حرفه‌ای و مدارس کارآموزی بنیاد نهاد، نهادهای گوناگون فرهنگی دایر ساخت، و «انجمن ملی علوم و هنرها» را ایجاد نمود. «کنوانسیون ملی»، که اکنون دیگر در مورد کاربرد نادرست نظام‌های تک مجلسی محتاطانه برخورد می کرد، در اگست ۱۷۹۵ قانون اساسی جدیدی به تصویب رساند که قوه مجریه را در اختیار

«دیرکتوار» یا «هیئت مدیره پنج نفره» سپرد. بیانیه‌ای هم در مورد وظایف به اعلامیه حقوق مندرج در قانون اساسی سال ۱۷۹۱ افزود.

اما این «هیئت مدیره» با مشکلات فلج کننده‌ای مواجه شد: بار سنگین جنگ‌های اروپا، بحران دیونی که با وام‌های تحمیلی از مالداران باقیمانده تشدید شده بود، ناآرامی ضد انقلابیون «ژاکوبن» و سلطنت طلب، و آوازه روزافزون فساد و تباهی خود این هیئت. ناپلئون بناپارت قیامی را که به دست سلطنت طلبان و مرتجعان سازماندهی شده بود در اکتوبر ۱۷۹۵ سرکوب کرد. در میان کسانی که از ولخرجی‌های «هیئت مدیره» خشمگین بودند پیروان فرانسوا- نوئل بابوف کمونیست نیز به چشم می خوردند، که در ماه مه ۱۷۹۶ دست به توطئه ناکام برای سرنگونی حکومت زد. دیرکتوار یا «هیئت مدیره» در اثر اتحاد نیروهای شورشی طرفداران سلطنت و طرفداران ژاکوبن‌ها فرسوده شد.

در این اثنا کشمکش و نزاع میان انقلابیون و ضدانقلابیون در سراسر اروپا افزایش یافت و باعث وخیم تر شدن نزاع درونی میان «هیئت مدیره» و شوراهای قانونگذاری گردید. اعضای «هیئت مدیره» سیاست‌های ژیروندنها را در مورد گسترش دادن انقلاب به سراسر اروپا دنبال می کردند، و در ۱۷۹۷ سپاهیان فرانسه قسمت‌های وسیعی از اتریش، سوئیس و ایالات تحت اقتدار پاپ را به تصرف خود درآوردند و نظام جمهوری را در آنها مستقر ساختند.

نبردی که به منظور فتح امپراتوری عثمانی طراحی شده بود با مقاومت انگلستان، خصوصاً با پیروزی هوریشو نلسون بر ناوگان بناپارت در «جنگ نیل»، ناکام ماند. ارتش فرانسه در همان سال از اتریش، روسیه، و ترکیه شکست خورد. بناپارت به فرانسه بازگشت و در نوامبر ۱۷۹۹ دست به کودتایی زد که سلطنت طلبان را از «هیئت مدیره» و شوراها بیرون راند. «هیئت مدیره» منحل شد، و بناپارت

پایان انقلاب را اعلام نمود. ولی امپراتوری خود وی بر آن بود که مهم ترین اصولش را به سرتاسر اروپا ابلاغ کند.

نتایج انقلاب

انقلاب فرانسه نشانگر نقطه عطفی در تجدد بود. ناظران از این قدرتی که این چنین همه چیز را می روید و نظم نو پی می افکند بهت زده شده بودند. بدین ترتیب، به قول رنه دکارت، انقلاب انتظار فیلسوف سیاسی جدید را دایر بر این که از بین بردن بناهای گذشته و پی افکندن بناهای تازه شدنی است، برآورده می کرد. در حقیقت، این انقلاب سراسر انقلاب فلاسفه بود، و نسل سیاسی جدیدی با آن پا به عرصه وجود نهاد: روشنفکرانی که، از طریق ایدئولوژی، میانجی میان قدرت و فلسفه بودند. میرابو و سیئیس خود را کامل کننده کار فلسفی ولتر و روسو می دیدند. انقلاب فرانسه الگویی برای همه انقلاب های بعدی شد. نخستین انقلابی بود که بر اصل بازسازی کامل بنا گردید، یعنی نه تنها به بازبینی نهادهای سیاسی و حقوقی پرداخت بلکه ریز ترین زوایای حیات اجتماعی و فردی را نیز تحت نظارت خود قرار داد. و نیز نخستین انقلابی بود که زنان هم شجاعانه در آن شرکت نمودند.

دستآورد آن انقلاب این اصل دموکراتیک بود که قانون اساسی اراده مردم است و، به قول توماس پین، هر حکومتی که از این اصل تخطی کند «قدرتی بدون حق» اعمال کرده است و در نتیجه حکومت جبار محسوب می شود. در اعلامیه حقوق بشر این تشخیص که انسان ها دارای چنان قدرت قانونی هستند که چنین حقی را اعمال کنند جنبه مرکزی دارد. تصویری که انقلابیون فرانسه از دموکراسی داشتند جدید بود. این تصور مبتنی بر الگوی انگلیسی تفکیک و تعادل قوا نبود، بر حکومت نمایندگی هم متکی نبود، بلکه بر اراده عمومی استوار بود. از این نظریه انقلابی، و تجربه ملل گوناگون در جنگ های اروپا، آگاهی ملی پدید آمد، یعنی تشخیص ملت به مثابه حاکم

بر قانون. موفقیت انقلاب فرانسه ناسازگاری میان حق موروثی و امتیاز شهروندی را اعلام نمود. پس از انقلاب فرانسه دموکراسی واقعی دیگر ممکن نبود به چیزی کمتر از پذیرش برابر تمام افراد یک کشور در مشارکت کامل سیاسی رضایت دهد. انقلاب فرانسه کارایی راهبردی سازماندهی توده ها را نشان داد. این انقلاب، احتمالاً، اولین انقلابی بود که برای پاکسازی تمام آثار بازمانده از رژیم موجود دست به خشونت نظام یافته زد. موفقیتش ناشی از احساسات قوی ولی در عین حال از بی ثباتی بود که از آن تراوش می کرد: دلسوزی، اشتیاق، بیزاری، و ترس و نیز فضایی که به کار می گرفت: خلوص نیت، خیر طبیعی، و همدردی. انقلابیون فرانسه، که خود را همانند بنیادگذاران امپراتوری روم می دانستند، به شور و شوقی که داعیه فضیلت خواهی بر می انگیزد واقف بودند، اما این نکته را نیز می دانستند که چگونه شور و شوق را به سوی مقاصد سبعمانه هدایت کنند. چیزی که این جمهوری را چنان شرارت بار می نمود این بود که ب

راحتی از مفهوم «مردم و ملت» در تهییج و بسیج توده ها استفاده می کرد، در حالی که سبعمانه به انهدام زندگی انسان ها می پرداخت.

انقلابیون فرانسه معتقد بودند که انقلابی عقلانی را بر ضد مسیحیت به پا کرده اند، اگرچه خود آنها نیز «معبد ابدیت» خویش را برافراشتند و آیین قداست خود را بنا نهادند. اندیشمندان و دست اندرکاران عرصه سیاسی نسل های بعدی این تعویض دین با ایدئولوژی را از آنان به ارث بردند. این تغییر، این پرسش را برای برخی مطرح ساخت که آیا ایدئولوژی حقیقتاً می تواند آرزوهای بشری را برآورده سازد یا خیر، در حالی در نظر دیگران معرف از بین بردن استبداد و خرافات برای همیشه بود.

- برگرفته از دایرة المعارف دموکراسی،
- تلخیص و تفسیر از ه. تاج

از بحث های اتاق فکر

دکتر درمانگر

د عاشق سترگی ږندې دي

يو مرکز له خوا چې د آفرين او شاباسي د ورکولو دنده لري سرته رسيږي.

که د تاريخ په هاغه يو سر کې د ستاينې، شاباس او مزو وړ کارونه د نس مړولو، جنسي عمل اجرا کولو او اړيکو غزولو کې نغښتی وو، د تاريخ بل سر کې دغو کارونو په مادي او معنوي او همدارنگه په ټولنيزو او طبيعي چارو کې حيرانونکي تنوع او پراختيا موندلي ده. د نن ورځې انسان مخې ته د عالي فرهنگ، ساينسي علومو، سالمو فکرونو او باورونو يوه داسي ګټوره شبکه فرش شوي ده چې کولای شي انسان په خوشاليو موږ او نيکمرغيو ونغاړي. ارواښاد پسرلي په يو شعري مطلب کې د نني انسان اړتياوو ته آن په جنت هم پام اړولی دی او وايي:

چې شعر نه وي، هنر نه وي
د جنتونو خوند به څه وي

دا د ورېښمو چينجي دې وروړي
چې اشتهاوي، خوب و خواړه وي

د مخه تر دې چې د عاشقانو د ږندو سترگو تشخيص وکړم، لازمه مې وگڼله چې د انسان د سر د ماغزو د يوې کوچنۍ برخې د کړو وړو په هکله چې ښايې تاسي ماته گران دوستان له هغو سره پخوانی معرفت ولرئ، په ډيره لنډه توگه وڅيړم.

د انسان د سر ماغزو په زړه کې د پاداش يا شاباس په نامه يو مرکز ځاي لري. د دې مرکز له نامه څرگنده ده چې د په زړه پورې اعمالو په سرته رسولو سره انسان ته د شاباس او افرين د اداکولو په مرسته خوښې، خوند او لذت ورپه برخه کوي.

انسان د خپل تکامل په بهير کې د خوراک، جنسي اعمالو د سرته رسولو او له بل سره د اړيکو د ايجادولو له امله په خوند، مزو او لذت اخيستلو عادت شوي حيوان دی، چې د يادو اعمالو د سرته رسولو په مرسته يې د ژوندانه د تسلسل او خپل نسل د دوام امکانات تر لاسه کړي دي. له همدې امله د خوند او مزو لرونکو اعمالو په تکرارولو او هغو ته د زياتيدونکې تنوع ورکولو په کارونو لگيا دی. دغه ډول کارونو ته پاملرنه د

چې دې خپل اختیار د بل شي نو زندان شي
«خوشال خټک»

خو په خپلو لاسونو خپل اختیار پرديو ته سپارل د وطن مينه له زوال سره مخامخ کوي. له دين سره مينه، له نا اميديو څخه د خلاصون په وسايلو کې د ناهيليو له پاره يوه وسيله گڼل کېږي. که چيرې دين له واکدارۍ پرته، د علم او عقل له دنيا سره څنګ په څنګ د اوسيدلو لاره غوره کړي، دغه راز ټولنه د مدنيت په ټولنه بدلېږي. په هغو مهالونو کې چې دين دارانو او بې دينانو د خلکو په پندار، گفتار، مطلقه واکداري چلوي ده، ټولنه د وحشت او بربريت په هولناکو بدمرغيو کې ډوبه شوي ده. په سر کې د خپلې خوښې او وړ باور ته ځاي ورکول د هر انسان طبيعي حق دی. بشري ټولنه بايد د قوانينو په زور د هغه څخه ملاتړ وکړي، هر انسان حق لري چې له ديني باورونو څخه په څنګ تير شي. انساني ټولنه مجبوره ده چې له دغه حق څخه ټينګه دفاع وکړي. په قران کريم کې د ديندارۍ په جنجالي ستونزو کې د خوښې وړ سوله ايز جدل ته لاره وجود لري.

د اوسنۍ نړۍ ۱۸ سلنه مسلمانان، ۲۰ سلنه بې دينان، ۳۳ سلنه عيسويان، ۱۳ سلنه بودايان او ۶ سلنه د نورو عقايدو پيروان دي. په دغه راز دنيا کې يوازې هندوستان کولای شي په پټ او عزت کې ژوند وکړي چې د ژوند کولو له هنر سره بلد دي. د لوی عظمت خاوند مولانا صاحب په دې شعري مطلب کې چې استاذ اسماعيل يون ترجمه کړی، د ياد هنر په زړه پورې محتوی په کې ځاي کړل شوي ده.

يوه ورځ پوښتنه وکړه څوې له پلاره
کوم يو دين تر ټولو ښه دی، کومه لاره
پلار يې ووي نه مې دين باندي څه کار شته
نه له ما سره د کوم دين اعتبار شته
لکه څنګه چې مې راوړ هر دين نوی
اختلاف يې له پخوا نه کړ زيات پلی
شوې کينې او دوښمنۍ تر بريده ډيري
د مذهب په نوم جگړې تر حده تيري

انسانان هم په فردي او ډله ايزه توګه د نيکمرغۍ د ذکر شوي شبکې عناصرو ته په مينه او زيمه واريو منلو سره ځانونه حواله کوي. په دې عمليه کې شعور، انگيزه، تمه، توقع او هڅونه هم اغيزناک رول لوبوي. د همدې رول لوبولو په نتيجه کې ځينې مرکزنه چې په معمولي ډول د پاداش او شاباس له مرکز سره همکاري کوي، فعاليت کولو ته رابلل کېږي او په دې توګه د دې لاندي هورمونونو کچه د وينې په جريان کې لوړېږي. (ډوپمين) هغه هورمون دی چې نه يواځې د خوندورو اعمالو د تکراريدو هڅونه کوي، بلکه د هغو د تنوع په زياتوالي کې هم برخه اخلي. (ادرينالين) هغه بل هورمون دی چې مسرت بخښونکې عمل ته د توان او انرژۍ برابرول په غاړه لري. د (اندروفين) هورمون په خپل وار سره د مستيو او خوشاليو څپو تر انتظار پورته کميت او کيفيت په برخه کوي. (اوستيوسين) هورمون د شاباسيو او خوشاليو له مرکز سره، د زمه واريو او ډاډګيرنې اړتيا تامينوي.

د نيکمرغۍ شبکې د عناصرو او د پورته يادو هورمونونو د اثراتو مجموعه په ګډه د افسانوي مينې او عاشقۍ حالت په سرونو کې راژوندی کوي او انسان د عاشقۍ او مينې په بې اندازه زندان کې راګيروي. په دغه راز دماغي اسارت کې د ژوندانه عيني اوږده ذهني واقعيتونه، له معمول نه زياته ښکلا، خوند، مزه او اسانتياوي تر لاسه کوي.

عشق کاريست که دشوارتر از هر کاريست
مشکل اين است که آسان به نظر می آيد

د همدې ډول عاشقۍ کانه د يوې ايډيولوژۍ، دين او وطن دوستۍ، قدرت او ځان غوښتنې او همدارنګه د بچيانو سره د ميندو د محبت په دنيا کې تکراريدلای شي. (د خپل انتخاب ايډيولوژۍ ته په پټو سترګو تسليميدل او په هغې کې هر څه برحقه او روا گڼل، خو د بل چا د ايډيولوژۍ سره ضديت کول او په هغې کې هر څه ناحقه او ناروا گڼل، افراط او انتګريسم ته لاره هواروي او بيا خو د ظلم او زور له لارو په نورو باندي د هغې تحميلول د تروريزم معنا لري.

که د وطن سره مينه د ايمان برخه ده، په خپل وطن کې خپل اختيار لرل د آزاد ژوند اساسي شرط گڼل کېږي.

آزادي تر پاچاهي نه لا تيرۍ کا

ځمکه رنگ شوله د خلکو وینو باندې
د دین نوم باندې هر څه شول لاندې باندې

نه ترسا او نه جهود نه مسلمان یم
سر مې عقل ته ټیټ کړی دی انسان یم

عقل وایې چې له نورو سره ژوند
لري ډیر او بې مثاله شاتنه خوند

خو دین وایې وینې تویې کړه د کافرو
ډیر ثواب لري وژل د دې منکرو

ها چې بل فکر لري خو هم انسان دی
خو د دین په نظر قتل یې اسان دی

زه په دې علت نه دین لرم نه خپل
چې نه خپله وینه توي کړم نه دبل

ته هم زویه واخله عقل څخه کار
ځان خوشال کړه خو چې بل نه کړي آزار

په دوستۍ دې د نړۍ خلک د ځان کړه
ښه دین دادی، چې ته خپله ځان انسان کړه

میندو هم له خپلو بچیانو سره په زړونو او دماغونو کې د
مینې او محبت لویه دنیا ځای کړې ده، چې د هغې له برکته
که له یوې خوا د بچیانو د ژوندانه د دوام امکانات برابرېږي، له
بلې خوا د دوی د سالمې روحي او جسمي ودې اړتیاوې پوره کېږي.

میندې د نورو عواملو تر څنګه، له یوې بیالوژیکې دنیا نه
انساني دنیا ته د ماشومانو لارښوونه په غاړه لري. له ۳۵ زره
کاله پخوا چې د ماشوم په خلقت کې د پلارونو ونډه ښکاره نه
وه، میندو ته د خالق په سترګه کتل کیدل، دغه راز انګیرنې ان
تر ۵ مې میلادې پېړۍ پورې چلن درلود، په قحطې وهلو سیمو
کې میندې د خپلې افراطې مینې له امله د کورنۍ د نورو غړو
په پرتله ډیر جسمي زیانونه ویني. دا ځکه چې دوی د خپلو
ځانونو پر ځای لمړی د کورنۍ د نورو غړو غذايې اړتیاوو تمینولو
ته پاملرنه کوي.

مینه چې د ژوندانه ډیره ګټوره او بختوره پدیده ده، تر ټولو
نه زیاته د انسان په دماغي پراخه او پیچلې دنیا کې لاسوهنه

کوي، او د یو شمیر دماغي مرکزونو نارمل کارونه په قسمي
توګه ټکني کوي. د منفي هیجاناتو پر ځای مثبتو ته لاره
ورکوي. د ډار او خفګان مرکزونو غیر فعال کوي او تر ټولو
مهمه خبره داچې د انتقاد مرکز خپل عادي کار ته نه پرېږدي.
همدا وجه ده چې د حسن مینه وال خپله دنیا ډیره ښایسته
او رنگینه ویني. له مجنون څخه پوښتنه وشوه چې لیلې خو
ښایسته نه ده، دا ولي ورباندې مین یې؟ ده په ځواب کې ورته
ووېل: چې زما په سترګو کې یې وګورئ. مرحوم استاد ایوب هم
په یوه بدله کې همدغه راز مطلب ته پام راګرځولی دی چې
وايې:

لیونۍ مینې کړم آشنا له بیابانه سره
پرېږدئ چې ګرځم لیونۍ په غرونو

اوس راته غرونه ګرځونه
ښکاري د حسن محلونه

د غره پر سر کېږدۍ وهمه له جانانه سره
پرېږدئ چې ګرځم لیونۍ په غرونو

د چا د شوخ نظر له پاره
په غرونو ګرځم ناقارانه

ماته دی غوره بېر سر څیږي ګریوانه سره
پرېږدئ چې ګرځم لیونۍ په غرونو

ویل کېږي چې کارغه خپل بچي ته، زما له شیدو سپینه
زویه او سوځکی خپل بچي ته، زما بځملي بچیه خطاب کوي.
دلته له بینایې سره نابینایې هم ورګډه شوي ده، چې له همدې
امله په عاشقانو د وړندوالي حکم هم روا ګڼل کېږي. ځانګړی د
خپل ځان او د خپلو هلاکيانو د مرګ په هکله خپګان ته خپل
سر کې ځای نه ورکوي. یرغلګر او ظالمان د انتقام پړوا نه کوي
او ډار ته په خپلو سرونو کې لاره نه ورکوي، دوی له قوت سره
لیونۍ مینې په سر اخستي وي. زور کارونکي واکداران د خپلو
تیروتنو د لیدلو ظرفیت له لاسه ورکوي. له همدې امله له
انتقاد څخه د ګټې اخیستلو پر ځای کرکه او نفرت لري. مینه
چې د دماغي مرکزونو څخه د هیجاناتو او په وینه کې د
هورمونونو د موجونو د زیاتوالي له امله په زړونو او سرونو کې
ځای نیسي، د بلوغ پر مهال تر ټولو سرکښه او زوروره څیره پیدا
کوي. په همدې مهال کې د نجونو او هلکانو تر منځ عاشقانه

اړيکي عموميت لري. ددغه راز اړيکو په برکت د کورنيز او ټولنيز ژوند د بندوبس او تسلسل فکرونه او ارادې، په ښکاره او نښکاره توګه د قدرت او هيکل په مهندسۍ کولو پيل کوي. دين او سياسي چارواکي دغه راز حالت ته په پاملرنې سره مرامونه او باورونه نوي بالغ او تنکي عمر زلميانو ته په دماغونو کې، د لازمو مهارتونو په مرسته ورځايوي.

په المان کې د هتلمر په مشرۍ د نازيانو رژيم خپله غير انساني ايډيولوژي د ۱۴ کلن عمر شاوخوا المانانو په سرونو کې ځايوله او په دې توګه يې دوی د آزاد طبيعي فکر له انتخاب څخه محرومول. د دغو کړنو په پايله کې د هغو زيانونو تعريف چې د المان بې گناه خلکو او نړيوالو ته ور په برخه شول د يوې مقالې د ظرفيت څخه وتلې خبره ده.

په روسيه کې هم د ۱۹۱۷ اکتوبر سوسياليستي انقلاب سره څيرمه د تنکي عمر نجونې او ځوانان د کمسومول په نامه سازمان کې راټولول او د انقلاب د لارښود د ايډيولوژۍ سره يې د هغو په زړونو او سرونو کې ليونۍ مينه ځايوله. دوی که له يوې خوا په انساني ژوند کې د پانګوالۍ نظام د بې عدالتيو په هکله د خلکو ملاتړ تر لاسه کولو، له بلې خوا د همدغې ليونۍ مينې له لاسه يې د خپل نوي نظم د ظلمونو او جنايتونو د ليدلو توانايي له لاسه ورکوله.

په اسلامي تعليمي سېستم کې هم هغه برخه چې د پوهنې او روزنې له منل شوي چوکاټ څخه د باندي د مدرسو له لارې عملي کيږي، د تنکي عمر د هلکانو او نجونو په سرونو کې د ځينو فضيلتونو او ګټورو مهارتونو سربيره، د اسلام د ادرسه، جهادي، افراطي، ځان وژونکي، ديني، سياسي مهندسي شوي افکار ځاي کړل کيږي. په دغو افکارو کې د تنوع، نوښتونو او انتقادونو د فقر له امله د ټولنيز عقل د خلقت په کار کې خنډونه جوړيږي او په پايله کې ټولنه د تروګميو او غروب پر لاره روانيدو ته هڅول کيږي.

که څه هم مينه د خوندورو ميراثي خاطرو، هيځاناتو او نورو حسي هورموني موجونو د تاثيراتو پايله بلل کيږي، د زمان له تيريدو او عقلانيت د کارولو په پايله کې، د ليونۍ مينې افراطي اثرات او په عاشقۍ کې د نابيناۍ کانه خنډې ته پورې وهول کيدلی شي. د انسان د شان وشوکت سره سازګاره مينه، انسان ته د عزت او احترام لرلو له فرض د اجبار علاوه د باور او

عقيدي په انتخاب کې د ده د اختيار لرلو اساسي حق، بايد د هر ډول تجاوز له زيانونو خوندي وساتل شي. د همدې طلايي اصل د مراعاتولو په مرسته، وطن او دين ته د ستايلو وړ داسي مينه په سرونو کې ځاي نيسي چې زړونه تخنولای او روانونه په خوشاليو مړولای شي.

موږ ټول د خپل ژوند د پر مخ بيولو علاوه، پرته له دې چې ډيره پاملرنه ورته وکړو، د تاريخ په جوړولو هم لگيا يو. د دې له پاره چې د ژوندانه د پرمختګ لاره مو رڼا او خپل تاريخي رسالت په ښه توګه سرته ورسوو، بايد په خپلو راسره فکرونو بيا بيا کتنه وکړو او د توانا عقلايي فکرونو په خپلولو کې ناغيرې ونه کړو. په دې توګه کولای شو د انسانانو تر منځ، همدارنګه د وطن او دين په هکله مينې ته عالي انساني خوند ورپه برخه کړو.

د خليل تر کعبې دا کعبه ده لويه
که ودان کړه څوک ويران حرم د زړه
په ښايست زما د يار نه دي خبر څوک
که خبرشو پرې به نږدي دغه در څوک
کاشکي زه خاورې ايرې د ستا د در وای
چې قدم دي هميشه زما په سر وای

«رحمان بابا»

له دي تنګي نه ته راتير شه
تر دې ملالې خولې به زه درتيره شمه
ګودر ته ځم راپسې راشه
زه به منګی په لپه ورو ورو ډکومه
يو ځل دي لاس په لاس کې راکړه
دا لاسنيوی به دي تر ډيره يادومه

په ياد شوي سروکو کې د مينې ستاينه، انساني احساس ته د عالمګيره ښايسته کراماتو خوند ورپه برخه کړی دی. همدارنګه د خپل وطن د ساتنې، آزادۍ او پرمختګ سره مينې ته په زړونو او سرونو د نظر او عمل ترکيب ته ځاي ورکول د ګڼ شميره اشعارو، مقالو، کتابونو، نکلونو او رواياتو د ستاينې وړ گرځيدلی دی. وطندوستان او وطنجاران د درناوي، پت او عزت

خاوندان بلل شوي دي. حال داچې وطن پلورونکي د کرکې او نفرت په کلماتو رټل شوي دي.

دلته د غني خان د يوې ډيرې عاليې محتوا لرونکي شعر يو بيت د مسؤليت په منلو سره ما «د تورو نښانې» پر ځاي د «دمينې ترانې» مطلب ځايولی دی، د يادونې وړ بوم:

ای زما وطنه د لعلونو خزانه زما
ستا هره دره کې دي «د مينې ترانې» زما

له دين سره مينه هم د بې شميره وسايلو زور، زر او ډارونې په مرسته د زرگونو کلونو په موده کې، هغه هم په تکراري ډول د بشري ټولنې په زړونو او سرونو کې ځايول شوي ده. فرويد باور درلود چې د جنت په زړه پوري تکراري او بې شميره وعدې په خداي ج باندې د ايمان او باور کولو وسيله گرځيدلي ده.

د جنت د سپينو حورو په هوس کې
يو کافر په سپينه ږيره مسلمان شو

خداي تعالی د يو لک او څلورويشت زره نيولي تر ۲.۵ ميلیونه پيغمبرانو له جملې څخه يوازي ۷ پيغمبرانو ته په خلکو کې د اديانو د رواجولو اجازه ورکړي ده. آدم (ع)، ابراهيم خليل الله، نوح (ع)، داود (ع)، موسی کلیم الله، عیسی روح الله او محمد رسول الله. د دغو پيغمبرانو په رواجی اديانو کې د تنوع له امله، د هیلو او امیدونو تر څنګ، د کینې، دوښمنیو او جګړو زیات شمیر هلاکتباره غمونه هم په خلکو تحمیل شوي دي. ستراوس په دې باور دی چې ابراهيمي وحدت پالونکو اديانو (یهودي، عيسوي، اسلامي) تر منځ جګړو او ضدیتونو د بل هر آفت په پرتله، له سره تر دا اوسه پوري، بشریت له زیاتو زیانونو سره مخامخ کړی دی. له نوموړو زیانونو څخه د نجات موندلو ازمايل شوي لاره سيکولاریزم ته د ځانونو حواله کول شمیرل کیږي. سيکولاریزم د دیندارۍ او دولتي واکداريو د بیلولو معنی لري. په داسي حال کې چې ديني کړۍ له خپلو سياسي حقوقو څخه لکه د هیواد د نورو اتباعو په شان برخه من وي. ولي د خلکو په برخه لیک باندي د خپلې خوښې واکدارې چلول باید د قانون له رویه منع شي.

په تاریخ کې د ۲۰۰۰ پیژندل شوي اديانو محتوی د دري سرچینو د نظر او عمل پایله شمیرل کیږي. په لمړي سر کې د

پيغمبرانو، انبياوو، اولياوو، امامانوو پيشوايانو لارښوونې، احکام او سپارښتنې ځاي لري. په دويمه ليکه کې د فقې د ماهرانو انگيزې دي چې د دين محتوی ته يې ځانگړي رنگونه ورپه برخه کړي دي. دغه ماهران ځانونه د ديني کلماتو او مفاهيمو له اصلي مضمون او معنی سره د معرفت انحصارگران او مسلکي کسان بولي. بلاخره په دريم نوبت کې د ولسونو د خوښې او درناويو وړ عرفي عناصر دي چې له ډيرې زمانې راهيسي د خلکو له ژوندانه سره نه بيليدونکې اړيکې لري او په دې توگه يې د ديني آياتونو او احاديثو تر څنګه د مشروعيت منزلت او مقام خپل کړی دی. د نوموړي دري گونو سرچينو د شمير د زياتوالي له لاسه په اديانو کې يو رنگ او بل رنگ واقعيتونو ځاي نيولی او د خونړيو ټکرونو له پاره يې زمينه برابره کړي ده.

ټولنيز ژوند يوازې او يوازې هغه مهال د سوتي او زور کارولو له وحشت څخه خوندي پاتې کيدلای شي چې په هغه کې هر څه د قوانينو له مخې د سرته رسيدو مجاز ولري، هغه هم داسي قوانين چې د خلکو د ارادو له رویه مهندسي شوي وي. يانې له شا نيولي تر گدا پوري هغو ته د اطاعت کولو مجبورتيت او مکلفيت په غاړه ولري، دغه راز ټولنه کې چاته آزار رسول مجاز نه دي، او د آزادۍ تعريف هم نورو ته د زيان نه رسولو معنی لري.

په دې اوس کې چې زموږ خلک له سترو عذابونو سره لاس وگريوان او د غروب په لور روان دي، د خپل نجات له پاره د عقل څخه د کار اخيستلو، معاصرو علومو ته د ځانونو حواله کولو څخه بغير بله لاره نه لري. که دوی لیسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى، له هدايت پرته آسماني يا زميني معجزو ته سترگې په لاره دي دا کار د وخت ضايع کول او د ځانونو غولول» بلل کیږي.

«د غره په کنډو د لمر سترگې راختلو په انتظار»

گویش انگلیسی

شخصی از دوستش مشوره خواست که چطور می تواند انگلیسی گپ بزند. دوستش قاه...قاه... خندید و گفت:

-خیلی آسان است، کچالوی داغ را در دهانت بگذار و گپ بزن. در واقع انگلیسی می گویی!

سازمان های مالی و پولی بین المللی

صندوق بین المللی پول

International Monetary Fund

سازمان های تجاری و صنعتی و توسعه ای

کنفرانس تجارت و توسعه ملل متحد (انکتاد)-

United Nations Conference on Trade and
Development (UNCTAD)

ادامه

قرارداد عمومی تجارت خدمات «گاتس»

کشورهای صنعتی روبرو شد، بعضی از ممالک در حال توسعه به دلیل این که گات از نظر حقوقی دلیلی برای دخالت در امر خدمات ندارد، با گنجاندن خدمات در برنامه کار گات مخالف بودند. علی رغم نظر ممالک در حال توسعه، بحث برای گنجاندن خدمات در برنامه کار ادامه یافت و در سال ۱۹۸۴ طرفهای متعاهد گات بر روی مبنایی برای آغاز تبادل نظر و مبادله اطلاعات، در مورد خدمات موافقت کردند. بین سالهای ۱۹۸۴ تا ۱۹۸۶ در چهارچوب مبادله این اطلاعات، ۱۷ گزارش و اظهار نظر توسط ممالک صنعتی بین علاقمندان توزیع شد و ۱۳ سازمان بین المللی، اسناد و مدارک مربوط به تجارت خدمات در سطح جهانی را در اختیار گذاشتند. بحث در باره خدمات در آن سالها موضوعات متعددی را در بر می گرفت. مسایل مطرح شده عبارت بود از اینکه تجارت خدمات از چه تشکیل می شود؟ تجارت خدمات تا چه حد به امر توسعه اقتصادی مربوط می شود و نقش شرکت های بزرگ فراملیتی در فعالیتهای خدماتی بین المللی چیست؟ اما تا تابستان سال ۱۹۸۶ هیچ توافقی در

موضوع آزادسازی تجارت خدمات برای اولین بار در سال ۱۹۸۲ توسط ایالات متحده امریکا در جریان تبادل نظرها در چهارچوب گات مطرح شد. نظر دولت امریکا این بود که در دهه ۱۹۸۰ به موجب اعلامیه وزیران سال ۱۹۸۲ معین می شد، گنجانده شود. در حالی که این پیشنهاد با حمایت تعدادی از

مورد اینکه چه پیشنهادی ارائه شود، حاصل نشد و موضوع خدمات از نظر حوزه پوشش و محتوا مورد اختلاف باقی ماند. از طرف دیگر کشورهایی بودند که اعتقاد داشتند که خدمات نقش عمده ای در رشد تولید ناخالص داخلی کشورها دارد و منبع مهمی برای ایجاد مشاغل است. این ممالک متوجه این امر بودند که جریان خدمات در سطح جهانی روز به روز در فرایند جهانی کالا، بیشتر ادغام می شود و بنابراین، بخشی اساسی از جریان تجارت بین المللی بر پایه اصل «مزیت نسبی» است. به نظر آنها و با توجه به وضع موجود، اتخاذ یک تصمیم در باره آغاز مذاکره در باره ایجاد چهارچوب مقرراتی و انضباطی در بخش خدمات، جزئی اجتناب ناپذیر از هر جریان مذاکره با هدف بهبود و تقویت سیستم تجارت جهانی است. نظر ممالک در حال توسعه هنوز این بود که تجارت خدمات بسادگی تجارت کالا نیست و این امر با ملاحظات و هدفهای سیاستهای ملی کشورها ارتباط نزدیک دارد.

رسالت تعیین شده در اعلامیه شورای وزیران گات در پونتادل استه

قسمت اول اعلامیه وزیران در باره آغاز مذاکره در باره آزادسازی بیشتر تجارت کالاهاست و قسمت دوم اعلامیه مربوط به خدمات است. در این بخش دستورالعمل مبنای آغاز مذاکره برای آزادسازی خدمات گنجانده شده است. وزرای شرکت کننده در اجلاس گات این دستورالعملها و مبنای را به عنوان نمایندگان دول خود و نه به عنوان طرفهای متعاقد گات اضافه کرده اند. با انتخاب این روش توافق شد که مذاکره در باره خدمات در مسیر جدا که سرپرستی کلیه مذاکرات را به عهده دارد و دو گروه مذاکره جداگانه یکی برای مذاکره در باره کالاها و یکی برای مذاکره در باره خدمات، که نتیجه کار خود را به کمیته مذاکرات تجاری گزارش می دهند، تشکیل شود.

قسمت دوم اعلامیه وزیران که هدفهای مذاکرات در باره خدمات را معین می نماید به شرح زیر است:

هدف مذاکره در این حوزه این است که چهارچوب چندجانبه اصول و مقررات تجارت خدمات شامل تشریح انضباطهای احتمالی برای هر بخش با هدف توسعه تجارت در شرایط شفافیت و آزادسازی مداوم و به عنوان وسیلهای برای تشویق توسعه اقتصادی کلیه طرفهای تجاری و توسعه ممالک در حال رشد تهیه شود.

این چهارچوب به اهداف سیاستهای مورد نظر قوانین ملی کشورها و مقررات مورد اجرا در باره خدمات احترام می گذارد و کارها و فعالیتهای سازمانهای بین المللی مربوط را مدنظر قرار می دهد.

در حالی که مسایل و موضوعات فرا روی دولتها هم متنوع و هم پیچیده بود، باید اذعان کرد که در دو سال اول مذاکرات پیشرفت‌های عمده‌ای حاصل شد. دولت‌ها نظرهای خود را بر پایه منافع ملی ابراز داشتند و زمینه‌هایی را که حاضر به مذاکره بودند، معرفی کردند. در این دوره گروه‌های مذاکره در باره خدمات، ۲۱ اجلاس با دولت‌ها، سازمان‌های بین المللی و بخش‌های مربوط به گات برگزار کردند و ۵۰ گزارش تسلیم کمیته مذاکرات تعرفه‌های اصلی شد که بعضی از آنها مفاهیمی از قبیل رفتار ملی و شفافیت و عدم تبعیض را به منظور گنجاندن در

مقررات داخلی و ملی مربوط به فعالیت‌های خدماتی بسیار فراتر از مقررات مربوط به تجارت کالا است و هیچ فرض اولیه‌ای که اصول و مقررات گات، درست به همان سادگی که در مورد کالاها به کار برده می شود، در مورد خدمات نیز کاربرد داد در دست نیست. ممالک در حال توسعه مخصوصاً اصرار داشتند که نباید هیچ رابطه‌ای بین مذاکره در باره کالاها با مذاکره در باره خدمات برقرار شود و همچنین نباید هیچ امتیازی در باره کالاها به امتیاز در بخش خدمات، مربوط شود.

مسأله اختلاف نظرهای فوق فقط اختلاف نظر بین ممالک «شمال» و «جنوب» نبود. بسیاری از ممالک صنعتی نیز در قبول اصرار امریکا به گنجاندن خدمات در دستور کار مذاکرات در زمان اجلاس هیئت وزیران گات در سال ۱۹۸۵ و ملاقات سال ۱۹۸۶ وزیران در اجلاس پونتادل استه در اروگوئه تردید داشتند.

در اجلاس پونتادل استه، هیئت وزیران گات با یک سازش سیاسی بین دیدگاه‌های متفاوت، اجازه دادند که بدون اینکه کشوری در باره مسایل کلیدی و اساسی و یا در باره صلاحیت گات، نظر خود را دهند، مذاکره در باره خدمات ادامه یابند. این سازش سیاسی توسط کشورهای کلمبیا و سوئیس در اجلاس ویژه طرف‌های متعاقد در پونتادل استه در سپتامبر ۱۹۸۶ پیشنهاد شد و قرار شد نظر تلفیقی در اعلامیه وزیران، که آغاز دور اروگوئه مذاکرات تعرفه‌ای چند جانبه را پایه‌ریزی می کند، گنجانده شود.

قرارداد چندجانبه روشن می ساخت و بعضی نیز طرح اصلی قرارداد تجارت خدمات را ارائه می کرد.

از مفاهیم در مورد بخش ها و مستثنیات مورد توافق همگان نبود.

اجلاس مونترال، بررسی تکامل دوساله مذاکرات

حاصل دو سال مذاکرات اولیه تهیه متن توافق بود که اولاً جریان کار آینده گروه های مذاکره را روشن می ساخت و ثانیاً مقررات مورد نظر تعدادی از شرکت کنندگان را دقیقاً معرفی می کرد. این متن که در اجلاس مونترال در کمیته مذاکرات تجاری (سال ۱۹۸۸) مورد توافق قرار گرفت، شامل نکات اصلی ذیل بود:

۱. در مورد تعریف خدمات مقرر شد که مذاکرات با تفاهم در مورد تعیین چهارچوب خدمات ادامه یابد و شامل خدماتی باشد که با عبور از مرزها ارائه می شود و نیز خدماتی که به عوامل تولید (کار و سرمایه، انتقال سرمایه در مواردی که برای ارائه خدمات ضروری است) ارتباط دارد.

۲. در مورد ایده های اصلی آزادسازی و قواعد و اصول کار، موافقت شد که بعضی از اصول گات مثل شفافیت قوانین و مقررات داخلی کشورها در مورد خدمات؛ هدف قرار دادن آزادسازی مداوم تجارت خدمات؛ اعمال اصل رفتار ملی؛ اعمال اصل ملل کامله الوداد (ملتی که از بیشترین مساعدت برخوردار است؛ معادل انگلیسی *most favored nation*) یا مقررات عدم تبعیض؛ افزایش دسترسی به بازار عرضه کنندگان خدمات؛ تسهیل دسترسی به بازار خدمات برای ممالک در حال توسعه و مشارکت بیشتر آنها در تجارت جهانی خدمات؛ حفاظت ها و مستثنیات (مستثنیات در واقع مواردی است که از شمول آزادسازی تجاری معاف می شود؛ شناخت حق دولت ها در تنظیم مقررات بخش خدمات و تضاد نداشتن آن با قبول تعهد در یک چهارچوب بین المللی، در قرارداد جهانی خدمات گنجانده شود. همچنین مقرر شد اصل ملل کامله الوداد شامل خدمات و عرضه کنندگان آن در مذاکرات نیز باشد. ناقص بودن مقررات و قوانین مربوط به تجارت خدمات در ممالک در حال توسعه مورد تصدیق قرار گرفت و قرار شد مقررات جدیدی برای بر طرف کردن این مشکل وضع شود.

اجلاس بروکسل و مسایل حل نشده

این اجلاس در سال ۱۹۹۰ برگزار شد و با وجود پیشرفت های سازمانی و پیشرفت موضوع تحت پوشش مذاکرات، هنوز بسیاری

در فاصله کنفرانس بروکسل وزرا تا اواسط سال ۱۹۹۳ مذاکره در باره تعدادی از مسایل از جمله جدول بندی تعهدات هر کشور؛ گنجانیدن اصل کامله الوداد در قرارداد نهایی؛ تحرک نیروی کار؛ دستورالعمل مذاکرات در باره تعهدات اولیه؛ ضمایم بخش ها؛ و مذاکرات در باره تعهدات اولیه، به صورت چند جانبه با شدت و جدیت ادامه یافت و در اکثر موارد منجر به توافق هایی شد که در قرارداد نهایی مندرج است؛ اما هنوز در سیزده زمینه مسایلی وجود داشت که راه حل نهایی بعضی از آنها در روزهای آخر انعقاد قرارداد به دست آمد و حل بعضی از موضوعات به بعد از لازم الاجرا شدن قرارداد، موکول شد، نمونه های عمده این مسایل حل نشده و نکات عدم توافق به شرح زیر قابل توجه است:

۱. **خدمات حمل و نقل دریایی.** یکی از بخش هایی که بحث در باره آن تا زمان انعقاد قرارداد نهایی تجارت خدمات ادامه داشت، حمل و نقل دریایی بین المللی بود. بحث های غیررسمی در این زمینه شامل مسایلی از قبیل تعهد دولت ها در مورد ارائه خدمات؛ استثنائات اصل کامله الوداد؛ ارزیابی آثار این استثنائات بر تعادل کلی تعهدات یک کشور؛ و به کارگیری و طرزالعمل و اقدامات کشور مبدأ بود.

در مورد دسترسی به استفاده خدمات بندری، بحث روی حق دسترسی بر پایه عدم تبعیض به تسهیلات بندری دور می زد.

در مورد خدمات جنبی، بحث ها روی مسایلی مانند محدودیت های فیزیکی تسهیلات زیربنایی بنادر، رقابت بین تعداد قلیل عرضه کنندگان خدمات و الزام در مورد دسترسی به استفاده از تسهیلات بندری بر مبنای عدم تبعیض متمرکز بود.

۲. **خدمات مالی.** در این زمینه، مسئله اصلی باز کردن بازارهای شرق دور به روی موسسات مالی امریکا و جامعه اروپا بود. در دسامبر ۱۹۹۲ مذاکره کنندگان تجاری امریکا و جامعه اروپا متفقاً جبهه ای را در مقابل جاپان، کوریا و پنج کشور آسیایی (سنگاپور، اندونیزیا، مالزی، فیلیپین و تایلند) تشکیل دادند و در صدد برآمدن از این کشورها بخواهند که دسترسی به بازار خود را سهلتر کنند. در نتیجه این جبهه گیری ها، در ماه مارچ ۱۹۹۳ دولت جاپان هئیتی را به کشورهای پنجگانه فرستاد تا

پیشنهادات خود را در مورد دسترسی به بازار مخصوصاً بازار مالی بهبود بخشند.

۳. خدمات سمعی و بصری. بازاری کردن بازار بین

المللی فیلم، برنامه‌های تلویزیونی و فیلم دومین و مهمترین اقلام صادراتی امریکا به جامعه اروپا در سال ۱۹۹۲ بود. بازار ۳۰ میلیارد دلاری این نوع خدمات در جامعه اروپا، حدود یک سوم ارزش این نوع خدمات در سطح جهان را تشکیل می‌دهد. فرانسه اصرار دارد که باید ۶۰ درصد برنامه‌هایی که در اوقات مهم (اول شب) نشان داده می‌شود در خود جامعه اروپا تولید شده باشد. سایر اعضای جامعه اروپا روی ارقام ۴۰-۵۰ درصد توافق دارند. علاوه بر این در جامعه اروپا محدودیت‌های سختی برای تولید و پخش فیلم و ویدیو وجود دارد.

۴. ارتباطات از راه دور. امریکا در اول جنوری ۱۹۹۳ رسماً

پیشنهاد کرد که بحث در باره آزادسازی خدمات ارتباطات از راه دور، بعد از خاتمه دور اروگوئه ادامه یابد. در پیشنهاد امریکا این نکته مطرح شده است که کشورها یک «دوره صلح» (تبصره صلح) را بپذیرند و قبول کنند که در دوره‌ای که مذاکرات ادامه دارد از وضع هرگونه محدودیت در این زمینه اجتناب ورزند.

کشورهای عمده شرکت کننده در مذاکرات موافقت کردند که موضوع ارتباطات از راه دور را از مذاکرات دور اروگوئه مجزا کنند؛ ولی در مورد مدت زمانی که باید برای مذاکرات اضافی تعیین شود توافق وجود نداشت. امریکا می‌خواست این مذاکرات حداکثر تا جولای ۱۹۹۴ خاتمه یابد در حالی که جامعه اروپا سال ۱۹۹۷ را برای پایان مذاکره پیشنهاد می‌کرد.

هدف پیشنهادات امریکا این بود تا کشورها نتوانند قوانینی وضع کنند یا ترتیباتی بدهند که قدرت چانه‌زنی آنها را در مذاکرات آینده بهبود بخشد.

پیچیدگی این مسایل وقتی بیشتر می‌شد که در خود بازار مشترک در مورد آزادسازی خدمات ارتباطات از راه دور در بازار داخلی توافقی وجود نداشت.

علی‌رغم وجود اختلاف نظرها در باره جزئیات بخش‌هایی از خدمات و معافیت‌ها و مستثنیات مورد تقاضای بعضی از کشورها، قرارداد عمومی تجارت خدمات به عنوان بخش مهمی از کل نتایج حاصل از مذاکرات تعرفه دور اروگوئه در دسامبر ۱۹۹۳ به امضای نمایندگان دول شرکت کننده در مذاکرات رسید. شورای

بحث، تاروگ، سال ۲۸، مارچ ۲۰۲۵

وزیران عضو گات در ۱۵ اپریل ۱۹۹۴ در مراکش با امضای قرارداد نهایی مذاکرات دور اروگوئه سازمان تجارت جهانی را با کلیه اهداف، وظایف و اجزاء آن (شامل قرارداد عمومی تجارت خدمات) به وجود آوردند که از اول جنوری ۱۹۹۵ حیات خود را آغاز کرده است.

اهداف قرارداد عمومی تجارت خدمات

هدف‌های اصلی این قرار داد، گسترش تجارت خدمات با توجه به اهمیت آن برای رشد و توسعه اقتصاد جهانی در محیطی با قوانین و مقررات آشکار و آزادسازی برنامه ریزی شده است. قرارداد به عنوان وسیله‌ای برای رشد اقتصادی تمام کشورهای دادوستد کننده و ممالک در حال توسعه مطرح شده است.

سایر اهداف قرارداد شامل نکات زیر است:

- تحصیل هر چه سریعتر سطوح بالاتر آزادسازی دادوستد خدمات از طریق تشکیل دوره های مذاکرات چندجانبه به منظور تامین منافع همه اعضای شرکت کننده و ایجاد تعادل بین حقوق و تعهدات، با احترام کامل به اهداف سیاست‌های ملی کشورها.

- هر دولت حق دارد که مقررات تازه‌ای برای رسیدن به اهداف سیاست‌های ملی وضع کند. این امر مخصوصاً در مورد ممالک در حال توسعه صادق است که از این حق با توجه به رابطه مستقیم میزان توسعه یافتگی با درجه تکامل مقررات خود استفاده کنند.

- تشویق مشارکت هر چه بیشتر ممالک در حال توسعه در تجارت خدمات و افزایش صادرات خدمات آنها از طریق افزایش ظرفیت عرضه خدمات در داخل این ممالک و بالا بردن کارایی و قدرت رقابتی آنها.

- توجه خاص به مشکلات بسیار جدی ممالک کم توسعه، با توجه به وضعیت اقتصادی مخصوص و نیازهای توسعه‌ای، تجاری و مالی آنها.

ارکان قرارداد

قرارداد عمومی تجارت خدمات بر سه رکن استوار است: اولین رکن دسته‌ای از تعهدات است که شامل حال کلیه

کشورهای شرکت‌کننده در قرارداد می‌شود؛ رکن دوم جدول‌های ملی تعهدات هر کشور که در آن تعهدات اضافی خاص هر کشور درج شده و موضوع آن آزادسازی مداوم تجاری است؛ رکن سوم چهار ضمیمه قرارداد است که وضعیت خاص چهار بخش از خدمات را مورد توجه قرار می‌دهد.

حوزه پوشش

رکن اول قرارداد کلیه خدمات را در بر می‌گیرد و خدمات را از نظر روش ارائه به چهار گروه تقسیم می‌کند:

۱. خدماتی که از کشور عضو قرارداد، به کشور عضو دیگر ارائه می‌شود (تجارت فرامرزی) مثل ارتباطات از راه دور (telecommunication).

۲. خدماتی که در کشور عضو قرارداد، به مصرف‌کنندگان کشور عضو گیری ارائه می‌شود، مثل جهانگردی.

۳. خدماتی که از طریق حضور ارائه‌کننده خدمات، در کشور عضو دیگر ارائه می‌شود، مثل خدمات بانکی.

۴. خدماتی که توسط اتباع یک کشور عضو در کشور عضو دیگر ارائه می‌شود، مثل خدمات مقاطعه کاری پروژه‌های ساختمانی و خدمات مشاوره‌ای.

تعهدات کلی و ضوابط عمل اعضا

در رکن دوم قرارداد، تعهدات کلی اعضا و ضوابطی که به طور خودکار انجام می‌گیرد ذکر شده است:

۱. رفتار مطابق اصل ملل کامله‌الوداد به این معنی که هر امتیاز تجاری که به یک عضو واگذار می‌شود باید بر مبنای عدم تبعیض به عرضه‌کنندگان خدمات کلیه کشورهای شرکت‌کننده در گاتس باشد.

۲. بر اساس گاتس نمی‌توان رفتار مطابق اصل کامله‌الوداد را در مورد کلیه خدمات اجرا کرد و از این رو به کشورها اجازه داده شده است که در موارد خاص از اجرای این اصل معاف باشند. (۵-۱۰ سال)

۳. شفافیت و آشکار بودن الزامات و قوانین که مستلزم چاپ و انتشار فوری کلیه قوانین جدید، تغییرات آنها، دستورالعمل‌های

اداری و سایر تصمیمات، اظهارنظرها و اقدامات جنبه عام که مرتبط و یا موثر در اعمال قرارداد عمومی تجارت خدمات است.

۴. مشارکت هر چه بیشتر ممالک در حال توسعه از طریق اجرای تعهدات مذاکره شده و قبول شده ممالک توسعه یافته برای دسترسی به کانال‌های توزیع و شبکه‌های اطلاعاتی و آزادسازی دسترسی به بازار ممالک صنعتی در بخش‌ها و روش‌های عرضه خدمات مورد علاقه صادراتی ممالک در حال توسعه.

۵. مقررات پیش‌بینی شده در مورد ایجاد اتحادیه‌ها و مراکز اقتصادی ایجاب می‌کند که ترتیبات مربوط به خدمات، پوشش بخشی عمده‌ای داشته باشد و از هرگونه تبعیض بین اعضا به دور باشد.

۶. مقررات داخلی کشورها بیش از هر عامل دیگر در تجارت خدمات اثر دارد و از این رو گاتس مقرر می‌دارد: کلیه مقررات داخلی باید به نحو معقول، بی‌طرفانه و هدفمند به مورد اجرا گذاشته شود.

۷. شناسایی عبارت است از تعهدات کشورها در مورد شناسایی و تایید صلاحیت‌های عرضه‌کنندگان خارجی خدمات (مثل سابقه تحصیلی) به منظور دریافت جواز فعالیت یا گواهینامه برای کار در بخش خاصی از خدمات، بر پایه و معیارها مورد قبول بین المللی.

۸. انحصارات و عرضه‌کنندگان انحصاری خدمات؛ کشورهای عضو گاتس ملزم به تضمین این نکته اند که عرضه‌کنندگان انحصاری خدمات از موقعیت خود سوءاستفاده نکنند و خدمات خود را بر پایه اصول بازرگانی عادی و معمولی ارائه کنند.

۹. عملیات محدود کننده تجاری، موضوع شور دایمی اعضا با هدف حذف نهایی آنها است.

۱۰. مقررات مربوط به پرداخت‌ها و انتقالات ارزی، وضع محدودیت موقت در صورت پیدایش مشکلات موازنه پرداخت‌ها را اجازه می‌دهد.

وضع چنین محدودیت‌هایی مقید به شرایطی است: اولاً اینکه تبعیض آمیز نباشد؛ ثانیاً از وارد آوردن خسارات غیرضروری تجاری به سایر اعضا اجتناب شود و ثالثاً موقتی بودن، در ذات و طبیعت این محدودیت‌ها لحاظ شده باشد.

۱۱. استثنائات کلی و امنیتی مقرر شده در قرارداد، مربوط به حفظ اخلاق عمومی، حیات و سلامت انسان، حیوان و حفظ نظم عمومی و حفاظت امور و مسایل خصوصی افراد و تشخیص عادلانه گردآوری مالیات‌ها است.

۱۲. ضوابط متعدد دیگری بعداً مورد مذاکره بیشتر قرار می‌گیرد: حفاظت‌ها، یارانه‌های منحرف کننده تجارت، خریدهای دولتی و محیط زیست.

مدت زمان تعیین شده برای مذاکره در باره خریدهای دولتی به منظور تعیین این ضوابط دو سال از زمان لازم الاجرا شدن قرارداد گاتس و سه سال در مورد حفاظت‌ها است، یک برنامه کار که بعداً تهیه خواهد شد چهارچوب زمانی و طرز برخورد با موضوع یارانه‌ها را معین خواهد کرد.

تعهدات خاص کشورها در نتیجه مذاکرات

رکن سوم قرارداد عمومی تجارت خدمات، تعهدات خاص کاربردی مذاکره شده در باره دسترسی به بازار و رفتار ملی است.

سازوکار آزادسازی مداوم

هم رفتار ملی و هم دسترسی به بازار تنها و فقط طبق ضوابط، محدودیت‌ها و شرایط مذاکره شده و مکتوب در جداول ملی کشورها صورت می‌گیرد. هدف این است که آزادسازی مرتبط با رفتار ملی و دسترسی به بازار از راه به کارگیری اصل کامل‌الوداد به تمام اعضای دیگر گاتس تسری داده شود.

تعهدات آزادسازی کشورها در جداول ملی آنها درج و به عنوان بخش تفکیک ناپذیر گاتس اجرا می‌شود.

نتایج کلی پیشنهادات و تعهدات ارائه شده در دور اروگوئه عبارتند از:

- بیشتر پیشنهادات شامل خدمات مسافرت جهانگردی است که در آن ۸۸ کشور از ۹۴ کشور شرکت کننده، پیشنهاداتی ارائه کرده‌اند. بخش‌هایی که میزان مشارکت در آنها قوی است شامل خدمات مالی (۶۷ کشور از ۹۴ کشور شرکت کننده) و خدمات تجاری (۶۳ کشور شرکت کننده) است؛ بخش آموزش و پرورش

(۲۱ کشور شرکت کننده) و خدمات درمانی (۲۴ کشور شرکت کننده) است.

- پوشش بخش‌ها در دادن امتیاز برای کشورهای توسعه یافته (۱۳ شرکت کننده در صورتی که بازار مشترک را یک شرکت کننده به حساب آوریم) و کشورهای در حال گذار (۴ شرکت کننده) تقریباً عام و کامل بوده است، اما در مورد ممالک در حال توسعه (۷۷ شرکت کننده) تعهدات آنها شامل کلیه بخش‌ها نیست.

- انتظار می‌رود تعهدات قبول شده در مورد آزادسازی و نتیجه حاصل از آن که افزایش قابلیت پیش بینی وضع آینده و در نتیجه برنامه ریزی برای توسعه بازار است

- تمام پیشنهادات شامل دادن اجازه ورود و اقامت افراد با قصد عرضه خدمات است. در بیشتر موارد پیشنهادات داده شده شامل اجازه انتقال درون شرکتی افراد در گروه‌های مدیران، متخصصان و مقامات اجرایی است.

مقررات تشکیلاتی و نهایی

در قرارداد عمومی تجارت خدمات، تشکیل شورای تجارت خدمات (Council for Trade in Services) و زیر نظر آن ایجاد کمیته تجارت خدمات مالی (Committee on Trade in Financial Services) پیش بینی شده است. مسئولیت شورای تجارت خدمات و کمیته‌های بخش‌ها (هر بخش از خدمات یک کمیته) و ارگان‌های فرعی و تابعه آنها در تصمیم نامه وزیران در باره ترتیبات سازمانی مندرج است. گروه‌های مشورتی حل اختلاف، تخصص لازم مرتبط با هر بخش خاص خدمات را که اختلاف مربوط به آن است، خواهند داشت. این نظر، یعنی داشتن متخصصان و کارشناسان برای هر بخش و نیز داشتن فهرستی از اعضای احتمالی گروه‌های مشورتی حل اختلاف، در مصوبه وزیران تحت عنوان «تصمیم در باره بعضی رویه‌های حل اختلاف» آورده شده است.

یک کمیته فرعی خدمات به کمیته تدارکات سازمان تجارت جهانی که در اپریل ۱۹۹۴ توسط وزرا در مراکش به وجود آمد، برای تهیه مقدمات اجرای قرارداد کمک می‌کند. این کمیته فرعی خدمات، مسئول تدوین برنامه کار اولیه در مورد تصمیماتی

است که در موقع مذاکره در باره هر بخش از خدمات اتخاذ شده است.

ضمایم

گاتس دارای چهار ضمیمه است: ارتباطات از راه دور، خدمات مالی، حمل و نقل هوایی، و انتقال اشخاص حقیقی. منظور از داشتن ضمیمه برای این بخش‌ها روشن ساختن، تفسیر کردن و یا محدود و مقید کردن کاربردهای مقررات چهارچوبی با توجه به شرایط و خصایص یک بخش است.

مقررات مورد علاقه خاص ممالک در حال توسعه

ملاحظات مربوط به درجه توسعه یافتگی و رابطه آن با قوانین و مقررات موجود داخلی کشورها در قرارداد عمومی خدمات مورد توجه قرار گرفته است و به صورت نظریاتی درآمده است که همسویی موجود بین درجه توسعه مقررات خدمات در کشورهای مختلف را با توسعه اقتصادی آنها به رسمیت می‌شناسد. ملاحظات مربوط به میزان توسعه یافتگی همچنین سبب شده است که امر تشویق مشارکت بیشتر ممالک در حال توسعه در تجارت جهانی خدمات مورد نظر گاتس باشد و برای هر کشور در حال توسعه و نیز ممالک کمتر توسعه یافته انعطاف پذیری مناسبی در جریان آزادسازی، یعنی در مورد شفافیت، تمرکز اقتصادی و یارانه‌های در نظر گرفته، به عمل آید.

بخشی از مقررات، درخواست ممالک در حال توسعه را در مورد انعطاف پذیر شدن مقررات گاتس تحقق بخشیده است. این مقررات مربوط به انعطاف در محدودیت زمانی که طی آن باید ایستگاه‌های اطلاعاتی ایجاد شود؛ انعطاف زمانی در مورد شرایط پوشش عمده و اساسی بخش‌های خدمات و حذف و موجود نبودن تبعیض عمده در بخش‌ها زیربخش‌های خدمات تحت پوشش قرارداد یکپارچگی اقتصادی؛ انعطاف در استفاده از محدودیت‌های حفاظتی موازنه پرداخت‌ها؛ و انعطاف در مذاکرات مربوط به ایجاد انضباط چند جانبه در مورد یارانه‌ها و نقش آنها در برنامه‌های توسعه‌ای است.

انتقادات در باره سازمان تجارت جهانی

انتقاداتی بر سازمان تجارت جهانی به شرح زیر وارد آمده است:

۱. سیاست دولت‌ها را دیکته می‌کند؛

۲. کورکورانه به دنبال تجارت آزاد با هر هزینه‌ای است؛

۳. فقط به فکر منافع تجاری است

۴. منافع تجاری بر حفظ محیط زیست اولویت دارد؛

۵. در زمینه امنیت غذایی و امنیت و سلامت انسانی مواردی را به دولت‌ها دیکته می‌کند؛

۶. باعث بیکاری و گسترش شکاف فقیر و غنی می‌شود؛

۷. کشورهای کوچک در سازمان تجارت جهانی بی قدرت هستند؛

۸. سازمان تجارت جهانی ابزار قدرتمندان است؛

۹. کشورهای ضعیف مجبور به پیوستن به سازمان تجارت جهانی هستند و چاره‌ای ندارند؛ و

۱۰. سازمان تجارت جهانی غیردموکراتیک است.

طرفداران سازمان تجارت جهانی در مقام پاسخ به انتقادات اظهار می‌دارند که:

۱. سازمان مزبور توسط اعضای آن اداره می‌شود زیرا اولاً مقررات نظام سازمان تجارت جهانی از درون مذاکرات دولت‌های عضو بیرون می‌آید، ثانیاً مقررات به تصویب مجالس دولت‌های عضو می‌رسد، و ثالثاً تصمیمات در سازمان تجارت جهانی به اتفاق آراء تمامی اعضا اتخاذ می‌شوند.

۲. در مورد پیروی از «اصل کاهش موانع تجاری و گسترش تجارت آزاد» این اصل بر این مبنا پایه‌گذاری شده است که همه کشورهای به اشکال مختلف از نتایج ناشی از کاهش تعرفه‌ها بهره‌مند شوند. از طرفی این سازمان شرایط ویژه‌ای را برای کشورهای در حال توسعه در نظر گرفته است تا موانع به طور تدریجی کاهش یابند و از این طریق تولیدکنندگان داخلی ضربه نخورند و بتوانند خود را با شرایط جدید تطبیق دهند.

۱۰. در مورد انتقاد دهم، حامیان سازمان این انتقاد را وارد نمی دانند، زیرا اتخاذ تصمیم در این سازمان را با اتفاق آراء اعضا می دانند.

قابل توضیح است، بسیاری از مطالبی که حامیان سازمان تجارت جهانی اظهار می دارند جنبه ایدئولوژیک دارد و تنها به برتری ایدئولوژی سرمایه داری می پردازد. بعضی از این موارد از قبیل اینکه آزادی تجارت همه مشکلات را حل می کند حتی از دیدگاه اقتصاد سرمایه داری، که زمانی معتقد به دست نامرئی در اقتصاد بود مردود شمرده شده است. به همین ترتیب می توان این نتیجه را گرفت که این مطلب تنها به نفع کشورهای بزرگ سرمایه داری است که با استفاده از مزیت نسبی خود در تولید بسیاری از محصولات صنعتی بدون هیچ گونه مانعی بتوانند به بازارهای کشورهای دیگر، بخصوص کشورهای در حال توسعه رخنه کنند و مانعی در برابر آنها وجود نداشته باشد. در مورد توان چانه زنی کشورهای عضو نیز تنها به نفع قدرت های جهانی می تواند تمام شود و الا کشوری که هیچ گونه جایگاهی در بازار جهانی ندارد تنها می تواند به واردات کالاها بپردازد که وضعیت تراز پرداخت های آن کشور روز به روز وخیم تر خواهد شد. تجربه نشان داده است این سازمان که با هدف باز کردن راه برای نفوذ کشورهای قدرتمند اقتصادی به وجود آمده است، در شروع به این اقدام دلیلی برای حمایت از کشورهای در حال توسعه نداشته است و در ادامه آن نیز انگیزه ای جز منافع خود ندارد. البته این نکته که پیوستن به این سازمان اجباری نیست، نکته ای درست است؛ هرچند که سازمان با تمام امکانات به تحریک و تشویق کشورها برای پیوستن به آن می پردازد. این کشورها هستند که تصمیم گیرنده اصلی هستند و بایستی با در نظر گرفتن همه جوانب راهی را برگزینند که منافع عمومی جامعه و مملکت را حفظ کند. قطعاً هیچ کشور نمی تواند خود را مجبور اعلام کند و تقصیر عواقب تصمیمات را به عهده سازمانها بگذارد.

برگرفته از «سازمان های مالی و پولی بین المللی»، تألیف دکتر مهدی ابراهیمی نژاد، با تصحیحات و اضافات «محبت».

ادامه دارد

۳. موافقان سازمان تجارت جهانی اظهار می دارند که این سازمان شامل موادی است که به طور ویژه منافع کشورهای در حال توسعه را مدنظر قرار داده است. از جمله اینکه برای این کشورها وقت بیشتری برای ایجاد مفاد موافقتنامه های سازمان تجارت جهانی داده شده است و نیز از رعایت بعضی از مقررات معاف شده اند.

۴. در این مورد نظر موافقان سازمان تجارت جهانی این است که بسیاری از مقررات سازمان به نگرانی های زیست محیطی توجه دارد. در مقدمه موافقتنامه مراکش نیز هنگام بیان اهداف به استفاده بهینه از منابع جهانی، توسعه پایدار و حفظ محیط زیست اشاره شده است.

۵. موافقان سازمان تجارت جهانی معتقدند که نگرانی های امنیتی در موافقتنامه سازمان تجارت جهانی گنجانده شده است. در همین زمینه به ماده ۲۰ گات اشاره می شود که به طور خاص به دولت ها اجازه می دهد که اقداماتی برای حفظ حیات و سلامتی انسانی، حیوانی و گیاهی انجام دهند.

۶. طرفداران سازمان تجارت جهانی معتقدند که تجارت می تواند نیروی موثری برای ایجاد اشتغال و کاهش فقر باشد. در عین حال این مطلب را نیز نادیده نمی گیرند که در شرایط رقابتی جدید برخی که توان رقابت ندارند حذف می شوند. البته آنها تدریجی بودن آزادسازی تجاری و فرصت دادن به آنها را برای ایجاد تغییرات لازم از جمله راهکارهای حل این مشکل می دانند.

۷. موافقان سازمان تجارت جهانی معتقدند که پیوستن به این سازمان توان چانه زنی آنها را بالا می برد. از طرفی قدرت های بزرگ تجاری برای کسب منافع خود ناچار از رعایت منافع کشورهای کوچک هستند.

۸. طرفداران سازمان معتقد هستند نظام تجاری سازمان ابزار هایی را در اختیار دولت ها قرار می دهد تا از فشارهای عده قلیلی که به دنبال کسب منافع محدود خود هستند، بکاهند.

۹. حامیان سازمان تجارت جهانی معتقدند که پیوستن کشورها به این سازمان یک امر اختیاری و آزادانه است. از دیدگاه آنان پیوستن یک کشور به سازمان به مفهوم آن است که کشور با تک تک شرکای تجاری خود قرارداد دوجانبه امضا کند که متضمن هزینه بیشتری است، اما با پیوستن به سازمان از تمام منافع که کشورها به یکدیگر اعطا کرده اند برخوردار می شوند.

حضور هستی

کرشنا مورتی

فعل و انفعال فکری است. تنها زمانی عشق می تواند باشد که هرگونه حرکت و فعل و انفعال فکر متوقف گردد.

حضور هستی

فکر و عشق

فکر به طور اجتناب ناپذیری منجر به احساس تعلّق و تملّک و احساس تملّک - آگاهانه یا ناآگاهانه - حسادت به بار می آورد. و آنجا که حسادت هست مسلماً عشق نیست؛ حال آنکه بسیاری از انسان‌ها حسادت را نشانه عشق می دانند. حسادت یک محصول فکری است، یکی از واکنش‌های عاطفی نهفته در ماهیت فکر است. هنگامی که احساس تملّک یا مورد تملّک بودن خدشه دار می گردد احساس خلاء به وجود می آید، و در آن صورت رشک ورزی و حسادت جای عشق را می گیرد. و تمام رنج‌ها و گرفتاری‌های انسان بدان جهت است که فکر نقش عشق را بازی می کند.

اگر شما به شخصی نیندیشید آن را نشانه فقدان عشق خود نسبت به او می گیرید؛ ولی آیا صرف اندیشیدن به او دلیل وجود عشق است؟ اگر شما به دوستی که فکر می کنید

فکر، با کیفیت عاطفی و احساساتی نهفته در آن، عشق نیست. فکر به طور حتم مانع تجلّی عشق است. فکر ریشه در عاطفه دارد، مبتنی بر خاطره است؛ و عشق چیزی غیر از خاطره است. وقتی شما به شخصی فکر می کنید که «عاشق» او هستید، آن فکر عشق نیست. شما ممکن است عادات، رفتار و خصوصیات روانی یک دوست را به یاد آورید، به خاطرات خوش یا ناخوشی که در رابطه با او داشته اید بیندیشید، ولی تصاویری که ذهن ترسیم می کند عشق نیست. ماهیت فکر، جدایی و تفرّق است. احساس زمان و فاصله، احساس جدا بودن و اندوه ناشی از آن حاصل یک

عاشق او هستید نیندیشید احساس هراس و شرم و گناه می کنید. این طور نیست؟ اگر به دوستی که مرده است نیندیشید خود را یک موجود بی عاطفه، بی وفا و عاری از عشق و شفقت فرض می کنید؛ خود را یک انسان بی احساس و بی تفاوت می نامید. و بعد برای فرار از شرم و ملامت خود شروع می کنید به فکر کردن در باره آن شخص؛ تصویر او را با خود حمل می کنید - تصویری که بوسیله دست یا ذهن ساخته شده. و وقتی به این طریق قلب خود را با چیزهای فکر پر می کنید جایی برای عشق باقی نگذاشته اید. هنگامی که با دوستی هستید به او نمی اندیشید؛ تنها در غیبت و فقدان او است که فکر شروع می کند به دو باره زنده کردن صحنه ها و تجربیات گذشته و مرده ای که در رابطه با او داشته اید. و ما این زنده کردن گذشته را عشق می نامیم. در این صورت برای بسیاری از ما عشق یک چیز مرده است؛ نفی زیستن با پویایی و زنده بودن زندگی است. ما با گذشته زندگی می کنیم، با مرده زندگی می کنیم؛ بنابراین، خود ما مرده ایم؛ و این مردگی را عشق می نامیم.

جریانات فکری موجب زوال عشق می گردند؛ فکر بزرگترین مانع شکوفایی و تجلی عشق است. فکر است که گرفتاری ها، حساسیت ها و مسایل عاطفی را سبب می شود، نه عشق. فکر منجر به جدایی و فاصله بین «آنچه هست» و «آنچه باید باشد» می گردد؛ و اخلاق اجتماعی مبتنی بر این جدایی است، گسترده در فاصله این دو است - فاصله بین «آنچه هست» و «آنچه باید باشد»، باید بشود. حال آنکه نه اخلاق عشق را می شناسد و نه بی اخلاقی. هدف نظام اخلاقی مبتنی بر فکر (نه بر فطرت. م) بست دادن روابط انسان ها به یکدیگر است- مثل یک تسمه- و در این اخلاق عشق مفقود است. چنین اخلاق بست دهنده ای ماهیت سفت و سختی دارد. مثلاً سیمان که آجرهای (سمنت که خشت های م) جدا را به هم متصل می کند. فکر عشقی به بار نمی آورد، از فکر عشق نمی شکفتد، زیرا عشق مانند نهالی نیست که بتوان آن را در باغچه خانه پرورش داد. نفس تمایل به پرورش عشق خود یک فعل و انفعال فکری است.

اگر ما اصولاً انسان های آگاه و هشیاری باشیم و توجه کنیم می بینیم که فکر چه نقش عظیمی در زندگی ما بازی می کند. البته فکر جای خودش را دارد، اما طریق فکر طریق عشق نیست، فکر هیچ ارتباطی با عشق ندارد. آنچه مربوط و وابسته به فکر است می تواند به وسیله فکر درک و شناخته شود ولی چیزی که خارج از حیطه ارتباط فکر است در ظرف و قلمرو فکر نمی گنجد.

خواهید گفت در این صورت عشق چیست؟ عشق حالتی است از بودن که در آن فکر مفقود است. و هرگونه تعریف عشق نیز بوسیله فکر است؛ و بنابراین آنچه تعریف می شود عشق نیست. ما باید خود فکر را بشناسیم، نه اینکه بکوشیم تا از طریق فکر به عشق دست یابیم. نفی و انکار فکر منجر به تحقق عشق نمی گردد. رهایی از فکر تنها زمانی ممکن است که ماهیت و معنای آن کاملاً و عمیقاً شناخته شود؛ و برای این کار خودشناسی به معنای واقعی آن لازم است، نه وانمودها، خودنمایی ها و مشغولیت های سطحی و بیهوده. «مراقبه» - که یک جریان نو و خلاق است- لازم است نه تکرار. آگاهی لازم است نه تعریف و توصیف. بدون آگاهی نسبت به فکر و تجربه واقعی شیوه های عمل آن، عشق نمی تواند باشد.

بیهوده گویی و نگرانی

بیهوده گویی و نگرانی شباهت غریبی با یکدیگر دارند. هر دو محصول یک ذهن بی قرارند. ذهن بی قرار ناگزیر از داشتن انواع فعالیت ها است، باید بی قراری خود را به شکل های مختلف متجلی سازد؛ باید مدام مشغول باشد؛ باید همیشه در خود «احساسی» (sensation) را برانگیزد، باید خود را به علایق گذرا سرگرم دارد و در «غیبت» و بیهوده گویی همه این نیازها ارضا می شوند. کسی که غیبت می کند آدمی است سطحی و بی علاقه نسبت به امور جدی زندگی. کسی که در غیاب دیگران، به زشتی یا زیبایی، از آنها

سخن می گوید میل فرار از خود را دارد. و فرار از خود منجر به ناآرامی و بی قراری می گردد. نفس فرار حکایت از ناآرامی می کند، علاقه به امور دیگران بزرگترین مشغولیت زندگی بسیاری از افراد است. این علاقه و کنجکاوی خود را در شکل مطالعه روزنامه ها و مجلاتی که ستون مخصوصی را به توضیح زندگی دیگران اختصاص می دهند - از قبیل اخبار مرگ و میر، ازدواج، طلاق و غیره - متجلی می نماید.

از آنجا که ما نگران نظر دیگران در باره خود هستیم خود مان هم علاقه داریم از همه چیز زندگی دیگران سر درآوریم؛ و از چنین جریانی است که تبختر و خودنمایی به صورت های مختلف، آشکار یا زیرکانه، و همچنین انقیاد در مقابل سلطه، و قدرت پرستی رواج می یابد. و به این طریق انسان هر چه بیشتر و بیشتر از درون تهی می گردد و وجودش یک کیفیت برون ریشه پیدا می کند. هر قدر وجود انسان برون ریشه تر گردد نیازش به احساساتی که مبتنی بر یک محرک خارجی است (sensation)، و نیز مشغولیت های سرگرم کننده نیز بیشتر می شود. و مجموعه این ها است که موجب ناآرامی ذهن می گردد؛ ذهنی که توان بررسی عمیق، شناخت و کشف هیچ چیز را نخواهد داشت.

بیهوده گویی و غیبت تجلی یک ذهن ناآرام است؛ اما سکوت نیز نشانه یک ذهن راحت و آرام نیست. آرامش نتیجه خویشتنداری و کف نفس نیست؛ بلکه حاصل فهم و شناخت؛ «آنچه هست» می باشد. و شناخت «آنچه هست» مستلزم یک ذهن هشیار و حضور پویا در حرکت هستی است، زیرا «آنچه هست» هرگز ثابت نیست، بلکه در حرکت و پویایی مستمر است.

بسیاری از ما احساس می کنیم که اگر بی قرار و آرام نباشیم زنده نیستیم، احساس زنده بودن نمی کنیم؛ کشمکش و درگیر بودن به یک مسئله برای بسیاری از انسان ها تنها نشانه وجود داشتن وزنده بودن است. تصور یک زندگی بدون مسئله برای ما مشکل است؛ هر قدر بیشتر درگیر یک مسئله باشیم بیشتر احساس بیداری و تحرک می کنیم. حال آنکه تنش و انقباضی که فکر در طریق درگیری با مسئله ایجاد می کند ذهن را کرخت، فرسوده، خسته و غیرهشیار می گرداند.

این درگیری بلاانقطاع به یک مسئله به خاطر چیست؟ آیا در بی قراری است که مسئله انسان حل می شود، یا مسئله زمانی پاسخ می یابد که ذهن در آرامش کامل است؟ برای بسیاری از مردم، داشتن یک ذهن آرام فوق العاده هراس انگیز است، از آرامش می ترسند، زیرا خدا می داند که در آرامش چه چیزهایی را در خود کشف می کنند. بنابراین، ناآرامی نقش یک حجاب و مانع را دارد. ذهنی که از کشف چیزهایی در خود هراس دارد لاجرم باید همیشه در حالت دفاع و مقاومت باشد؛ و ناآرامی نقش یک وسیله مقاومت و دفاع را دارد.

به علت فشار، تلاش بیش از حد، تاثیر شرایط و عوامل محیطی، یا به علت عادت سطوح «خودآگاه» ذهن آشفته و ناآرام شده اند. زندگی مدرن حرکات و اشتغالات منصرف کننده را، که شکل دیگری از «خود دفاعی» هستند، تشویق می کند. و دفاع کیفیتی است از مقاومت که مانع ادراک شناخت می گردد.

ناآرامی هم مانند «غیبت» ظاهراً شبیه شوق، حرارت و جدیت به نظر می رسند؛ ولی اگر خوب به ماهیت آنها دقت کنیم می بینیم هر دو وسیله خود مشغولیت و فرار از «خود» هستند نه نشانه شوق و جدیت و حرارت. نیاز به وسایل سرگرمی و غافل نگه دارنده متغیر است؛ به همین جهت است که می بینیم موضوعاتی هم که ذهن خود را درگیر می کند و بوسیله آنها خود را ناآرام نگه می دارد، و همچنین موضوعات «غیبت» مدام تغییر می یابند. ولی باید توجه داشته باشیم که اینگونه تغییرات در حقیقت تغییر ماهیتی نیست؛ بلکه همه چیز تداوم تغییر ظاهر یافته آن چیزی است که قبلاً بوده.

ناآرامی و غیبت تنها هنگامی پایان می یابد که ذهن از طریق مشاهده نسبت به ناآرامی خود آگاهی پیدا کند. نه از طریق تلاش و ریاضت ذهن آرام می گیرد و نه بوسیله کنترل یا دسپلین؛ اینها ذهن را بیشتر مگ، غیرهشیار و آشفته می نمایند. کنجکاوی نیز کمکی به درک و شناخت نمی کند. ادراک مستقیم مسئله تنها بوسیله خودشناسی ممکن است. انسانی که در رنج به سر می برد کنجکاو و جستجوگر به

معنای واقعی نیست. کنجکاوی‌ای که ماهیت مشغولیت با فرضیات و نظریاتی را داردمانعی است در طریق خودشناسی. تحقیقات نظری هم مانند میل کنجکاوی نشانه یک ذهن ناآرام است. و یک ذهن ناآرام هر قدر هم با استعداد و زیرک باشد مانع وجود آگاهی و شادمانی است.

یگانگی و جدایی

انسان یگانه است، همانند آتش، همانند گل، ولی حتی نسبت به خلوص و ژرفای آن آگاه نیست. و انسان تنها زمانی می تواند حقیقتاً در ارتباط باشد که این یگانه بودن هست. یگانه بودن حاصل محصورسازی و جدا کردن خود نیست، بلکه نتیجه پاکسازی خویش از هرگونه محرک، هوس، میل و خواستن است. یگانگی حاصل ذهنی نیست که همیشه در بند حصول یک چیز است، و به یک نتیجه می اندیشد. شما نمی توانید آرزو کنید که در خلوص و یگانگی باشید. چنین آرزویی فرار از رنج عدم توانایی در احساس ارتباط با جهان هستی است.

تنهایی، با ترس اندوهبار و دردناک نهفته در آن، حاصل تفرّد و جدایی است. و جدایی نتیجه اجتناب ناپذیر «خود» است. جریان جدایی، خواه در شکلی گسترده باشد یا محدود، منجر به آشفتگی، تیرگی، تضاد و اندوه می گردد. جدایی هرگز منجر به یگانگی نمی شود؛ جدایی باید مفقود باشد تا یگانگی متبلور گردد. یگانگی تجزیه ناپذیر و جدایی ناپذیر است؛ حال آنکه تنهایی، یعنی جدایی و تفرّد. آنچه یگانه است، نرم و انعطاف پذیر است و بنابراین مستمر است و پاینده. تنها در یگانگی است که ارتباط در آنچه بی علت است و غیرقابل سنجش ممکن می گردد. برای یگانگی زندگی ابدی است؛ یگانگی را مرگ نیست؛ یگانگی هرگز از بودنش باز نمی ایستد.

ماه تازه به بالای درختان رسیده، و سایه‌ها سبّار و تیره اند. هنگامی که از کنار دهکده‌ای می گذشتیم سگی شروع به پارس کردن نمود؛ و ما به ساحل رودخانه برگشتیم. رودخانه چنان آرام بود که نور ستاره‌ها و چراغ‌های پل طویل را روی آب بی حرکت نگه داشته بود. در ساحل بچه‌ها ایستاده بودند و می خندیدند؛ بچه‌ای گریه می کرد. صیادان مشغول تمیز کردن و پیچیدن تورهای خود بودند. یک پرندۀ شب به آرامی در کنار پرواز می کرد. شخصی در آن سوی ساحل رودخانه عریض شروع به خواندن کرد، و کلماتش روشن و نافذ بود. و بار دیگر یگانگی گسترده زندگی بود.

خورشید غروب کرده و درختان تیره و خوش ترکیب در برابر آسمان تاریک‌شونده قد برافراشته اند. رودخانه وسیع و عمیق آرام و بی موج است. ماه تازه در افق نمایان گشته و از بین دو درخت تنومند بالا می آید؛ اما هنوز سایه چیزها را نگسترانیده است.

از ساحل فُناک رودخانه بالا رفتیم و راهی را در پیش گرفتیم که مزارع گندم را دور می زد. این راهی است بس کهن که هزاران هزار انسان از آن گذشته اند. راهی است پر حدیث و حکایت که اکنون در سکوت شب خفته. جاده از میان کشتزاران، درختان آنبه، قمر و معابد متروک می گذرد. عطر خوش گیاهان هوا را به بوی دلکش خود آغشته است. پرندگان به لانه می روند تا شب بیارامند؛ و برکه وسیعی داشت کم کم نور ستاره‌ها را در خود منعکس می نمود. طبیعت در این غروب ساکت است و حضور خود را خبر نمی دهد. دختان تنها و جدا در انزوای سکوت و تیرگی خود فرو رفته اند. چند دهقان نجواکنان با دوچرخه (بایسکل) از کنار ما گذشتن. و بار دیگر سکوت عمیق و آرامشی که نتیجه تنهایی یگانگی چیزها است.

این یگانگی اندوهبار نیست؛ در آن هراس ناشی از احساس تفرّد و تنهایی نیست؛ بلکه یگانه بودن در هستی خویش است - هستی‌ای که تحریف و فاسد نشده، هستی‌ای که در خود کامل است و غنی. آن درخت قمر هستی دیگری جز خویشتن خود بودن ندارد؛ و چنین است یگانه بودن.

(ډاکټر ص. م. زېري)

کلید او دمه

(اريايي فولکلور)

د تیرو په ادا می سره

اووم باب

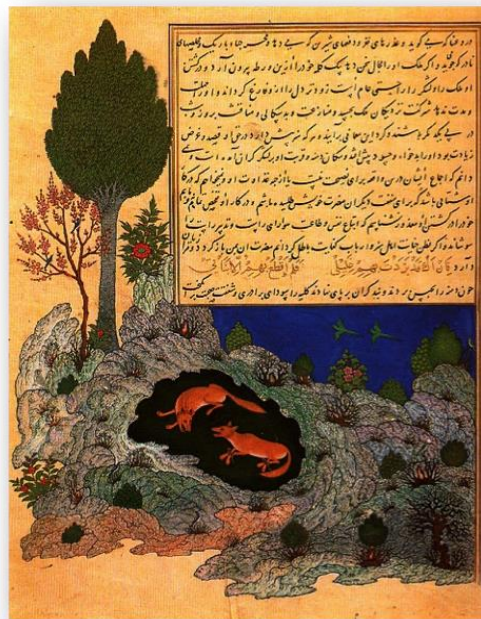
دپیشي، مورک او موش خرما

په اړه

رای وویل:

د هغه چا کیسه مې
واورېدله چې له بې فکری
ځان د اریانۍ او پښېمانۍ
په رود کې اچولی وي او د
تاوان په لومه کې لوېدلی
وي. اوس د هغه چا کیسه

راته وکه چې د زیاتو دښمنانو په منځ کې را چاپېر سوی
وي، د مخ او شا، پورته او کښته له خوا مرکي خوله وازه
ورته نیولې وي، خو هغه د ټولو دښمنانو د منگولو څخه د
ځان ژغورلو په خاطر د دوستۍ او نرمښت څخه کار واخلي.

خو که د ټولو سره د
دوستۍ له لاري ځان نه
سي خلاصولای نو به څه
چاره کوي او له کومي خوا
سره به سوله کوي.

برهمن ځواب ورکړ
وئى ويل:

زیاتره وخت دوستي او
دښمني پر یوه حال نه
پاتېږي او بدلون پکښي
راځي. ځيني وخت دوستي

بې بنسټه او د پسرلي د اورپکي غوندي وي چې کله
اورپري او کله سره وپاشل سي او د لمر مخ ښکاره کړي.
څرگنده ده چې په دغه شان دوستي پوري زړه نه سي تړل
کېدلای. همدا ډول د ښځو په وعدو، د پاچا سره په
نژدېوالي، د لېوني په دوستي، د هلکانو د بې ږيري مخ په

ښکلا او د هغوی په دوام څوک زړه نه سي تړلای. داسی ډېري دوستۍ سته چې ډېري ټينګي ښکاري خو ناڅاپه ستونزي پکښي راسي او د دښمنۍ واوړي. هوسياران بايد تل د پيغمبرانو او لويانو د خبرو او پندونو سره سم عمل وکړي چې فرمايي، دوست بايد په خپله اندازه دوست وگڼل سي ځکه ښايي چې هغه يوه ورځ دښمن سي او له دښمن سره هم په منځني ډول دښمني وکړل سي، ځکه ښايي چې هغه يو ورځ دوست وگرزي او همدا ډول نه بايد له دښمن سره اړيکي وشکول سي او د هغه له دوستۍ څخه تمه پرېکړه سي او نه هم بايد پر هره دوستي بشپړه اعتماد وسي او د هغه وفا تل تر تله وگڼله سي. د دغه شان دوستۍ ښه مثال د يوه مورک او پيشي دوستي ده.

رای پوښتنه وکړه چې هغه څرنگه کيسه وه؟

برهمن ورته وويل:

د مورک، پيشي او موش خرما کيسه

راوړي ئې دي چې په يوه ښار کې يوه ونه وه او تر هغې لاندي د مورک غار او له اړخه ئې د پيشي کور وو. دلته به زياتره وخت ښکاريان راټلل او تور به ئې غوړاوه. يوه ورځ د ښکاري په تور کې پيشي ولوېدله. په همدغه وخت کې مورک د خوړلو لپاره د کوم شي د موندلو لپاره له غاره را ووتی. شاوخوا ئې په احتياط وکتل او سېرمې ئې کش کړې، ناڅاپه ئې پر پيشي سترګي ولگېدلې چې په تور کې بنده ده، خوښ سو. تر شا ئې وکتل که گوري د شا له خوا موش خرما په کمين کې ورته ناسته وه. پورته ئې وني ته وکتل چې هلته پورته سي خو په ونه کې بوم ورته ناست وو. مورک بېري واخيستی او فکر ئې وکړ:

که بېرته غار ته ځم موش خرما راته ولاړه ده، که پر همدې ودرېږم بوم راپسي راکښته کېږي او که مخ ته ولاړ سم هلته پيشي ده. له ځان سره ئې وويل:

د بلو خولې راته خلاصي دي. شاوخوا دښمنانو راچاپېر کړی يم، خو بيا هم بايد ځان له لاسه ورنه کړم. تر خپل عقل پرته هيڅ بل پناه ځای نه لرم او بې له خپلي هوسيارۍ بل ملګری نه دی را پاته. ليکن د غښتلي رايي خاوند هيڅکله نه وارخطا کېږي او ځان له لاسه نه ورکوي. هوسيارانو ته هر ډول ستونزه دومره لويه نه وي چې عقل ئې په ونه رسېږي. په دغو شرايطو کې له پيشي سره تر سولي پرته بله هيڅ لاره نه لرم. ځکه چې هغه زما غوندي په بلا اخته ده او هغه هم زما تر مرستي پرته د ژغورني هيڅ لاره نه لري. ښايي زما خبره د عقل په غوړو واوړي، په هوسيارې فکر وکړي او زما د خبرې په رښتينوالي باور وکړي او هغه ومني. پيشي بايد پوه کړه سي چې زه هم له هغې سره د ځان د خلاصولو لپاره مرسته کوم او په خبره کې مي دوکه او غولونه نسته.

پيشي ته ور نژدې سو او ورته وئې ويل:

حال او احوال دي څنگه دی؟

پيشي ورته وويل:

وينې مي چې د بلا په خوله کې ناسته او په غم اخته يم. مورک ورته وويل:

زما څخه دي کوم وخت درواغ اوږېدلي دي؟ زه تل ستا په غم خوښ وم او تل به مي ستا ناکامي خپله خوشحالي گڼله او هر هغه څه مي کوله چې ستا په زيان به وه. ليکن نن په غم کې درسره شريک يم او خپله ژغورنه ستا په نجات کې وينم. له دغه کبله پر تا مهربانه يم. ته هم په دغه ښه پوهېږې چې په دغه کې خيانت او غولونه نسته. ته همدا ډول وينې چې موش خرما زما تر شا او بوم پاس په ونه کې راته ناست دی. دواړه پر ما د حملې په تمه انتظار باسي او هغو دواړه ستا دښمنان هم دي. خو کله چې هغوی وويني تا ته نژدې کېږم نو به ئې زما څخه تمه وخېژي. اوس نو ما ته پناه راکړه چې ستا سره يو سم او د لومي غوتي دي په خپلو تېرو غاښو وشلومه او ته ازاده سي. ژر کوه زما دغه مهرباني ومنه او په دغه کار کې ځنډ

مه کوه. ځکه هوسياران په مهمو کارونو کې دوه زړه والی نه کوي. نن ته هم باید زما په ژوند خوشه اوسې، ځکه زه ستا په ژوند خوشحاله یم. نن زموږ د هر یوه ازادي د بل په ګټه ده. هماغه شان چې کښتۍ د ماڼو او ماڼو د کښتۍ په ذریعه ساحل ته رسېدلای سي.

کله چې پيشي د موږک خبري واورېدلې او په هغوی کې ئې رښتیني خبري ولیدلې نو خوشه سوه وئې ويل:

ستا خبره رشتيا ده او زه دغه سوله منمه. موږک ورته وويل:

څرنگه چې ستا سره متحد سوم نو ته هم خپله مهرباني څرګنده کړه چې زما دښمنان وېرېږي او میدان پرېږدي تر څو زه ستا د لومي غوټي پرې کړم او تا په بېغمه زړه وژغورلای سم.

پيشي ورته وويل: همداسي به وکړم.

وروسته نو موږک پيشي ته نژدې او د تلکي د غوټو د شکولو په کار اخته سو. پيشي هم د موږک ښه پوښتنه او مننه وکړه. موش خرما او بوم چې دا حال ولیدي ناهيلي سول او ولاړل.

وروسته نو موږک د پيشي د غوټو د پرېکولو کار ورو کړ. پيشي ورته وويل:

ژر دي زړه راته بد سو، ما داسي فکر نه کاوه. ته خو هغه دئ لکه چې خپل مراد دي تر سره سو، نو د وعدې د تر سره کولو څخه د تر شا کیدلو فکرونه کوي؟ ته باید وپوهېږې چې د هر چا عزم او د رایې ټینګوالی د مصیبت په وخت کې ښه څرګندېږي. ستا دغه کار د سخيانو له خوی خاصیت څخه ليري ښکاري. ما خو ډېر ژر ستا د ژغورني کار تر سره کړ، ته هم ژر کوه او د دام غوټي مي وشلو، چې ازاده سم که نه ښکاری به راوړسېږي. موږک ورته وويل:

هر هغه څوک چې ستا سره د وفا سوګند ماتوي زړه دي يي د زمانې د پېښو په تېر غوڅ سي. لیکن باید وپوهېږې چې دوستان دوه ډوله دي، اول هغه دوستان چې د زړه له کومي بې له کومي تمې او مقصده دوستي سره وکړي، هغوی تل پر یو بل اعتماد سره لري او تل له یوه بل سره مصئون وي.

دوهم هغه دوستان دي چې د یوه ضرورت پر اساس سره دوستان سوي وي، نو د دوی تر منځ حالات بدلېدلای سي. کله له یو بله ډېر سره نژدې او خوشحاله وي او کله بیا له یوه بل څخه لمنه ټوله کړي او ځان سره ساتي. ځکه د ځان ساتل په هر صورت کې فرض ده. په دغه صورت کې به يي نو هم له یوه بل سره دوستي ساتلي وي او هم به يي ژمنه سره تر سره کړې وي.

زه هم هغه ژمنه تر سره کوم چې ستا سره می کړې ده، خو د خپل ځان پر ساتنه هم ټینګار کوم. معلومه ده چې د ټولو نړیوالو اتحادونه او یو ځای والی د یوې ګټې لپاره وي. ستا سره زما اتحاد د دې لپاره وو چې په مرسته دي د دښمنانو وساتل سم او ستا له خوا زما دوستي همدغه مانا لري چې زما په مرسته کې له بلا څخه د خلاصون لاره ویني. خو په هر کار کې یو غوټه وي. که څوک دغه له نظره وغورځوي نو ښه نه کوي. زه هم اوس ستا ټوله غوټي وشلوم او د ځان د ژغورني لپاره هغه ډېره اساسي غوټه پرېږدم او هغه وخت يي شلوم چې ته ما ته زیان نه سي رسولای.

موږک همداسي وکړه، ټوله غوټي يي وشلولې او هماغه عمده غوټه يي پرېښودل او ټوله شپه همداسي سره پاته سول. کله چې سهار سو، ورځ رونا سوه نو ښکاری له ليري څخه را څرګند سو.

موږک وويل:

اوس هغه وخت رارسېدلی دئ چې خپله وروستۍ ژمنه تر سره کړم. غاښونه يي غوټي ته بند کړل او هغه يي پرې کړه. په دغه وخت کې ښکاري نژدې سوی وو. پيشي خپل

مرگ حتمی گڼلی وو او دومره وارخطا وه چې مورک ته يې پام هم نه وو. په يوه ټوپ وني ته وختله او مورک هم ولاړ په غار ننوتی. خير خيريت سو. ښکاري ناهیلی سو، خپل دام يې ټول کړ او ولاړ.

بله ورځ مورک له غاره راووتی او پيشي يې وليدله، زړه يې نه غوښتی هغې ته نژدې ورسې.

پيشي ږغ پر وکړ ويې ويل:

ولي ځان گوښه - گوښه کوې؟ تا خو د خپلو اولادونو او راتلونکو لپاره د دوستۍ لويه خيره جوړه کړه را وړاندي سه د خپلي دوستۍ نور انعامونه واخله. زه خو ستا د يوه ژوند پور وړې يم، ځکه ما ته خو دي ژوند راگټلی دی. دغه به په خپل ټول عمر کې هېر نه کړم.

پيشي سربېره پر هغه ډېر سوگندونه هم ياد کړل او تلاش يې وکړ چې مورک د بېلتون پرده ليري کړي او د ناستي ولاړي لاره پرانيزي. خو څرگنده ده چې گټه يې نه لرله.

زه دلته ښه يم. ځکه پوهېږو په هر هغه ځای کې چې دښمني ذاتي او له څېري څخه هم څرگنده وي خو دغه دښمني د کوم علت پر بنسټ له منځه تللې وي نو به د هغوی تر منځ په ټاکلي وخت کې بدي او ځورول نه وي. خو وروسته اعتماد کول هغوی له لويو بدبختيو سره مخامخ کولای سي ځکه که يو هوښيار څوک که له يوې ستونزې سره مخامخ سي او د ځان د ژغورنې لپاره تر دښمن پرته بل څوک نه مومي نو له هغه سره دوستۍ ته غاړه اړېدي. خو کله چې اړتيا يې له منځه ولاړه سي ځان له هغه څخه ليري ساتي. دغه ليريوالی يې د دښمنی له کبله نه وي لکه يو وری او گيلگي چې وږی سي نو د مور ټي ته ورځي، خو کله چې يې اړتيا له منځه ولاړه سي نو له مورې ليري او بل څه اخته کېږي. له مور سره دوري او گيلگي دغه ليري والی د دښمنۍ مانا نه لري. ژوند همداسي د گزارې پر اساس چلېږي.

هغه دوستي چې د اړتيا لپاره وي نو هغه چندانې دوام نه کوي. کله چې اړتيا له منځه ولاړه سي نو پر دوستي چندانې اعتماد نه سي کېدلای. هيڅ مورک تر پيشي لوی دښمن نه لري، خو زما او ستا تر منځ د ضرورت پر اساس دوستي راغلې وه او کله چې اړتيا له منځه ولاړه پر دوستي مو باور نه سي کېدلای. مثلاً تر اوبو چې اور لاندي وي نو تودې وي، چې اور ترې ليري سي تودوالی يې بيرته ولاړ سي اوبه بيرته سړې سي. همدا ډول کمزوري او غښتلي دښمني کومه گټه نه لري. ځکه زه ستا له خوا زما سره په دوستي کې زما تر خوړلو پرته بله هيله نه وينم او د بله پلوه په خپل ځان کې هيڅ داسي هيله نه لرم چې ته مې خوښه يې. کوم مورک ستا پر دوستۍ باور کړی دی.

خير او سلامتي په دې کې ده چې تل بايد کمزوری غښتلۍ سره له دوستۍ څخه ليري وگرزي که نه د پېښماني لپاره به هم ژوندی نه سي پاته. حتا هر وخت چې کمزوری دښمن د زورور دښمن له زياته ځان وژغوری نو نه بايد ودرېږي او نه ورو وتښي، بلکې بايد په ټوپونو او گنديتوب د هغه له دوستۍ څخه وتښتي. ځکه نو زما او ستا دوستي نه کيږي.

پيشي خوابدي سوه او په دغو خبرو سره بېل او مخه ښه يې سره وکړه. دغه وو د کمزوري مورک کيسه چې د خپل ژوند د ژغورنې لپاره يې د خپل ډېر لوی دښمن له اړتيا څخه پر وخت گټه واخيستله خو کله چې يې خپل مراد تر سره کړ نو د پيشي په خبرو او دوکه و نه غولېدی.

په داسي حال کې چې له هغې سره له خپلي دوستۍ څخه هم نه وو پېښمانه خو د نژدې کېدولو خطر يې و نه منی او نجات يې وموند.

نور بيا

بحثی بر بکت‌های ادبی

در پیوست با بحث‌های گذشته

تئاتر نو

...

ساموئل بکت Samuel Beckett (۱۹۰۶ - ۱۹۸۹)

به انگلیسی و فرانسه می نوشت، خود در همهٔ تمرین‌های آنها شرکت می کرد و با هنرپیشگان مشورت می کرد، دوست نزدیک جویس بود. قبل از این نمایشنامه سه رمان نوشته و منتشر کرده بود که عدهٔ بسیار کمی آنها را خوانده بودند. در انتظار گودو دو روز از زندگی ولادیمیر (دی دی) و استراگون (گوگو) است. در طول روز اول، دو رفیق در کنار جاده‌ای، نزدیک یک درخت، در انتظار گودو نامی هستند و ظاهراً با او قرار دارند. گودو نمی آید، اما دو نفر که انتظار شان نمی رفت ظاهر شوند پوتزو Pozzo و لوکی Lucky، ارباب و توسری خور او و به قول خود بکت Knouk (ترکیبی از دلفک، حمال و برده) ارباب برده را با طنابی به دنبال خود می کشد. این ملاقات با یک گفتار

نمایندهٔ دیگر این تئاتر ساموئل بکت است که در عین حال بین این نویسندگان، فیلسوف ترین آنها است. نمایشنامهٔ معروف او، در انتظار گودو در جنوری ۱۹۵۳ چند ماه پس از نمایش آواز خوان طاس یونسکو، به کارگردانی روزه بلن به صحنه آمد. بکت، این ایرلندی بلند قد و ساکت که نمایشنامه‌هایش را

طولانی برده که فرمان یافته است «فکر کند» پایان می گیرد. پسری که از جانب گودو فرستاده شده است، به دو رفیق خبر می دهد که «گودو امروز نمی آید اما فردا حتماً می آید». ناگهان شب می شود و ماه بالا می آید. روز اول انتظار پایان یافته است. دومین روز که پرده دوم را تشکیل می دهد با همان مسأله تحمل ناپذیر آغاز می شود: «حالا چکار می کنیم؟- انتظار گودو را می کشیم.» و تقریباً نظیر همان پرده اول ادامه پیدا می کند. بیشتر مضامینی که در پرده اول مطرح شده در اینجا هم، منتهی از زاویه دیگر، از سر گرفته می شود: کفش‌ها، خاطره‌ها، درخت، و انتظار گودو. همان پوتزو و لوکی، اما این بار فرسوده و در هم شکسته بر اثر گذشت زمانی نامعلوم و کشنده، (اریاب کور است و برده دلال) دوری می زنند و می روند. همان امربر می آید. همان پیغام را دوباره می دهد. گودو فردا خواهد آمد. شب می شود و ماه بالا می آید. یکبار دیگر «دی دی» و «گوگو» می خواهند که خودشان را دار بزنند و منصرف می شوند. پرده می افتد. البته می توان تصور کرد که برای سومین و چهارمین روز و حتی تا بی نهایت هم بالا برود و تکرار شود، همان حرف‌ها و همان حرکات تکرار شود و همان آدم‌ها، شاید هر بار فرسوده‌تر از گذشت زمان، اما شکست ناپذیر (به دلیل اینکه حرف می زنند)، بر جای باشند و گودو هرگز نیاید.

در پایان بازی نیز که پس از *انتظار گودو* نمایش داده شد، نوعی انتظار وجود دارد. اما این بار انتظار پایان، شاید انتظار پایان جهان! اولین کلماتی که در نمایش بر زبان می آید چنین است: «تمام شد، تمام، دارد تمام می شود، شاید دارد تمام می شود.»

در *پایان بازی*، سه نسل حضور دارند: زن و شوهری پیر یا بریده، پدر که فرزند آنهاست، و پسر یا پسر خوانده او، در محیطی بسته و بی اثاث و زیر نوری مایل به خاکستری (نه روز است نه شب)، محیطی که در مقام مقایسه با آن، جاده و درخت و ماه‌گورو بسیار با نشاط جلوه می کند.

دو دریچه بی پرده، بالای دیوار رو به بیرون باز می شود، دریچه سمت چپ رو به دریا و دریچه سمت راست رو به خشکی. کلو *Clov* (پسر) هر چند گاه یکبار از یکی از این دریچه‌ها به بیرون نگاه می کند و خبر می دهد که در هر دو

سو از زندگی خبری نیست و همه چیز مرده است و شاید از مرگ جهان خبر می دهد. در وسط اتاق (و شاید مرکز عالم) هام *Hamm* (پدر) کور و مفلوک بر چوکی چرخدارش نشسته است و دستخوش احتضاری تدریجی است. عرق سرد، دستمالی را که روی صورتش انداخته است خیس می کند. در سمت چپ جلو صحنه، نگ *Nagg* و *Nell*، پدر و مادر پیر و بی پای او در دو سطل آشغال، روی شن - به جای خاک اره (بوره اره)- گذاشته شده اند. کلو، پسرخوانده، بین چوکی و آشپرخانه در رفت و آمد است و همیشه سرپاست، زیرا نمی تواند بنشیند. و بر روی دیوار آشپرخانه، «نور روز را که در حال افول است» نگاه می کند. هرچند که آن دو با توجه به نام هایشان نیز (هام، مخفف یا چکش *Hammer* و کلو به جای فرانسه یا *Clou* میخ) یکی توسری زن است و دیگری توسری خور، ولی مسأله پیچیده‌تر از این است و نوعی ابهام «سادو-مازوخیستی» در وابستگی مطلق آنها به همدیگر وجود دارد. هام کور و مفلوج، بدون کلو می میرد، اما کلو هم اگر خانه را ترک کند و اگر از فرمان سوت‌های هام اطاعت نکند و به پیروی از اندرز پیرزن (نل) از درون سطل آشغال که می گوید: «فرار کن!» بیرون برود، او هم در برهوت خالی که احاطه‌شان کرده است از گرسنگی خواهد مرد.

نل و نگ گهگاه در سطل آشغال‌هایشان را بلند می کنند تا جیره خوراک‌شان را بخواهند، یا با هم خاطره‌ای را مبادله کنند. نزدیکی مرگ و زوال مطلق، در ورای هرگونه رنجی که بتوان تصور کرد، در میان آن دو نوعی مهریانی نومیدانه و در عین حال عاشقانه به وجود آورده است. گویی آنها پیشاهنگان جفت دیگری (وینی و ویلی) هستند که در آینده در *آه، روزهای خوش*، نمایشنامه دیگری بکت به صحنه خواهند آمد. تکه پاره‌هایی از خاطرات گذشته به یادشان می آید و بر زبان می آورند، حادثه دوچرخه دوترکه «که پاهامان را سرش گذاشتیم» یا گردش‌هایشان با قایق در دوران نامزدی، روی دریاچه «کوم».

در آغاز سال ۱۹۵۷ بکت یک نمایشنامه رادیویی می نویسد با عنوان *همه آنان که می افتند*. -پس از جنگ برای اولین بار است که بکت دوباره نمایشنامه‌هایش را به انگلیسی می نویسد- همه شخصیت‌های این نمایش -برای نخستین بار در کار بکت- در دنیایی واقعی و قابل شناخت زندگی می کنند.

نمایشنامه که در جنوری ۱۹۵۷ در بی بی سی اجرا شده بود، در ۱۹۶۳ در تلویزیون فرانسه بازی می شود که بکت بر گرد ده شخصیت اصلی آن صداها و چشم اندازهایی را اضافه کرده است.

خانم رونی سالخورده با قدمهای آهسته از میان مزارع به سوی ایستگاه راه آهن می رود تا در آنجا منتظر شوهرش باشد که قرار است با قطار بیاید. این پیرزن درشت اندام نیمه فلج در بین راه با اشخاص مختلفی روبرو می شود که هر کدام بر وسیله نقلیه ای سوارند: گادی، بایسکل، موتر ... و بالاخره با میس فیت *Miss Fitt* پارسا و بد عنق که او را در راه رفتن کمک می کند. ماجرای نمایشنامه یک حادثه کوچک روستایی است با طنزی بسیار ایرلندی که لحن آن آثار او کیسی *O Casey* یا *دوبلینی های* جویس را به خاطر می آورد.

قطاری که منتظرش هستند، با اینکه فقط یک مسیر نیم ساعته را طی کرده، ولی با یک ربع تاخیر به ایستگاه رسیده است. بالاخره آقای رونی ظاهر می شود. او کور است. زن و شوهر به هر ترتیبی است همدیگر را کمک می کنند که راه بیفتند و صحبت کنان رو به منزل شان می روند. لحن طنزآمیز گفتگو به تدریج عوض می شود و صورت طنز خشنی به خود می گیرد. در این میان پیشامدی که ظاهراً بی اهمیت است این گفتگو را قطع می کند. پسر بچه ای فرا می رسد و توپی را که پیرمرد در قطار فراموش کرده است برای او می آورد. همین مسأله روشنایی شومی بر روی ماجرای نمایشنامه می اندازد. اگر قطار تاخیر داشته به این علت بوده است که در بین راه پسر بچه ای از قطار بیرون پرت شده است و ظواهر امر نشان می دهد که رونی پیر او را هل داده و به روی ریلها انداخته است. یک جمله رونی که به محض خروج از قطار بر زبان آورده است مارا هم به این نتیجه می رساند. پیرمرد گفته است: «هیچوقت هوس نکرده ای که یک بچه را بکشی؟ (کمی فاصله) تا جلو یک ورشکستگی آتی را بگیری؟»

بکت خاکسترها *Embers* را هم برای رادیو نوشت که در اکتوبر ۱۹۵۹ در بی بی سی اجرا شد. تنها، در کنار دریا، در میان صداها و موجها، برای خود داستان می گوید: تصاویری از خاطره او یا از مخیله اش تراوش می کند و یک یک پیش چشمش مجسم می شود: پدر و تحقیرهای او، دو پیرمرد به

نامهای *Bolton* و *Holloway* و هالوی *Holloway* که در یک شب برفی با همدیگر روبرو می شوند: «آتش خاموش، سرمای جانگزا، تنهایی سخت، دنیای سرتاسر سفیدپوش... نه صدایی هست و نه آتشی، هیچ شعله ای نیست، مگر خاکستر». همسرش ایدا *Ada* چند لحظه ای به او پاسخ می دهد و خاطره آدی *Addie* دختر کوچولویشان را و درسهای پیانو و سواری او را به خاطرش می آورد و دردهای کهنه زندگی او با در هم ریختگی و با وضوح عجیبی از نو زنده می شود و نمایشنامه با این جملات پایان می یابد: «هیچ، سراسر روز هیچ، (سکوت)، سراسر روز و سراسر شب هیچ (سکوت) هیچ صدایی نیست.»

آرتور آدامف *Arthur Adamov* (۱۹۰۸ - ۱۹۷۰)

چند ماه پس از نمایش *آوازخوان طاس* در تئاتر د نوکتابول، همان تئاتر در نوامبر ۹۵۰، نمایشنامه جدید آرتور آدامف را با عنوان *مانور بزرگ و مانور کوچک* به کارگردانی ژان ماری سرو به صحنه آورد و سه روز بعد نیز ژان ویلار اجرای اثر دیگر او با عنوان *هجوم* را در ستودیو شانزه لیزه آغاز کرد.

این نوآمده که ارمنی نژاد بود و با فرهنگ آلمانی و فرانسوی بار آمده بود، نگاهی غمزده و لحنی کند داشت و با پاهای بی جوراب، کفش صندل می پوشید. در سال ۱۹۰۸ در قفقاز به دنیا آمده بود، قسمت اعظم تحصیلاتش را در ژنو و ماینس انجام داده بود و در سال ۱۹۲۴ (شانزده سالگی) در اوج فعالیت سوررئالیستها در پاریس ساکن شده بود. دوست آرتور و ستایشگر و شیفته استریندبرگ و کافکا بود و از آثار فروید و اکسپرسیونیسم آلمان الهام می گرفت. نوشتن برای او نجات از کابوس های خویش و کابوس های سالهای اشغال بود که هر دو سخت به هم وابسته بودند.

مانور بزرگ و مانور کوچک سومین نمایشنامه آدامف بود، دو نمایشنامه قبلی، *پاروی* و *هجوم* بودند که، چون از پذیرفته شدن آنها برای نمایش ناامید شده بود، در بهار ۱۹۵۰ آنها را به صورت کتاب منتشر کرده بود. نویسندگان بزرگی با سلاقی گوناگون از قبیل ژید، پرور و رنه شار با سخنان پرشوری او را ستوده بودند. ژان ویلار، به نوبه خود، این سوال را مطرح کرده

بود: «آدامف یا کلودل؟» و پاسخ داده بود: «من می گویم آدامف!»

خود آدامف در یادداشت کوچکی که به عنوان مقدمه بر جلد دوم نمایشنامه هایش نوشته است تولد اولین نمایشنامه خود را چنین شرح می دهد: «روزی شاهد واقعه ظاهراً بی اهمیتی بودم، اما بلافاصله با خود گفتم: «تئاتر یعنی این، باید همین را بنویسم.» کوری گدایی می کرد. دو دختر جوان از کنارش گذشتند و بی آن که او را ببینند بر اثر بی توجهی به او تنه زدند. داشتند تصنیفی را زیر لب زمزمه می کردند: «چشم‌هایم را بستم. عالی بود...» بلافاصله به فکر رسید که تنهایی انسان‌ها و عدم ارتباط آنها را با هم، به خشن‌ترین و روشن‌ترین صورتی در صحنه نشان دهم.

این خشونت را به شدیدترین وجهی در *مانور بزرگ و مانور کوچک* می بینم که در آن، در یک رشته تابلوها که مانند سکانس‌های فیلم به دنبال هم می آیند، مردی را می بینیم که چهار دست و پای خود را یکی پس از دیگری از دست می دهد و قربانی فرمان‌هایی است که *منیر* ناشناسی به او می دهد.

در این نمایشنامه، که از یک میان پرده دل‌چسبی که برشت در ۱۹۲۵ نوشته بود، دقیقاً استفاده شده است: در آن قطعه آقایی به نام اشمیت را می بینیم که در سایه دو دل‌چسب از شر دست و پای خود راحت می شود. آنها، بسیار دوستانه، دست و پای او را اره می کنند و با بریده شدن هر یک از این اعضا آقایی اشمیت احساس می کند که حالش بهتر شده است. دل‌چسب‌ها این نیکی را تا آنجا ادامه می دهند که بالاخره او را از شر سرش هم راحت می کنند. برشت در این قطعه به شیوه طنز سیاه، به یکی از مسایلی که در سراسر تئاتر او مطرح است پاسخ می دهد: آیا انسان می تواند به یاری پهلوی دستیش بشتابد؟»

در اثر آدامف این قطع دست و پا در درجه اول حاکی از نوعی تمایل به «خودآزاری» و نیز عدم امکان عشق را نشان می دهد (که شاید رستگاری در آن باشد) ارنا سرخ مو، زنی که مرد قربانی دوست دارد، در کنار جاذبه زهرآلود خود، سادیسیم زنان سرپرست اردوگاه‌های نازی را دارد: «شخصیت نوعی» عاری از واقعیت. قطع اندام‌ها به طور کلی، حاکی از وضع بشری است که قربانی وحشتی پوچ و بی نام است.

این «مانور بزرگ» بود. در برابر مرد دست و پا بریده، باجناق او را داریم که مبارز است. او برای برقراری عدالت مبارزه می کند و قربانی «مانور کوچک» است. مانوری که در سطح زندگی سیاسی اعمال می شود. اگر مرد مبارز موفق شده است نظام انقلابی را به پیروزی برساند، مجبور شده است که در این نبرد عشق همسر و زندگی فرزندش را فدا کند. گذشته از آن به زودی پی می برد که انقلاب پیروزمند همان رفتاری‌های رژیم گذشته را دارد و از همان روش‌های سرکوب استفاده می کند که در آن رژیم بود. در آخرین سخنرانی می گوید: «ما مخالفان مان را ساقط کردیم... اما هنوز از چنگ آنها رها نشده ایم. آنها سقوط کرده اند، اما در حال افتادن، سایه‌شان را روی ما انداخته اند.»

روشن‌ترین نمونه صحت سخنان قهرمان آدامف دغدغه‌های سیاسی را با تحلیل دنیای درون خود در می آمیزد. اما همه چیز، مانند شخصیت‌هایش که فردیت مشخصی ندارند، متمایل به «صورت نوعی» هستند - حتی آنها که اسمی دارند - بدین سان واقعیت سیاسی برای او وقایع مجردی هستند که رنگ فلسفی دارند. تماشاگر آزاد است که آرمان‌های انقلابی شخصیت مبارز یا طبیعت شکنجه گران و یا «آنها»ی اسرارآمیزی را که دست و پا بریده قربانی‌شان است، تحلیل کند. اما آدامف برای بیان دلهره و توانایی‌های آن در ناقص‌العضو کردن، لحن بسیار صمیمانه و ضربه‌ای صحنه موثری پیدا کرده است. خود او به هنگام بحث از استریندبرگ می گوید: «حضور مداوم معنی کلمه به کلمه، حضور مدام دیگری را ایجاد می کند و آن حضور تحقیر، ترس و رنج است. همین خصوصیت در آثار این دوره از فعالیت تئاتری خود آدامف نیز وجود دارد.

با وجود این، هجوم بر گرد موضوعی خصوصی تر شکل گرفته است. شخصیت‌های آن هرچند که چندان گمنام نیستند، (بجز پی‌یر شخصیت اصلی) بیشتر «صورت نوعی» هستند. پی‌یر تصمیم گرفته است که دست نوشته‌های باجناقش «ژان» را که بهترین دوست او بود و درگذشته است، رمزگشایی و منظم کند. موضوع - دست کم ظاهری - هجوم چنین است و می توان تصور کرد که آدامف برای نوشتن آن از مورد *ملکس* برود، دوست کافکا و مسئول تنظیم و انتشار نوشته‌های او پس از مرگش الهام گرفته است، یا نزدیک تر به وی، از مسأله نوشته‌های *آنتونین آرتور* که تازه مرده بود و خانواده‌اش - مانند

خانواده ژان- به تعقیب دوستانی پرداخته بودند که آثار او را در اختیار داشتند و ادعا می کردند که می خواهند رمزگشایی و منتشر کنند. اما در کار پی‌یر، این همدلی با یک مرده، این جستجوی نومیدانه حقیقت یک مرده، عملاً تظاهر یو نوع روان پریشی از نوع اودیپی است. پی‌یر توانایی جدا شدن از مادرش و رسیدن به سن مردی را ندارد. این مادر شیطان صفت، با زوج جوان -پی‌یر و آنیس Agnes زندگی می کند و ما او را در نمایشنامه‌های دیگر نیز از جمله همه بر ضد همه و یا باز یافت‌ها به صورت مادری قملک‌جو می بینیم.

پی‌یر -بدون اوراق- خود را در کنج خلوتی زندانی می کند، تا در تنهایی بتواند راز این اثر را که بر او پوشیده است کشف کند و نیز راز معمای خویش را. آنیس با استفاده از غیبت او با «اولین از راه رسیده» فرار می کند. اما به خوشبختی دست نمی یابد. پی‌یر پس از پانزده روز از کنج خلوت بیرون می آید. در آنجا دست کم به این نتیجه قاطع رسیده است: «هیچ چیزی به من داده نخواهد شد، مگر اینکه وسیله‌ای برای در پیش گرفتن یک زندگی کاملاً عادی پیدا کنم.» و اوراق گرانبهای ژان را پاره می کند. اما وقتی که مادرش خبر خیانت و فرار آنیس را به او می دهد به کنج خلوتش بر می گردد و خودکشی می کند.

خود آدامف می گوید که اندیشه حاکم بر پارویی در هجوم نیز دنبال شده است: «هیچ کس زبان دیگری را نمی فهمد.» و می گوید که کوشیده است بین شخصیت‌هایش گفتگوی کنائی و غیرمستقیم برقرار کند که در آن هر کسی برای خودش گپ می زند. از انعکاس گفته‌ها، حقیقت تراژیک که هرگز مستقیماً با آن روبرو نمی شویم گاهی به سطح می آید و احساس می شود و این همان هنر چخوف است.

از میان آثار آدامف که در اینجا جای بحث از همه آنها نیست، بهتر است به نمایشنامه کوتاه استاد تاران نیز اشاره کنیم که در ۱۹۵۳، روزه پلانسون آن را در لیون به صحنه برد. این نمایشنامه که خشونت دیگر کارهای آدامف را ندارد، باز نویس ساده و سریع یک رویاست و هیچ یک از عناصر آن به مقاصد تمثیلی مورد استفاده قرار نگرفته است. تاران کیست؟ آیا این استاد تحقیر شده مرد شرور است؟ یا قربانی بیگناهی که در شبکه‌ای از سوء تفاهم‌ها گرفتار شده است؟ انکارهای مصرانه او

بیشتر غرقش می کند اما مجرم بودن او را ثابت نمی کند. آیا همان طور که متهمش می کنند بچه‌ها او را بی لباس در پشت یک کابین استحمام کنار دریا گیر آورده اند؟ آیا او همه افکار و عقاید خود را از پروفیسور منار دزدیده است؟ این زیر سوال رفتن همه زندگیش او را دقیقاً از خودش عاری می کند. در پایان این نمایشنامه نیز هیچگونه پیامی نیست. همان طور که در صندلی‌های یونسکو انتظار ورود یک سخنران می رود و سخنران در پایان نمایش می آید، اما کر و لال است و پیام او جز سکوت چیزی نیست. یا در نمایشنامه دیگر یونسکو به نام استاد، مبشر خبر آمدن استاد را می دهد و ستایشگران با بی صبری در انتظار ورود او هستند، اما وقتی که استاد وارد می شود می بینند که او سر ندارد.

ژان ژنه Jean Genet (۱۹۱۰-۱۹۸۶)

در این میان، ژان ژنه باز هم با همه این تناقضات متفاوت است. اشخاص همه نمایشنامه‌های او از نظارت عالی (۱۹۴۷) گرفته تا پاراوان‌ها (۱۹۶۱) مطرودان جامعه و زندانیان و بدکارانند و در واقع سلسله آنها خود ژنه است که در یادداشت‌های نزد (۱۹۴۸)، حسب حالی در قالب داستان، همبستگی خود را با «همه محکومان به اعمال شاقه» نسل خود اعلام می کند. او که در کودکی به پرورشگاه داده شده و به دنبال چند جرم کوچک به دارالتأدیب «متره» فرستاده شده بود، وقتی به سن بلوغ رسید از آنجا فرار کرد و به «لژیون خارجی» پیوست اما کمی بعد از لژیون نیز فرار شد. از راه دزدی و بدکاری زندگی می کرد، از کشوری به کشور دیگر و از زندانی به زندان دیگر منتقل می شد. در حوالی سی سالگی در زندان شروع به نوشتن کرد. داستان تتردام گل‌ها را در ۱۹۴۲ در زندان فرن نوشت و داستان معجزه گل سرخ را در ۱۹۴۳ در زندان سانتیه. این داستان‌ها در شماره‌های ۸ و ۹ مجله آریالت چاپ شد. در همان شماره ۹ نمایشنامه در بسته، اثر سارتر نیز جلب نظر می کرد. همین مایه دوستی گرم و دیرپای آن دو شد که سرانجام سبب شد بعدها سارتر کتاب مهمی در باره ژنه با عنوان ژنه قذیفیس، بازیگر و قربانی (۱۹۵۲) بنویسد.

پس از آن ژنه به تناظر روی آورد. او در نمایشنامه‌هایش که به زبان شاعرانه و زیبایی نوشته شده است وادارمان می کند

دنیایی را ببینیم که ترجیح می دهیم از آن بی خبر بمانیم. در عین حال مجبور مان می کند که به خودمان برگردیم و گردابها و وسوسهها و تابوهای خودمان را ببینیم. ژنه دامی برای تماشاگر در روی صحنه می گسترده. او خویشتن را در اثرش، هم ظاهر می کند و هم پنهان می دارد. این وظیفه را به گردن گرفته است که زندگی خود و محکومان دیگر را در قالبی شکوهمند و متعالی به روی صحنه بیاورد و تماشاگر را با خود و قهرمانانش به سوی مناطق ممنوعه بکشد و تماشاگر چاره‌ای ندارد جز اینکه درک کند و یا خود شبیه آنها شود. چنان که دار و دسته‌ای که تظاهرات می کردند تا اجرای نمایشنامه پاراوانها در تئاتر دوفرانس ممنوع شود و با فحش و ناسزا زباله و کثافات به در و دیوار تئاتر پرتاب می کردند، ندانسته همان حرکات و حرف‌های شخصیت‌های نمایش را تقلید می کردند با این تفاوت که به صنعت شاعرانه نمایش پاسخ واقعی و مبتذل می دادند.

ژنه در عین حال می کوشد خود را مانند دنیای آیینی مذهب کاتولیک بسازد. رفتار دزدان و جنایتکاران و محکومین را نوعی طبقه‌بندی آیینی قرار می دهد. از این رو قضاوت‌ها نیز در باره او متفاوت و اغلب ضد و نقیض است. در عین حال که فرانسوا موریاک در مورد آثار او اصطلاح *Excrementiel* (کثافت‌بار) را به کار می برد، ژان کوکتو و ژان پل سارتر معتقدند که وی نویسنده‌ای اخلاقی است و در کتاب مشهور خود، *ژنه قنیس*، بازیگر و قربانی، بر این نکته اصرار می ورزد.

در اینجا مجال گفتگو از همه آثار ژنه نیست. اما برای درک همین ساختار آیینی بهتر است به اختصار با اولین نمایشنامه او، *نظارت عالی* آشنا شویم. ماجرا در درون زندان اتفاق می افتد، محیطی که ژنه بهتر از هر کسی می شناسد. ژنه در این نمایش، خود را در قالب لوفران *Lefrance* دزد به صحنه می آورد. سلسله مراتب تنگاتنگی روابط محکومان را در درون زندان تعیین می کند که تا حدی سلسله مراتب آیین کاتولیک را به خاطر می آورد. ژنه علاقه خود را به امر قدسی و شیفتگی اش را در برابر آیین عشای ربانی پنهان نمی دارد.

در رأس این سلسله مراتب، «گلوله برفی» قرار دارد که سیاهپوستی است غایب از نظر، که به جرم قتل عمد به اعدام محکوم شده است. بعد از او نوبت «سبز چشم» می رسد که

او هم محکوم به مرگ است، اما به جرم قتل غیرعمد بر اثر هجوم خشم آبی، که همین کمی از مقام او می کاهد. باز هم پایین تر، در ردیف بندگان - اما بنده مورد نظر ارباب - «موریس» لات خطرناک هفده ساله است. لوفران که دزد ساده‌ای است، در پایین ترین درجه این سلسله مراتب قرار دارد و مشتاقانه آرزومند است که توجه استاد بزرگ را جلب کند.

در این دنیای آیینی که طبعاً همه چیز بر عکس است، از طریق آدمکشی است که لوفران می خواهد جلب توجه کند و در درجه والای توفیق دست یابد. لوفران، موریس را - که او را تحقیر کرده و گفته است: «تو از جنس ما نیستی و هرگز هم نخواهی شد.» - از سر حسادت و برای اینکه توجه «سبز چشم» را به خود جلب کند، خفه می کند. او در این کار در عین حال می خواهد شبیه دیگران شود و از شکنجه تفاوت و تنهایی نجات یابد. اما زحمت بیهوده‌ای است! برای «سبز چشم» که خود برای جنایتش «انتخاب شده» بود، لوفران از طبقه برگزیده نیست و هیچوقت هم نخواهد بود. سبز چشم می گوید: «من خودم هیچ چیز را نخواستم! می شنوی چه می گویم؟ این چیزهایی را که برای من پیش آمد به هیچ وجه خودم نخواستم همه‌اش به من داده شد، هدیه شد، از طرف خدا یا شیطان. اما چیزی بود که خودم نخواستم!

لوفران می گوید: «من واقعاً تنها هستم!» و ژنه نیز همراه او همین را می گوید: نفرین شده و مطرود از همه سو. بدتر از همه اینکه مطرود برادران خویش است. در چنین حالتی، نوشتن زنده ماندن است. تخیل و هنر است که به ژنه امکان می دهد قدر این تفاوت خود را بداند، آن را بپذیرد و بزرگش بدارد.

این بحث ادامه دارد

□

کلتانی در آستان

قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَأَنْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ^۱

ترجمه: گفتیم ای آتش سرد شو و سلامتی باش بر ابراهیم

پسر "آذر" تبر بت تراشی پدرش را گرفت، خاموشانه و آرام از خانه برآمد، نظری به سوی بتکده شهر انداخت. بتکده با برج بلند و اهرام ماندش از خانه ها و منازل دیگر شهر بلند تر و برجسته تر جلوه نمایی می کرد.

سوره انبیا، آیت ۶۹

شهر خالی بود، خالی از مردم، خالی از شور و غوغا. شهر در یک خاموشی گنگ و آرام فرو رفته بود.

او آهسته و آرام بسوی بت خانه گام بر می داشت. در قدمها و رفتار او شتابی معلوم نمی شد و هرچند قدم بعد سرش را از زمین بلند کرده و بسوی بتکده می دید و همانطور با رفتار آهسته و آرام، در حالی که تبر بت تراشی در دستش بود طرف بت خانه روان بود.

او داخل بتکده شد. مجسمه های خورد و بزرگ، قد و نیم قد، خداهای دروغین گوناگون در چار گوشه و کنار بت خانه جا به جا شده بود. سکوت و خاموشی درون بتکده و آتش غضب و قهر پسر آذر از بتها، هیچ با هم جور نمی آمد. او به تندی تبر بت تراشی را به هر دو دستش جا به جا نمود و

بیرو بار، جوش و خروش، سرور و شادمانی نشاندهنده آن بود که مردم شهر جشن دارند، یا عید و میله است. راستی هم آنان عید شان بود. همه راهی بودند که در خارج از شهر عید شان را برگزار نمایند. آخر این قوم بت پرست می خواست عید بت هایشان را بیرون از شهر تجلیل کنند.

"آذر" این بت تراش برجسته شهر هم راهی بود، راهی میله با سایر مردم؛ ولی پسرش چندان میل و رغبت به میله رفتن نداشت، دلش می خواست که تنها باشد. اما پدرش اصرار می ورزید و می گفت: "پسر آماده شو، همه مردم روان هستند." و پسرش به آرامی پاسخ داد: "پدر امروز مریض هستم. صحتم خوب نیست، نمی توانم به میله بروم."

"آذر" هرچه برای رفتن پسرش تاکید کرد، فایده نکرد. ناچار پسرش را رها نموده و خود راهی میله شد. پسر "آذر" راستی بیمار بود؟ نی، او جور و تیار بود. او پلانی داشت و فکری، که هیچ با فکر و ذکر دیگر اهل شهر و مردم جور نمی آمد، بلکه بگلی متفاوت بود.

شروع کرد به شکستن بت‌های رنگارنگ. همه بت‌ها را شکست، میده کرد و عیبی شان ساخت. صحن بتکده پر بود از کله‌های شکسته بت‌ها؛ از دست‌های قطع شده بت‌ها، از کمر دو نیم شده بت‌ها و ...

او هم دیگر خسته شده بود، عرق از سر و صورتش جاری بود. از فرط خستگی نفسک می زد. آخر او بت‌هایی را که در طول سال‌ها ساخته شده بود، در ساعتی، همه را خراب و ویران کرده بود.

نظری بسوی بت‌های شکسته و ویران شده بتکده انداخت. همه بت‌ها خراب و ویران شده بود به جز از یکی، او از همه بزرگتر بود، بلندتر بود و برجسته تر.

در حالی که از سر و صورت پسر "آذر" عرق جاری بود، نفس‌های سوخته و کوتاهش نشاندهنده خستگی اش بود ولی در لبانش لبخند تبسمی داشت که از آن اطمینان و رضایت تجلی می یافت. آهسته بسوی بت بزرگی که هنوز آباد و جور بود گام بر داشت و به دقت بسوی او دیده، تپش را گرفته و بالای شانه آن بت بزرگ گذاشت و خود از بتکده بیرون برآمد و دو باره بسوی منزلش روان شد. لبخند و تبسمی در لبانش نقش بسته بود. با خود زمزمه می کرد: "همه ویران شد، خدای گرمی، خدای سردی، خدای مرگ، خدای زندگی، خدای باد، خدای باران، همه خداهای نقلی و ساختگی خراب شد خراب!"

زمانی که مردم از میله برگشتند، داخل بتکده شدند تا نذرهای شان را به گرد بت‌ها و بت‌خانه طواف بدهند، در عوض چیزی که دیدند هیچ باور شان نمی شد، همه بت‌ها شکسته و پارچه پارچه شده بود. شهر که تا لحظه قبل آرام و خاموش بود اکنون در خود غوغایی داشت. همه ماتم گرفته بودند. همه گریه می کردند. همه اشک می ریختند. همه فریاد می زدند: "وای، خداهای ما ویران شده است، خداهای ما شکسته است، خداهای ما میده میده و توته توته گردیده است."

مردم همه دسته دسته و جوقه جوقه راهی دربار شاه شدند. همه بسوی پادشاه رخ نموده بودند تا از ویرانی خداهایشان به نزد شاه عرض و داد کنند.

وقتی پادشاه این همه داد و فغان، گریه و فریاد مردم را دید از فرط غضب و قهر رنگش بسان انار قندهار سرخ و پیشانی اش مثل نارنج ننگرهار ترش گردیده فریاد کشید: "چه کسی این کار را کرده است؟"

یکی از وزیران سرش را در برابر پادشاه خم نموده گفت: "فکر می کنم این کار را پسر "آذر" کرده باشد. قرار اطلاع همان پسر بت‌های ما را بد می گفت!"

وقتی که شاه این سخن را از وزیرش شنید حکم داد: "هله، زود او را گرفتار نموده حاضر سازید."

سپاهیان پادشاه به عجله راهی منزل "آذر" شدند و پسرش را نزد پادشاه آورده و پادشاه به مجرد دیدن پسر آذر گفت: "آیا تو به خداهای ما توهین کرده ای؟"

پسر آذر خاموش بود. چیزی نگفت و پادشاه با غضب گفت: "ترا می گویم چرا بت‌های ما را شکستانده ای؟"

پسر آذر بسیار به اطمینان گفت: "از بت بزرگ بپرسید که چه کسی این کار را کرده است. شاید هم خود بت بزرگ سایر بت‌ها را شکستانده باشد!"

پادشاه چیخ زد: "احمق، به تو معلوم نیست که بت‌ها سخن نمی گویند و حرکت نمی کنند."

پسر آذر گفت: "ای پادشاه! وقتی این بت‌ها گپ زده نمی توانند، شنیده نمی توانند، فایده و نقصان رسانیده نمی توانند، حرکت نمی توانند، چگونه خدا شده می توانند؟ خدا باید همه این کارها را انجام دهد. او خالق همه مخلوقات است و پیدا کننده همه ما و شما، ولی این بت‌ها، خدا نیست همه دروغ و فریب است، همه ساخته شده دست خود شما!"

پسر "آذر" خاموش گردید. بعد از ختم سخنان او برای لحظه ای همه خاموش بودند. اهل مجلس یکی بسوی دیگر می دیدند، همه منتظر پاسخ پادشاه بودند، پادشاهی که خود

دعوی خدایی می کرد. پادشاه هم نمی دانست چه بگوید، پای استدلال لنگیده بود، زبان دشنه و توهین باید قد بلند می نمود چرا که پادشاه بود. وقار و عظمتش هیچ و پوچ شده بود و عزتش در مقابل حقیقت لگدمال گردیده بود. او پاسخ نداشت، او باید حکم می کرد، و فریاد کشید: "جلاد را طلب کنید."

زمانی که جلاد با شکم برآمده و جثه فیل مانند در حضور شاه ایستاده شد، شاه حکم داد: "زنده در آتش بیاندازیدش، زنده در قوغ آتش!"

مردم خروارها چوب را در میدان جمع نموده و آتش روشن کردند که در حرارت آن ده ها متر دور تر انسان ایستاده شده نمی توانست. این خروارها چوب با همین حرارت طاقت فرسایش یک شبانه روز روشن بود، تا این که این آتش به قوغ تبدیل گردید و پادشاه امر کرد: "او را در میان همین قوغ آتش بیاندازید!"

چون حرارت همین قوغ آتش به قدری بود که انسان نزدیک آن شده نمی توانست، لذا پسر "آذر" را توسط منجنیق در میان قوغ آتش باید می انداختند.

پسر "آذر" بدون این که ترس و واهمه ای داشته باشد، در بین منجنیق بزرگی که خاص برای او ساخته بودند با لبان متبسم و قلب مملو از ایمان به خداوند یکتا نشسته و بت پرستان گمراه او را در میان قوغ آتش که دودش فضای آسمان شهر را تیره و سیاه و حرارتش فضا و محیط را تنور ساخته بود، انداختند.

همه خوش بودند و راضی، زیرا کسی که خدای آنان را ویران کرده بود، شکستانده بود، پارچه پارچه اش ساخته بود، اکنون در میان کوهی از قوغ آتش قرار داشت. آری، همین مردم راضی از گمراهی شان آرام آرام پراکنده شدند و دنبال کار و روزگار شان رفتند.

سه روز بعد که حرارت آتش کم شده بود و شعله های آن از میان رفته بود، مردم در میان قوغ آتش چیز جالبی دیدند. آن چنان جالب که تاکنون نه دیده بودند و نه شنیده بودند.

هیچ باور شان نمی شد. پسر "آذر" در میان قوغ آتش بالای تخت شکوهمندی نشسته و اطراف تخت را عوض شعله های آتش و قوغ های سرخ گل های رنگارنگ مزین کرده بود.

اکنون مردم به حقیقت پی برده بودند، حالا آنان درک می کردند که خدای پسر "آذر" بر حق است. خداوند یکتا و قادر ایمانش را نصیب جویندگان حق نموده و تعداد زیاد مردم با دیدن این حالت به خداوند یکتا و بزرگ ایمان آوردند.

زمانی که پادشاه دید مردمی زیاد به خداوند یکتا و لاشریک ایمان آورده، پادشاهی که خود دعوی خدایی می کرد، غرور و تکبر خدایش؟! جلال و دبدبه شاهی اش صدای حقیقی قلبش را خرد و خمیر کرده بود. سلطه ظلم و ستم، وجدان خدایپرستی اش را کور گردانیده بود، به جهالت، گمراهی هر چه بیشتر از پیش شروع نموده، به آزار و اذیت پیروان راه حق و عابدان مکتب توحید آغاز نمود. چنان فضا را بر این مردمان خداجو و خدایپرست تنگ گردانید که ایشان راهی دیار هجرت شده و بسوی سرزمین "فلسطین" سفر کردند.

شاه برای وقار دروغین شاهی اش و عزت برباد رفته اش در مقابل مکتب توحید جنگ با خدای واحد و آن قادر مطلق را اعلان نمود. و برج بلندبالایی برای این مقصد اعمار نمود.

در بالای همین برج خداوند یکتا موجود بسی کوچک که ما و شما به نام "پشه" یادش می کنیم در بینی این شاه ادعاگر خدایی داخل نمود و او از اثر همین پشه کوچک چنان به تکلیف، رنج و ذلت راهی جهنم گردید که دردش را خدا می داند و خواری و ذلتش را ما و شما.

پسر "آذر"، پیامبر خداوند بزرگ، حضرت ابراهیم علیه السلام بود که خداوند عظیم آتشستان را بر او گلستان گردانید و آن پادشاه ظالم و گمراه که دعوی خداگری؟! می کرد "مروء" بود.

برگرفته از مجموعه "قصه هایی از انبیا"

(ت. روشنا)

پیوند

این سرگذشت در یک باشگاه ورزشی رخداد

جوانی قد بلند و خوش اندام و خوش تیپ که پیش از این رویداد در یک باشگاه ورزشی در شهر دیگری به ساختن بدنش، نه برای عضلانی شدن و اشتراک در مسابقه اندام، بل برای اندام مناسب ورزشی و سلامتی بدن مشغول بود، پس از کوچیدن در شهر دیگر، به این ورزشگاه که نزدیک به خانه شان بود، نام نویسی کرد. او پسر آرام و به اصطلاح سربه زیری بود، فقط به کاری که تازه در این شهر به آن مشغول بود، با علاقمندی به وظیفه سپرده شده اش می پرداخت. هفته چهار روز به باشگاه ورزشی می رفت و یکی دوساعتی بر روی اندامش کار می کرد.

دو سه ماهی بود که در ورزشگاه رفت و آمد داشت و در این مدت با دو سه تا از هم سن و سالش آشنا شد و گاهی با همدیگر به کافه رستورانی می رفتند، قهوه یا غذایی می خوردند، با هم صحبت می کردند و خوش بودند. این ورزشگاه نسبت به ورزشگاه قبلی بزرگ تر بود و در بخش های مختلف از هر سن و سالی و هم از دختران و پسران جوان و نو جوان زیاد دیده می شد.

یکی از دوستانش با دختری آشنا بود که آن دو باهم در همین باشگاه به ورزش می پرداختند. این طور اتفاق می افتاد که هر سه با هم در یک بخش به یک یا دو نوع وسیله ورزشی یک جا می شدند. جوان ما در عین زمان متوجه یک دختر زیبایی شده بود که در بعضی از روزها در یک بخش ورزشی با وسیله های همگون با هم

برابر می شدند، اما سلام علیکی به هم نه داشتند. هر گاه که مشغول به ورزش بودند و یا از پهلوی هم رد می شدند، با لبخند از کنار هم می گذشتند. این که تنها ارتباط چشمی با هم داشتند، نه چیز بیشتر.

بالاخره آن رویداد در یکی از همین روز ها اتفاق افتاد. این جوان ما از یک بخش به بخش دیگری می رفت، از دور دید آن دختر آشنا با پسری در گفتگو بود. این جوان علاقمند شد ببیند که بین آن دو چگونه ارتباطی است. شاید دوست پسرش باشد که به دیدار او رفته و... یک بار متوجه شد که آن دختر دست آن پسر را که بالای شانه اش گذاشته بود، با شدت دور کرد و صدایش هم بلند شد. این جوان ما با سرعت ولی طوری بدان سو شتافت که گویا به یکی از وسیله های ورزشی خود را مشغول خواهد ساخت. وقتی نزدیک تر شد، شنید که آن دختر با اخم های درهم کشیده و لحن خاصی در برابر آن جوان دیگر از خودش دفاع می کند. فهمید که این پسر در حقیقت مزاحم آن دختر شده و هنوز هم تلاش دارد که بیشتر به او نزدیک شود و در حقیقت به زور می خواست که آن دختر برایش پاسخ مثبت گوید. ولی آن دختر هر لحظه خشمگین و عصبانی می شد و از آن پسر می خواست که بیشتر مزاحم وی نه شود و آزادش به گذارد. این جوان ما لحظه ای بیشتری تأمل کرد که شاید آن جوان دست از مزاحمت بکشد. اما چنین نه شد. آن دختر نگاهی به این جوان انداخت و بعد با همان حالت خشم به آن دیگر می دید که بیشتر مزاحمت نه کند. آن جوان بار دیگر دست برد و شانه های آن دختر را گرفت که به سوی خود به کشاند. دختر او را به عقب راند. آن پسر تا خواست بار دیگر به سوی دختر برود که این جوان ما دیگر معطل نه کرد و دست آن دیگر را گرفت و به طرف خود کشاند. خواست برایش بفهماند که دست از سر این دختر بردارد. جوان مزاحم وقتی دید کس دیگری در برابرش قرار گرفته و مانع عمل وی می شود، با بندوبازویی که داشت با خشم خواست

به این جوان مشت بزند، فکر می کرد می تواند درسی به او بدهد که دخالت نه کند. اما جوان ما دست او را چرخاند و هنگامی که رویش به سوی دیگری چرخید، با یک حرکت سریع و محکم این جوان به یک طرفی پرتاب شد و سرش به چیزی خورد و از آن خون کمی برون زد. برگشت تا انتقام خود را بگیرد، دید دوست این جوان ما هم در پهلویش ایستاد بود. این زخم خورده متوجه شد که نه می تواند با دو ورزشکار قوی روبه رو شود. در عین حال آن دختر هم در برابر این جوان ایستاد شده و خواهش کرد تا با آن مزاحم بیشتر درگیر نه شود.

آن پسر مزاحم که با یک دستش گونه ی پر خون خود را پوشانده بود، با دست دیگر این جوان ما را و هم آن دختر را تهدید می کرد و زیر لب چیز هایی می گفت. در این لحظه دوست دختر رفیق این جوان هم آمده و چهار نفری به او می دیدند و او را ملامت می کردند. آن مزاحم فهمید که دیگر نه می تواند حریف چهار نفر شود، پس با آرامی ولی دل شکسته اما با چهره انتقام جویانه از آن جا دور شد و از باشگاه ورزشی برون رفت. این دختر با چشمان و چهره پر از حالت ممنونیت و سپاس به جوان که در مقابلش ایستاده بود، می دید. لحظه های بعد به حرف آمد و با سخنان آرام و لبخند بر لب از وی سپاسگزاری کرد. همه متوجه شدند که بعد از این رویداد دیگر حوصله کار با وسیله های ورزشی نه دارند. جوان به آن دختر که نام وی ماریا بود دوست دختر رفیق این جوان که او را می شناخت از او به نام یاد کرده بود- پیشنهاد داد که اگر امروز را تا مدتی یک جا باشند و در کافه رستورانی چیزی به خورند، تا معلوم شود که آن پسر بی ادب دیگر پی مزاحمت نه گردد. ماریا هم به این دلیل پیشنهاد این جوان را رد نه کرد.

چهار نفری رفتند به رستورانی، غذایی خوردند و پس از ساعتی به سوی خانه های شان روان شدند. جوان ورزشکار از ماریا خواست او را تا دم در خانه اش

همراهی کند که مطمئن شود آن مزاحم پیدایش نه شود. مارییا قبول کرد. آن دو از دوستان دیگر وداع کردند و به سوی خانه مارییا گام برداشتند. آنان با عجله نه می رفتند. در درازای راه بیشتر با هم آشنایی پیدا کردند. مارییا با مادرش تنها زندگی می کرد. خودش نیز یک شغلی در یک فروشگاه بزرگی داشت. وی نیز هفته سه بار و گاهی چهار بار به خاطر داشتن اندام مناسب و سلامت بدن به باشگاه می آمد. از این نیز یاد کرد که آن پسر مزاحم، او را در فروشگاه دیده و دوبار از وی وعده ملاقات می خواسته. این بار سوم وی بود که با تشدد عمل کرد. باز هم از جوان همراه سپاسگزار شد که او را از آن حالت نجات داد. اما قرار برین شد که مارییا مدتی همراه با هم دیگر از باشگاه برون آیند که نه شود با آن پسر روبه رو شود که شاید دست به انتقامی زند.

آری، چون آن دو روزهایی با هم به ورزش پرورش اندام می پرداختند، در عین حال آن رویداد بهانه ای هم شد که آنان را به یکدیگر نزدیک سازد. هنگام برگشت به خانه های شان در مسیر راه به گفتگوهای هم می پرداختند. زمانی شد که به طور مشترک با دوستان شان به رستوران و گردش و سینما بروند. در نهایت بین شان نه فقط دوستی ساده، بلکه دوستی ژرفی تا عاشق شدن هم به میان آید. آن دو با هم در حضور مادر مارییا و والدین جوان ما و دوستان شان، انگشتان شان را با حلقه های نامزدی مزین کردند و پس از زمان کوتاهی مراسم عروسی را هم برپا داشتند.

بلی، سال های زندگی مشترک شان با آرامش و خوشی فراوان می گذشت. یک سال و دوسال... پنج سال و ده سالی گذشت و بیش از پانزده سال، و این زوج خوشبخت صاحب یک پسر و یک دختر شدند. مارییا می گفت؛ دختر شان به او چهره می دهد و پسر شان به پدرش. آنان درس خواندند. بزرگ شدن و بزرگ تر. به دانشگاه راه یافتند و در درازای بیست سال پس از ازدواج پدر و

مادر شان سال های آخر دانشگاه شان به پایان خود می رسید. در جریان سال های درسی، این برادر و خواهر با برادر و خواهری که در یک دانشگاه و همدوره هم بودند، آشنا شدند و دوستی را به راه انداختند. دوستی شان روز به روز ژرف تر شده می رفت. آنان گاهی به خانه های هم می رفتند و با پدران و مادران همدیگر هم آشنا شدند.

زمانی شد که بچه ها تصمیم گرفتند با هم ازدواج کنند. برادر با آن دختر و خواهرش با برادر آن دختر. آن خواهر و برادرش و این برادر و خواهرش با شعف و سرور این خواست شان را با پدرها و مادرها در میان گذاشتند. پدران و مادران مخالف نه بودند. برای این، روزی را معین کردند که در یک روز محفل نامزدی را به راه اندازند. مارییا از ارثی که از مادرش به او رسیده بود، سال ها پیش کافه-رستورانی را به راه انداخته بودند که زندگی آرامی را می گذشتاندند. همین کافه-رستوران می بایست محل برگزاری محفل نامزدی چهار جوان آینده ساز برای خودشان می شد.

رستوران برای یک روز برای خانواده تخصیص داده شد. کافه-رستوران که زیاد بزرگ نه بود، اما یک امتیازی داشت که هم سالون داشت و هم باغچه پر از گل بته های قشنگ و درختان تزئینی که در فصل بهار و تابستان و روز های آفتابی پاییز، مشتریان می توانستند در فضای آزاد غذای مورد علاقه شان را نوش جان کنند. برای روز موعود این کافه-رستوران محل پذیرش مهمانان ویژه ای می شد که پدر و مادر با بی صبری انتظار لحظه ای را می کشیدند که فرزندان شان نیز با آرزوهای زیاد بی صبرانه این پا و آن پا می شدند تا از مهمانان پذیرایی خوبی شود.

در محوطه باغچه هشت میز، چهار تا برای دوستان میزبان و چهار تا میز برای مهمان ها و همراهان شان آماده ی پذیرش بود. زمان رسیدن مهمانان به رستوران

نزدیک می شد. ماریا با شوهرش هر طرف و هر چیزی را می دیدند که کمبودی نه باشد. بچه های شان هم بی صبرانه به ساعت دیواری می دیدند و منتظر آن بودند تا آوای چهار بار زنگ از آن به گوش رسد. انتظار به پایان رسید. دو سه موتر سواری در مقابل کافه-رستوران ایستادند. مهمانان از آن با تحفه ها و گل های قشنگ در دست برون آمدند. خواهر و برادر با عجله خودشان را به دلدارهای شان رسانده و همدیگر را به آغوش کشیدند. چهارتایی به سوی ماریا و شوهرش رفتند و به دستان شان بوسه زدند. بعد منتظر پدر و مادر شان شدند. ماریا و شوهرش به سوی محل ورودی به آرامی گام برداشتند.

مهمانان تازه رسیده به درگاه باغچه رستوران که با سلیقه ویژه ای تزیین شده بود، پا گذاشتند. در اول پدر و مادر با فرزندان آرزومند که پهلوی شان راه می رفتند و لبخند شاد بر چهره های شان دیده می شد، وارد محوطه شدند. از سوی دیگر ماریا، شوهرش و فرزندان که نیز چهره های شاد داشتند، به پیشواز مهمانان رفتند. هنوز چند گامی مانده که به هم برسند و در نخست آشنایی و احوالپرسی کنند، به ناگهان پدر مهمان که با لبخند به سوی میزبانان و به ویژه به سوی ماریا می دید، یکدم در جایش خشکش زد و ایستاد. میزبانان هم ایستادند و در اول تعجب کردند که چرا! وقتی به سوی مهمان خیره شدند، او را شناختند. ماریا و شوهرش هم به سوی همدیگر دیده، باز به سوی آن مرد با حیرت بیشتر نگاه کردند. نگاه های این سه نفر به سوی همدیگر چند بار تکرار شد. تعجب و حیرت این سه نفر نه فقط فرزندان شان را، بل تمام کسانی که در نزدیکی شان بودند را نیز به حیرت انداخت و برای همه سوال پیدا شد. اما چهار دختر و پسر بیش از دیگران نه فقط با حیرت که تا اندازه ای با آشفتگی به سوی پدران و مادران می دیدند. پس از گذشت زمانی مرد مهمان، دست خانم اش را که بازویش را گرفته بود، دور کرده، با تائی و لبخند زورکی به میزبانان نزدیک شد. دستش را دراز کرد و سلام گفت.

شوهر ماریا نیز دستش را با حیرت دراز کرد. آن دو با هم با دستان بسته در مقابل هم ایستادند. مرد مهمان با چهره یک اندازه شرمگین، با صدای کمی گرفته و پریشان حال به سخن آمد:

«آه... حالا، حالا می توانم شما را دوست خطاب کنم. اما می دانید که من از شما، به ویژه از خانم ماریا شرمندم. خیلی هم. در عین حال عذر هم می خواهم که... که آن زمان -واژه های، آن زمان، را به شکل خاص و حرکت سر یک طوری ادا کرد که گذشت سال ها را نشان می داد- رفتار نادرستی از من سر زد. نه می بایست چنان می شد، اما با تأسف که شد. اما باز هم با پوزش زیاد می خواهم که مرا... مرا عفو کنید و با بزرگواری به بخشایید. خیلی پوزش می خواهم.»

با این گفته هایش، خانم و فرزندان وی با شگفتی فراوان به او می دیدند که این جا چه اتفاق افتاده که عذرخواهی به میان آمده. هریک از وی می پرسیدند که برای شان توضیح دهد که چیزی نه شده، اما به تکرار چرا عذر می خواهد؟ در این وقت شوهر ماریا هم با تغییر دادن چهره که دست آن مرد را در دست داشت، نیز به سخن آمد:

«لازم نیست این قدر عذرخواهی کنی. برعکس حالا من از تو متشکرم که آن اتفاق رخداد. می دانی که... با آن رفتار تو گرچه نامناسب بود، اما کاری شد که من با ماریا بیشتر آشنا شوم و بعد از مدت زمانی ما عاشق هم شدیم و ازدواج کردیم. اما جای شگفتی است می بینی که اکنون فرزندان من و شما تصمیم دارند که با هم ازدواج کنند و خوش بخت باشند. بیا بیا، زیاد هم نه حیرت کن و نه زیاد هم عذر خواهی. اما من هم به تو یک عذر خواهی بدهکارم که ترا آن روز -وی نیز واژه های، آن روز، را همانند آن مرد ادا کرد- به شدت به سویی پرت کردم که صورت شما زخم برداشت. من همان

وقت خود را ملامت کردم که چرا آن گونه خشونت از من سر زد. اما می دانی که...»

آن مرد مقابل یک دستش که آزاد بود، آن را بلند کرد و نه خواست بیشتر از آن اتفاق سخن به میان آید. او از سوی خودش به سخن آمد:

«پس بگذار که من هم چیزی اضافه کنم. من که از شما پوزش خواستم و پذیرفته شد، در عین حال من از شما هم سپاسگزارم. می دانید چرا! چون همان لحظه که سرم به آن گوشه خورد و خون از صورتم جاری شد، خواستم بروم به پلیس شکایت کنم. وقتی از باشگاه برون شدم، فکرم را عوض کردم و رفتم به نزدیک ترین داروخانه. از تصادف نیک در این دارو خانه پرستاری مشغول به کار بود و مرا که گفتم در تصادف در ورزشگاه رویم زخم برداشته، وی با ترحم زیاد و هم مهربانی بیحد با احتیاط لازم رویم را از خون پاک و بعد پانسمان کرد. بعدش پنج کوک هم زد. گرچه درد زیادی داشتم اما دستان آن پرستار و رفتار خوش وی همه چیز را از یادم برد. پس از پانسمان، آن دختر پرستار از من خواست که دو روز بعد دوباره به داروخانه مراجعه کنم که تجدید پانسمان شوم. چون زخم نزدیک به چشمم بود، وی ابراز تشویش کرد که زخم التهاب نه کند که ممکن به چشم آسیب زند. به راستی دلسوزی آن پرستار مرا به خود آورد و در مورد عملکردش فکر کردم و پس از دو روز دوباره رفتم. وی چون در هنگام کارش به روی زخم صورتم، صورت او هم به من نزدیک می شد، در عین حال رایحه عطر خوشبویی از او به مشامم می رسید، مرا به فکر و رویایی کشاند. وی بار سوم هم مرا پس از یک هفته تجدید پانسمان کرد. من از وی نه فقط اظهار سپاس کردم، اما به او هم علاقمند شده بودم. وقتی از او قرار ملاقات خواستم، وی نیز با خوشرویی و طیب خاطر پذیرفت. بلی، بین ما یک رابطه دوستی به راه افتاد و پس از چندی آن رابطه ما عاشقانه شد و در

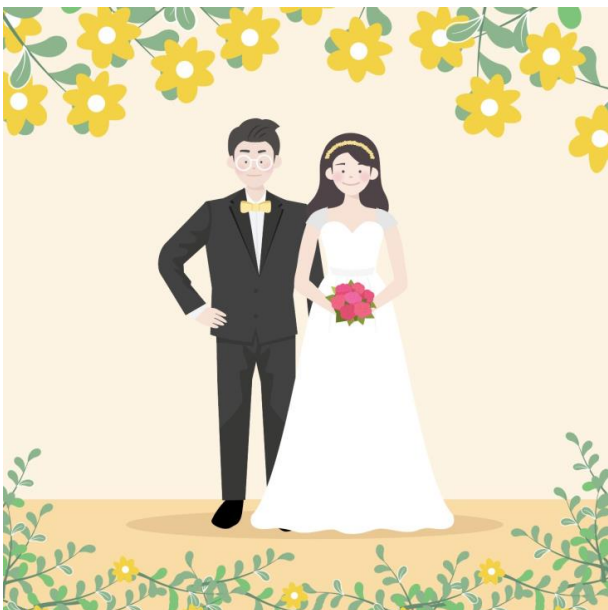
آخر با هم ازدواج کردیم که حاصل آن این پسر و دختر من هستند. و آن پرستار قشنگ را می بینید که حالا در پهلوی منست و با حیرت و شگفتی به من و شما نگاه می کند. بچه های ما و شما هم که می بینید در حیرت اند.»

ماریا و شوهرش از همان لحظه اول او را که گونه زیر چشم چپش زخم داشت، شناختند و حیرت شان هم از همان سبب بود که خاطر آن روز را به یاد شان آورد.

پس از کوتاه زمان تمام مهمانان که از رویداد «آن زمان» آگاه شدند، با بسیار شعف و خوشی، روز را که دختران و پسران با هم نامزد شدند، به یک جشن واقعی و شاندار تبدیل کرده و برای آینده جوانان خواستار خوشبختی شدند. در ارتباط با وصلت جوانان، دو خانواده با دوستی بیشتر رابطه شان را مستحکم ساختند.

پایان

دوشنبه 27 جنوری 2025 ساعت 2 نیمه شب

شیوه‌های درست تربیت کودکان و انتخاب بهترین روش

واکنش تند والدین در مقابل کودکان سبب می‌شود والدین کودکان خود را تنبیه بدنی کنند و هیچ پیشبرد تربیتی برای کودکان ندارد اما واکنش متعادل باعث می‌شود تا والدین به نتیجه دلخواه خود در تربیت کودک برسند.

والدین باید با بهره‌گیری از این 4 روش و الگوهای متفاوت تربیتی، یک شیوه متعادل تربیتی را بکار گیرند و عشق خود را نثار کودکان کرده و با تعیین محدودیت‌ها، آن‌ها را در مسیر درست قرار دهند.

والدینی که از شیوه تربیتی محبت زیاد در مقابل کودکان استفاده می‌کنند، باید صحبت بیشتری با فرزندان خود داشته باشند و وقت بیشتری را صرف آن‌ها کنند.

روش‌های تربیتی صحیح فرزندان در خانواده

والدینی که از روش قرار دادن محدودیت‌های زیاد برای تربیت کودکان استفاده می‌کنند باید قبول کنند که روش صحیحی را به کار نمی‌برند و مانند زمان‌های قدیم دیکتاتورانه با کودکان رفتار می‌کنند. هدف از تربیت کودکان، باید آموزش احترام گذاشتن متقابل به آن‌ها و آماده

بهترین روش‌ها برای تربیت کودکان

درک شخصیت و خلق و خوی کودک یکی از اصلی‌ترین شیوه‌های تربیتی مناسب کودکان است که سبب شناسایی به‌تر استعدادهای و تمایلات کودکان نیز می‌شود. روش‌های متفاوتی برای تربیت کودک وجود دارد که والدین می‌توانند با آگاهی از آن‌ها کودکان خود را تربیت کنند و یک روش قطعی و صحیح برای تربیت کودکان وجود ندارد.

نحوه برخورد با کودکان

نحوه برخورد والدین با کودکان ارتباط مستقیمی با تربیت آنان

دارد. برخورد‌های تربیتی والدین شامل میزان عشق و محبت و محدودیت‌هایی برای فرزندان‌شان است به طوری که محبت والدین به فرزندان موجب ایجاد احساس آرامش کودکان و برقراری ارتباط بهتر کودک با والد می‌شود، هم‌چنین والدین با محدودیت‌هایی که برای فرزندان خود قایل می‌شوند می‌توانند عکس‌العمل غیر متعادل و تندی در مقابل رفتار کودک خود نشان ندهند و در مقابل او سلطه جویانه ظاهر شوند.

کردن آن ها برای پیروی از قوانین اجتماعی است و فرقی نمی کند که کدام شیوه تربیتی را بکار می برید.

شما باید شیوه تربیتی را انتخاب کنید که با آن ارتباط بهتری برقرار کرده اید. برخی از والدین شیوه ای را بر می گزینند که والدینشان برای تربیت آنان داشته است زیرا می پندارند که این شیوه بر روی آنان تاثیر گذار بوده اما برخی از والدین با شیوه تربیتی که والدینشان برای آنان داشته به هیچ وجه موافق نیستند.

محبت و محدودیت زیاد بهتر از محبت و محدودیت کم عمل می کند زیرا میزان محبت و محدودیت کم سبب ایجاد شخصیت پایین در کودکان می شود. برخی از والدین به دلیل اینکه کودکانشان برداشت منفی از گفته ها و کارهایشان نداشته باشند ترجیح می دهند هیچ کاری به کار فرزندش نداشته باشند که چنین تصویری کاملاً سطحی و به علت ساده کردن وظایف است و هیچ تاثیری در تربیت فرزند ندارد.

هیچ گاه زور و اجبار غیرضروری را به فرزندان خود تحمیل نکنید و بیش از اندازه آن ها را خسته نکنید تا مجبور شوند دست به مخالفت های شدید بزنند و بهتر است به جای متوسل شدن به زور با محبت فراوان با کودکان برخورد کنید.

عشق و محبت خود را تا جایی که توان دارید نصیب کودکان کنید و در صورت لزوم حد و مرزهای مشخصی برای آن ها تعیین کنید. از شیوه پرخاشگرانه و سلطه جویانه فقط در زمانی استفاده کنید که جان فرزندان در خطر بود.

زمانی با کودکان متعادل رفتار کنید که کودکان ملزم به انجام کاری هستند مانند رسیدن زمان خواب کودکان. واکنش غیرفعال (یعنی واکنش نشان ندادن در مقابل کارهای کودک) کاربرد دارد که کودک نوشیدنی را از دهان خود بیرون می ریزد در چنین مواقعی طوری وانمود کنید که کودک تصور کند شما فکر می کنید کار او کاملاً تصادفی بوده است.

در این مواقع دا دزدن سر کودک و یا تنبیه او اشتباه است زیرا کودک با انجام این واکنش ها کار خود را تکرار می کند.

بر اساس موقعیت های مختلف شما ملزم به تغییر روش های تربیتی خود هستید و لازم است در موقعیت های مختلف، متعادل، منفعل و سلطه جو رفتار کنید.

در آخر به این نکته توجه کنید که کودکان امروز متفاوت تر از کودکان قدیم هستند و دوست ندارند پند و اندرز بشنوند پس لازم است با آنان با شیوه درستی رفتار کرد.

شیوه درست رفتار با کودک

نکاتی برای تربیت کودک

اگر از شیوه های تربیتی متفاوت برای کودکان استفاده می کنید، رعایت این نکات برای تربیت کودکان بسیار مهم است:

احترام به شخصیت کودک

احترام به شخصیت کودک سبب می شود آن ها این احترام را ببینند و در مقابل به شما احترام بگذارند پس بهتر است همان گونه که دوست دارید با شما رفتار شود با کودکان رفتار کنید.

در استفاده از روش های تربیتی صبور باشید

اگر از یک شیوه نتیجه نگرفتید مایوس نشوید و آن را ادامه دهید و هرگز قواعدتان را زیر پا نگذارید.

شیوه تربیتی متناسب با کودک خود را بیابید

قبل از تنبیه منظور خود را به کودکان بفهمانید زیرا گاهی اوقات والدین منظور خود را به درستی بیان نمی کنند و یا از کودکان توقع فراوان دارند.

به دنبال ریشه بعضی رفتارها در کودکان تان باشید

علت رفتار نا شایست کودکان را بشناسید زیرا برخی کودکان اگر از واقعه یا حادثه ای متاثر شوند، در واکنش به آن دست به رفتارهای نادرست و غیرقابل توجیه می زنند.

برگرفته از منابع اینترنتی

بازنده هایمیزید، از رفیقان یاموزید!

کرد آوزنده: دکتیر نیل

یادی از شاعران و مشاهیر از یاد رفته!

وکیل السلطنه و وزیر دفاع بود. و احمد ولی سروش مدت شانزده سال، یعنی دوران نوجوانی خود را در عهد محمد نادر خان در زندان بسر برد. پس از رهایی از زندان شامل مکتب گردید و از آنجا که در زندان به تحصیلات خصوصی پرداخته بود، شامل صنف هشتم لیسه «امانیه» شد و سپس از فراغت از آن لیسه، در دانشکده حقوق شامل شد. پس از ختم دانشکده حقوق در وزارت عدلیه عضو دیوان محاکم محکمه عالی (ستره محکمه) گردید.

یادی از شاعران از یاد رفته !

احمد ولی سروش، شاعری توانا و نویسنده ای مبتکر و پر مایه ای بود. در ادبیات معلومات وسیع داشت و به صنایع ادبی هم آشنا بود. سروش در غزل سرایی از میرزا عبدالقادر بیدل پیروی می کرد. زبان شعری اش دلنشین و آمیخته با صنایع بدیعی است. سروش، شاعری حساس، درویش مشرب و توانایی بود. از او اشعار فراوانی

احمد ولی سروش:

احمد ولی سروش، فرزند محمد ولی خان ؛ فرزند شاه ابوالفیض خان دروازی و از سلاله شاهان بدخشان می باشد. محمد ولی خان در عهد اعلیحضرت امان الله خان،

بجا مانده بود. اما دریغا که کمتر سروده های سروش در دسترس قرار دارد. این هم نمونه های از سروده هایش:

محمد رحیم شیدا

محمد رحیم « شیدا » فرزند منشی علی رضا خان در سال ۱۳۰۰ خورشیدی در شهر میمنه ولایت فاریاب بدنیا آمده است. شیدا، تحصیلات خود را بطور خصوصی تا سطح متوسطه به پایان رسانیده و سپس شامل وظایف دولتی شده است. شیدا در دوره نهم و دهم شورای ملی وکیل مردم میمنه و منشی شورای ملی بود. در زمان وکالت خود یک دفتر شعر بنام « دو شعر شیدا » به چاپ رسانیده است. رحیم شیدا، طبع روان و وقاد در سرودن شعر داشت. سروده هایش درد و داغ مردم بوده و رنج های هموطنانش را انعکاس داده است.

این هم نمونه ای از سروده هایش :

کجاست می که مرا، عالم دیگر ببرد
به پا اگر نروم، او مرا به سر ببرد

غم و نشاط جهان، صد هزار درد سر است
بیار می که ز من جمله درد سر ببرد

گرفت محتسبم بیخبر به میخانه
خدا کند که به رندان، کس این خبر ببرد

فلک بشام و سحر جز غم نصیب نکرد
دعا کنید که ز من شام و این سحر ببرد

اگر به کام دلم آسمان، می گردد
چه می شود ز دلم آرزو بدر ببرد

فلک، بداغ جدایی چنان کبابم کرد
به روز حشر، مگر داغم از جگر ببرد

محبت است که « شیدا » دهم به مردم دل
و گر نه کیست دل ما به زور و زر، ببرد

بعد از این، ترک تو ای بیداد گر خواهم نمود
قصه زلف مطول، مختصر خواهم نمود

از جفایت ای گل نا مهربان بی وفا
همره بلبل به گلشن، شکوه سر خواهم نمود

زندگی را تندی خوی تو، بر من تلخ کرد
بعد از این شیرین لب از عشق دیگر خواهم نمود

نیستم پروانه، کی جان می دهم در پای شمع
آتش عشق بتان را زیر سر خواهم نمود

چون بود قوت محبت خون دل خوردن «سروش»
فکر عشق و عاشقی، از سر بدر خواهم نمود

مرا آن روز، مجنون آفریدند

کوه و دشت و هامون، آفریدند

ز داغ سینه ام خورشید گل کرد

ز چشمم، رود جیحون آفریدند

چو قمری، جامه ام خاکستری شد

ترا تا سرو موزون، آفریدند

ز کیف چشم مستش، وام کردند

شراب ناب و افیون، آفریدند

ز گل های دل کم حاصل من

لباس یار، گلگون آفریدند

« سروش » ناتوان را عمرها شد

ز بزم یار، بیرون آفریدند

این رشته ادامه دارد.

غلام حیدر یگانه

میسر دو کرک در «چهار فصل سقوط»

«لفظ اگر بسیار شاد است، معنا پرور است» (مکیم)

هم در تفسیرم از انسجام کلی این رمان الهام می‌گیرم و هم کارکرد خرده‌روایت‌های اثر را قدر می‌شناسم؛ البته، در توجیه معنای ممکن و مقصودم بر دلالت‌های اتفاقی اتکا نخواهم کرد؛ زیرا چنین رویکردی قادر نیست یافته‌های مرا اعتبار ببخشد. آن کانون‌های معنایی، الهام‌بخش من خواهد شد که در پیوند انداموار در سراسر متن پراکنده‌اند و پیام اصلی «چهار فصل سقوط» را به بار می‌آورند.

«فهم صورت دیگر و ادراک معنا دیگر است» (بیل):

موضوع «چهار فصل سقوط» همان فروپاشی جمهوری است که در برابر چشمان همه‌ی ما اتفاق افتاد. اما سیامک هروی نیز مانند هر رمان‌پردازی به گزارش سراسر حوادث نمی‌گراید؛ بلکه به بازنمایی آنها روی می‌آورد، یعنی او سطح متن را به نفع ژرفا گسترش می‌دهد تا برای کشف واقعیت، مفاهیم را در تصاویر عینی به نمایش آورد. او موازی با روایت همگانی، روایت فردی یا وجودی سقوط را می‌پرورد تا شیرازه‌ی رمان شخصیتی را فراهم کند. او متنی می‌آفریند با لایه‌های زیرین و زبرین و تفسیرطلب که طبعاً مخاطب از فهم صورت تا ادراک معنا سفر فکری در پیش دارد.

«لفظ» را قالب می‌گیرم، قالبی شاداب که ظرفیت‌های مناسبی پرورده و معنا را پر و بال داده است. این قالب یا ظرفیت شاداب در «چهار فصل سقوط»، دهمین رمان سیامک هروی که در سال ۱۴۰۲ خ در سیصد و ده صفحه از طرف انتشارات امیری به چاپ رسیده، خود را نشان می‌دهد: لحن گرم اول شخص به صمیمیت پیام می‌افزاید؛ خودگویی‌های شخصیت اصلی و روایت‌های رؤیاگونه او نفوذ عمقی مخاطب را در متن میسر می‌سازد. مواجهه با آرایش پیچیده زمان و گذر از یک راوی به دیگری، سرشت چندبعدی متن را برجسته می‌نماید ربط وثیقی با طبیعت آدمی برقرار می‌کند.

توصیف فضاها و همسویی حسابشده پیرفت (نقش ویژها) با زنجیره‌ی علت و معلولی (پیرنگ) از به‌سامان بودن ریخت رمان اطمینان می‌دهد و گسترش روشمند متن را شتاب می‌بخشد. نهایتاً، درونمایه یا خط فکری «چهار فصل سقوط» که در جغرافیای ملی و بین‌المللی می‌پوید، مخاطب را به معنایابی ژرف‌تر فرا می‌خواند.

نبی که بادیگارد (محافظ) رئیس جمهور است، در لحظات سقوط دولت، نگران ورود فاتحانه‌ی غورفانی (دشمن و قاتل خانواده‌اش) به پایتخت می‌باشد که به بدرفتاری حتمی وی نسبت به خود نبی نیز کسی تردیدی ندارد. اما نبی به درون خود چشم می‌دوزد تا نشانه‌های فروپاشی نظام را در رفتار خویش نیز کشف نماید.

او بارها از خشونت انتقام‌گیری خود از غورفانی و فرزندانش که

در سایه‌ی قدرت ارگ میسرش شد ندامت می‌کشد و در وانگش به کردارش، افت‌وخیزهای مقابله‌ی خود با گرگ - اژدهای درون را به یاد می‌آورد: «من خیر بودم. به ولا خیر بودم... شاید در زیر جلد من شر، همچون اژدهایی خفته بود؛ اما خیر، پا برگلویش گذاشته بود. آه من کی‌ام؟ اهریمن، اهورا یا هردو؟... من دیگر آن نبی رؤوف و مهربان نبودم... اما، ... گرگ رحیم درون من زنده شد و سر بالا کرد: هی، نبی به خود بیا!»

نبی در عین تمرکز بر گرگ خیر و شر، سرنوشت خود را از تأثیر بخت و اتفاق هم برکنار نمی‌بیند و به عشق نیز همچون سرچشمه‌ی نیکی و دانایی معتقد است. او اثرگذاری انگیزه‌های برونی را نیز در شخصیت خود می‌شناسد. او آموخته بود که هرچه دانش انسان فرونی گیرد، خیر در وجود او بیشتر بر شر خواهد چربید. اما اکنون با تجارب تلخ زیستی‌اش به عامل محیط نیز بهتر پی برده و می‌نالد: «ارگ،

هروی در «صورت» یا لایه‌ی زبرین از گزارش رسانه‌ها برای مستندسازی روایتش بهره می‌جوید تا گوشه‌هایی از شکست را وانماید؛ ولی، درلایه‌ی زیرین، او خاستگاه سقوط را در جدال «گرگ»ها(خیر و شر) در «من» آدمی نیز شناسایی می‌کند که می‌تواند خود، استعاره‌ای باشد از منازعه‌ی سنت و مدرنیته. موقعیتی که هروی برای داوری انتخاب کرده، این وجیزه‌ی عطار را فرا یاد می‌آورد که «تاتار در تو است؛ تاتار چرک درون تو است.»

سقوط در تو است، سقوط چرک درون تو است:

«سرخ‌پوست به نواسه‌اش گفت: در درون آدمی دو گرگ زندگی می‌کند: یکی خوب و دیگری بد که همیشه با هم در جنگ‌اند. نواسه‌اش پرسید که خوب، کدام یکی پیروز می‌شود؟ پدر بزرگ گفت که هرکدام را تو غذا بدهی و به او توجه بیشتری داشته باشی.»

جدال دو گرگی دورن نبی، شخصیت اصلی رمان، به‌خاطر می‌آورد، همان‌گونه که اشاره کردم، می‌تواند توسعاً نشانگان ناهمدلی سنت و مدرنیته در افغانستان تعبیر شود که سبب چندین دهه جنگ فجیع شده است. البته، جدال گرگ‌های نبی در استعاره‌هایی نظیر اهورا و اهریمن؛ ایرج و تور؛ فریدون و ضحاک؛ فرشته و دیو؛ علم و جهل یا نور و ظلمت نیز مکرراً در سراسر رمان انگشت‌نشان می‌شوند.

یکی از استعاره‌های گرگ شریر، شیخ راشد غورفانی است. نبی می‌گوید: «به تمام معنا او را می‌شناختم. شر تمام بود. در چشمانش گرگ دیدم، گرگی که حتی به هم‌نوع خود هم رحمی نداشت.»

سقوط‌های «چهار فصل سقوط»:

نبی در رویه‌های پایانی رمان در جست‌وجوی بی‌فرجام راه فرار از کابل، همچنان با گرگ‌های درونش درگیر است و آن‌ها را که می‌گفت تا دون‌پایگی سگ تنزل کرده اند، در هیأت شغال می‌بیند که باید چشم به مدد دیگران داشته باشند. او حتی اشک می‌ریزد و در نوحه‌هایش، سطوح سقوط، برای مخاطب رمان، بیشتر مفهوم می‌گردد:

تبدیل کتاب‌خانه‌ی خانوادگی به سالون پذیرایی به دست پدر نبی، افت ارزش‌های بومی را مسجل می‌کند؛ موقعیت‌های متفاوت فکری نبی و پدرش، خلل در نهاد خانوادگی سنتی را آشکار می‌سازد و تضاد فهم مرجان و پدر وی از جایگاه زن نیز بر آن صحنه می‌گذارد؛ سقوط قشر اشراف جامعه را برافتادن فیزیکی خانوادگی چرخشی که نبی آخرین فرد زنده‌ی آن است، و نیز بر باد شدن پایه‌ی اقتصادی آنان تثبیت می‌کند؛ پرپر شدن آرزوی تحصیل در نبی و مرجان و هدر رفتن قابلیت‌های سوادآموختگان، افت منزلت مدرنیته در کشور را رقم می‌زند؛ سقوط جوانان از بام هواپیمای امریکایی در آسمان کابل، فرو ریختن اعتماد شهروندان به خود را اثبات می‌نماید؛ اما کانونی شدن شر همچون هنجار که همدلی با رنج دیگران را از وجاهت می‌اندازد، سهمناکترین سقوط‌ها است که در این میان خودنمایی می‌کند.

لحن پرندامت شخصیت اصلی «چهار فصل سقوط» نیز واگویی از همین فضای سنگین است: «ارگ میان من و مردم دیوار کشیده بود... ارگ از من ربات ساخته بود... صبح بیا و شام برو. نمی‌فهمیدم که زیر پوست کشور چه می‌گذرد و مردم چه می‌کشند.»

ثنا، همسر نبی نیز «پاک‌باخته» است. او که به‌وسیله نبی اختطاف شده و مجبوراً به همسری او تن داده است، اکنون به سوی پدرش، غورفانی، خواهد رفت، اما با چنین سرگذشتی اهانت‌بار در کجای سنت، مقام انسانی باشراف را خواهد یافت؟ البته، اگر در نزد نبی بماند، باز هم با آن همه خاطره‌ی سیاه از «تجاوز» و اجحافی که در بقچه‌ی ذهن دارد، به چه آسایشی دست خواهد یافت؟

دو گرگ درون مرا تنزل داد و به دو سگ تبدیل کرد: یکی پاچه‌گیر شد و دیگری پاچه‌خوار. خدایا مرا ببخش! من خیلی بد کرده‌ام! مگر می‌شد بادیگارد، آدم سربه‌راه و پابه‌راهی باشد»...

او با چنین دیدی، مبارزه خیر و شر را در نزدیکان و بالاخره در انسان نوعی نیز پی می‌گیرد تا پیامدهای رنج‌آور آن در احوال فرد و نظام اجتماعی و سیاسی فهمیدنی شود.

بروتوس، تو هم؟!

نبی نخست، رفتار «بروتوس» یا خیانت نزدیکان را در پاشیدن رفاقت‌ها دید، در دودلی‌های کریم به حمایت از او تا به فرودگاه برسد؛ در پاسخ منفی انور به استمداد او؛ در گریز خودخواهانه‌ی هاشم به خارج و همچنان در اعمال پدر خود دید که در همان ماه اول آمدن نبی به ارگ، خودش را در لوگر همچون «پادشاه» منطقه دانست؛ تصفیه‌ی حساب‌های قدیم خانوادگی خود، یعنی خانوادگی چرخشی را با رقیبان آغاز کرد و از آن نیز فراتر رفت و به غضب دارایی‌های دیگران ادامه داد.

«بروتوس» در هر منزلی، سر بلند می‌کند. نبی که محافظ رئیس‌جمهور است، با سیر رؤیگونه وارد ارگ، می‌شود که البته، نماد هویت جمهوری است؛ از آنجا به زیر زمین راه می‌زند؛ در زیر زمین به ارگ دیگری می‌رسد که عین ارگ واقعی روی زمین است و در آنجا حیرت‌زده می‌بیند که رئیس‌جمهور و کارمندان ارشد او به مخالفان نظام، درس اقتصاد و حکومت‌داری می‌دهند...

نبی، شخصیت اصلی «چهار فصل سقوط» پاسدار نظام دولتی است که به پیشرفت‌های جهانی دل‌بستگی عمیقی یافته بود و برخلاف نامرادی‌ها و نومیدی‌ها از تن‌دهی به «گرگ شر» ابا می‌ورزید. اما او حالا مأیوسانه، همه این اندیشه‌ها را بافته‌ها و یاهوهای بی‌مصدق می‌یابد؛ زیرا چاره‌ی جز اعتراف تلخ به شکست ندارد. او در این وضعیت، فقط، نگون‌بختی‌ها و سقوط‌ها را می‌شمارد.

هیچ شدیم... پاداش سگی مثل من مرگ است. من نگهبان رمه نبودم؛ من نگهبان چوپان بودم... آه!

تنه بر فریب خوردگی و سرانجام «هیچی» شدن تا طلب مرگ کردن از جانب نبی، امری است هستی‌شناختی که تعالی شخصیت او را در پایان رمان نشان می‌دهد.

او در وضعیت نامتعارف روانی و در «آن» خارق‌العاده‌یی است که قادر می‌گردد زندگی را از افق کاملاً تازه‌ای ببیند: «من همه عمر، زنده بوده‌ام؛ اما زندگی نکرده‌ام... زندگی تنها خوردن و خوابیدن نیست. زندگی خندیدن است. مهرورزیدن است. زندگی نترسیدن است. اما، ما همه عمر ترسیدیم و لرزیدیم و جنازه و فاتحه داشتیم.»

پایان:

دوگانه «خیر مطلق» و «شر مطلق» انعکاسی از باور و کردار اجتماعی است که «چهار فصل سقوط» و جامعه را به زانو درآورده و روزنه‌ای برای گفت‌وشنید نجات‌بخش نمی‌گشاید. «چهار فصل سقوط» بافت پراشوب جامعه‌ی قبل از رسیدن به دولت پایدار را آفتابی می‌کند و پویش و کنش جمعی و انفرادی را برای نیل به بهبود می‌سنجد. «چهار فصل سقوط»، مخاطبش را دعوت می‌کند تا با تشخیص «خیر و شر» سوگیری اخلاقی اتخاذ کند. این رمان خواننده را به نقد سنت و مدرنیته برمی‌انگیزد و از او می‌طلبد که با سازوکارهای امروزی و در تعامل با دیگران، کنشگر عامل باشد و پیوسته از زندگی بیاموزد. آری، «زندگی تأمل‌ناشده، اصلاً زندگی انسانی نیست» (سقراط).

پایان

*تو هم بروتوس؟! این عبارت منسوب به سزار است که وقتی مورد حمله اعضای سنا قرار گرفت و پیش از آخرین نفس، دوستش بروتوس را در میان قاتلان خود شناخت و با نابوری خطاب به وی گفت: بروتوس، تو هم؟! □

نبی از قعر این سقوطها خطاب به همتای آمریکایی خود، جک، که می‌خواهد تسلی‌اش دهد و به آینده امیدوارش بسازد، پاسخ می‌دهد: «پشت تو حکومتی مثل آمریکا ایستاده است. کو حکومت من؟ همه گریخته‌اند... آه، چه فریبی خوردیم! من پاک زندگی را باخته‌ام. من سال‌هایی که آینده‌ام را می‌ساخت از دست داده‌ام... این سر دیگر پیشیزی هم نمی‌ارزد.»

نبی پس از سقوط، به نوعی صعود اندیشه راه یافته است. او خودش را با جک مقایسه می‌کند و شکی ندارد که دو فرد با ظرفیت‌های وجودی مشابه در دو جامعه‌ی متفاوت، از زندگی بهره‌های ناهمگونی خواهند برد.

سقوط و صعود:

نبی در نخستین رویه‌های رمان، همان‌گونه که با گرگ درونش در کشاکش است، در یک خودگویی، رئیس‌جمهور را نیز بیدارباش می‌دهد: «تو هیچی نیستی، هیچی! بیدار شو!»

رخدادهای سهمگین، اندک اندک آفتابی می‌شوند و ثبات ابتدایی شخصیت نبی به هم می‌خورد. یعنی، دو گرگ درون او گاهی ذلیل‌تر از گربه است؛ گاهی هیبت شیری در شکار را می‌گیرد؛ زمانی به صورت سگ، حمله‌ور می‌شود؛ وقتی در هیئت اژدها رخ می‌نماید و لحظه‌یی هم در قالب شغال شناختنی است.

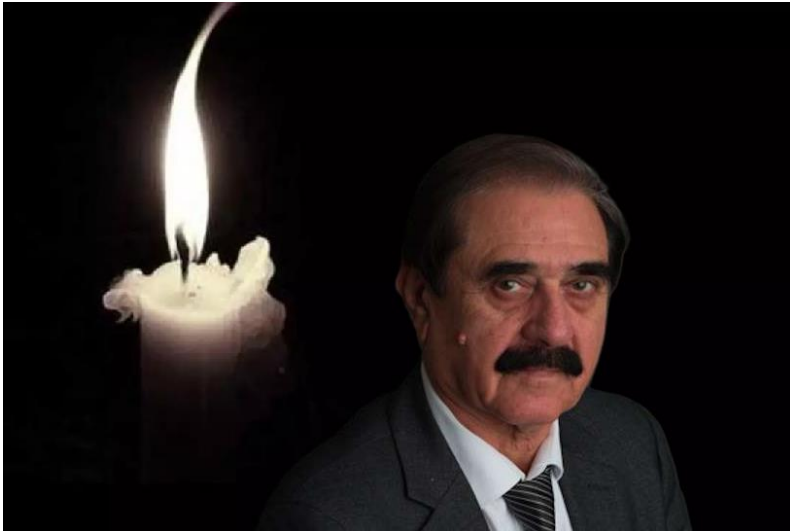
او در این روایت‌ها به غلبه‌ی گرگ شیر بر گرگ شریف درون خود و گرگ درون جمهوریت مواجه است و در علت‌یابی‌هایش، سقوط را در شکست اخلاقی نظام دولتی که آن را «ماشین عظیم مصرف و فساد» می‌خواند، می‌یابد و نیز در نادانی و سوء رفتار خودش که می‌تواند نهاد هریک از شهروندان هم باشد.

نبی صمیانه، اعتراف می‌کند: «ما خود اشرف‌غنی بودیم. او بود که ما سلطان کاباره‌های کابل بودیم و بساط قمار و شراب ما پهن بود. در سایه‌ی او بود که ما برای کشتن و بستن به «چرخ» می‌رفتیم... او بود که امر ما بالای هر والی و فرمانده امنیه و گمرک می‌چلید... او هیچ شده بود که ما

د سلطان جان کلهوال په ویرنه کې

سلطان جان کلهوال:

لیاره پرته دروي، خو له ښه مرغه کلهوال داسې نه و ، تخلیق لکه دده سپوری تل له ده سره و ، نه بې لوړو زده کړو او نه هم وروسته کاري او مسلکي بوختیا وو دا شوق وواژه. هغه د مسلکي او کاري ژوند په ټوله موده کې هنري فعالیتونو او هڅو ته هم دوام ورکړ. پر دغو کلونو کې بې ګڼې شعري ټولګې او د مسلکي خپرونو ګڼ اثار ولېکل: لکه دا لاندې چاپ اثار:

۱ – تغمې (شعري ټولګه) د ۱۳۶۹ کال د لیکوالو د انجمن چاپ، کابل.

۲ – دروند کور درنې خبرې، د ۱۳۷۸ ل کال د ننگرهار د فرهنګي ټولنې چاپ، پېښور.

۳ – وختونه او غمونه (شعري ټولګه) د ۱۳۹۱ ل کال چاپ.

۴ – د څپو پر سر (شعري ټولګه) د ۱۳۹۱ ل کال چاپ.

۵ – زما خاوره زما مینه (شعري ټولګه) د ۱۳۹۱ ل کال چاپ.

۶ – رازونه او رمزونه (شعري ټولګه) د ۱۳۹۱ ل کال چاپ.

۷ – د عمر خیام د رباعیاتو پښتو ژباړه، د ۱۳۹۱ ل کال چاپ.

۸ – د نومیالیو په لړ کې (د شهید زرغون شاه ماما ژوند لیک)، د ۱۳۹۱ ل کال چاپ.

نومبالی شاعر، لېکوال، ژباړن او ټولنیز فعال لنډه موده د مخه د مارچ په (۲۴) نېټه د افغانستان د ادبیاتو له رنگین باغ نه یو ښکلی گل (اېنجنیر سلطان جان کلهوال) چې زموږ د ادب بڼې پرې رنگین او ښکلی و ورژېد.

کلهوال هسې بې چې له تخلص ښکاري، په رېښتینې معنی د ساده کلهوال په څېر رېښتینې او د صداقت او مېنې سمبول و. ځکه خو هر دوست او اشنا ته سلطان جان (د زړونو سلطان) و- او ددوي پر زړونو بې پادشاهي کوله.

مرحوم سلطان جان نه یوازې یو وتلی شاعر، لېکوال او ژباړن و ، ددې تر څنګ هغه یو ښه مسلکي اېنجنیر هم و. پر دې برسېره نوموړی یو تکړه ټولنیز او مدني فعال هم و. دده دې ځانګړتیا ده ته لوی ټولنیز او فرهنګي اعتبار وربخښلی و او د هېواد دننه او دباندې په اروپا، امریکا، کاناډا او استراليا کې بې د ملګرو او مېنه والو پوه لوی جال جوړ کړی و او په هر ډول فرهنګي او مدني فعالیت کې بې خپله ونډه وه.

سلطان جان مور ذاتي هنرمند و ، څلورم ټولګي کې و چې د شعر د تخلیق چینه بې وخوټېده او څلور کلونه وروسته چې اتم ټولګي ته پورته شو، خدای پرې د نثر لېکلو توان ولوراهه.

ډېری وختونه زده کړه او مسلکي - کاري بوختیا له انسان نه هنري توان او شوق اخلي او با بې د تخلیق پروسه د یوې مودې

مسلكي ليكني او اثار

۱- د جياالوجيکي اصطلاحاتو تشریحي قاموس، د ۱۳۹۱ ل کال چاپ.

۲- د څلورمې دورې د رسوباتو جياالوجيکي څېړنې (گستتري چاپ) د کانو او جياالوجۍ اداره.

۳- د هوايي عکسونو تعبير او تفسير (گستتري چاپ)، ياده شوي اداره.

کډوالي او په تېره بيا په اروپا، امريکا او استراليا کې اوسېدنه هم د افغان کډوال هنرمند پر ژوند ژور اغېز بڼدي، دا اغېز دوه ډوله دی:

لومړی : د هنرمند هنری او اېجادي پروسه په ټپه دروي. زه داسې ډېر لېکوال پېژنم چې له افغانستان د کډوالۍ وروسته يې يوه پاڼه هم نه ده لېکلې.

دوهم: دا چې د تخليق پروسه ټکنۍ کوي، هم يې د لېکلنوشمېر راکموي او هم يې هنری کيفيت ته زيان اړوي .

خو له ښه مرغه په مرحوم کلبوال کډوالۍ او د هغو ستونزو هېڅ اغېز ونه بڼده، او د مرک تر شېبې فعال او خلاق پاتې شو، هغه پر دغو کلونو کې نه ېوازې گڼې شعري ټولگې چاپ او خپرې کړې، د نړۍ د وتلو کلاسېکو او معاصرو شاعرانو لکه خېام او اقبال لاهوری د شعرونو عالی ژباړه يې هم وکړه:

پښتو ادب ته د مرحوم کلبوال چوپړنه ېوازې دده خپل ليکلي ادبي او مسلكي اثار دي، هغه ددې تر څنگ د گڼو ادبي او فرهنگي غونډو د جوړولو او مديريت په برخه کې هم نه سترې کېدونکي خدمات سرته رسولي دي.

په شعري ټولگو او مسلكي اثارو برسېره مرحوم په سلگونو ادبي، ټولنيزې او سياسي مقالې هم لېکلي دي. ېوازې د افغان - جرمن په وېپاڼه کې يې تر ۵۰۰ ډېرې لېکنې خپرې شوي دي.

کلبوال مرحوم په چاپ اثارو برسېره لاندې نا چاپ اثار هم لري:

۱- پښتو - دری - انگلیسی ډکشنري،

۲ - د کلچر له مخې انسان پېژندنه،

کلبوال له تخليق سره بې کچه مېنه لرله ، او پر دې باور و چې هنر نه ېوازې د خپل ذوق روزل او پالل دی، هنر یو رسالت هم دی چې يوه ټولنه راوبښوي.

اروا يې ښاده او بادونه يې تلپاتي

دا سفر يو طرفه دی نسته لار د ستنېدلو

نه منزل چاته معلوم دی نه منزل ته څوک رسېږي

څه عجيبه غوندي لار ده نه هوسا لري نه سترې

نه څوک يو قدم ځي شاته نه څوک يو قدم تمېږي

ټول يې واکه مسافر دي بې اختياره يې سفر دی

نه هدف چاته معلوم دی نه په راز يې څوک پوهېږي

څوک له تاج سره روان وي چا اخيستي خزاني وي

له چا ټوله نړۍ پاته له چا يو قلم پاتېږي

مرگی داسي پهلوان دی اتل نه پرېږدي پر مخکه

که سکندر دی که رستم دی عاقبت ورته غوزارېږي

په دې تور اغزن سفر کي انسانان لکه ژوري

چي هر څومره چيښي ويني لا يې تنده نه سړېږي

په ازل کي يې ليکلې يو له بله دشمني ده

يو د بل خوشي يې غم وي يو د بل په غم خوشېږي

دا يو راز ورته څرگند دی که هوښيار دی او که نه دی

که گدا دی که سلطان دی له انجامه نه خلاصېږي.

عبدالباري جهاني

د ۲۰۲۵ کال د مارچ د مياشتي څلېرويشتمه، ويرجينيا

پسرلنۍ لنډۍ

مولانا دربارہ آمدن بهار

دپسرلي علامې راغلې
په هره پوله کي بنگري مات سوي دینه

راسه زمادسینې گل سه
چې هرسهاردې پۀ دیدن تازه کومه

راغلی بیا هغه دوران دی
که څوک دگلوسیل کوي باغ ته دي ځینه

خاونده بیادي پسرلی کر
ونوپریوبل باندي واچول بیاخونه

بارانه کله ته اورېږي
دیار په لاس می گل کرلی وچ به سینه

یارمی په بڼ کې باغوانی کړي
دپسرلی باد، بوي دگلانو تری راوړینه

یو څو نور لنډۍ

ګراني! یوڅو زړې خبري کوم
تاته تیروخت دریادومه ځمه

تانه دي اوبښکي تویول هیږسوي
زه خوشحال ژوند درپریږدومه ځمه

داسي خبري راته مه کوه ته
واپې له یاده دي ایستلې یمه

دخپل زړګي څخه دي هیږه کړمه
له دې هیواده دي ایستلې یمه

ګوره! زه هغه هنرمندنه یمه
زه مي ضمیرځان بدلولای نه سم

هرڅه کومه؛ اوکولای یې سم
ګراني! هیڅ وخت تاهیرولای نه سم

* * *

بهار آمد بهار آمد بهار خوش عذار آمد
خوش و سرسبز شد عالم اوان لاله زار آمد

ز سوسن بشنو ای ریحان که سوسن صد زبان دارد
به دشت آب و گل بنگر که پرنقش و نگار آمد

گل از نسرين همی پرسد که چون بودی در این غربت
همی گوید خوشم زیرا خوشی ها زان دیار آمد

سمن با سرو می گوید که مستانه همی رقصی
به گوشش سرو می گوید که یار بردبار آمد

بنفشه پیش نیلوفر درآمد که مبارک باد

که زردی رفت و خشکی رفت و عمر پایدار آمد

همی زد چشمک آن نرگس به سوی گل که خندانی
بدو گفتا که خندانم که یار اندر کنار آمد

صنوبر گفت راه سخت آسان شد به فضل حق
که هر برگي به ره بری چو تیغ آبدار آمد

ز ترکستان آن دنیا بنه ترکان زیارو

به هندستان آب و گل به امر شهریار آمد

بین کان لک لک گویا برآمد بر سر منبر

که ای یاران آن کاره صلا که وقت کار آمد

* * *

(دستگیر نایل)

نو روز و بهار !

(ناصر نادر)

بی بهاری

امشب گرفته است دلم را بهانه ات
ویران نبود این همه با من میانه ات
هرچند زاغ های غزل بال می کشند
سوی هوای برفی ام از روی شانه ات
وقتی که باغ، عاقبتش بی بهاری است
می ترسم از درخت شدن پیش خانه ات
از خویش رد خون بگذارم به کی ، اگر
تیر خلاصی ات نخورد در نشانه ات؟
راه از کدام سو به رهایی بدر کنم؟
امشب شکست خورده ام از قفل خانه ات

* * *

(مولانا)

اندر دل من مها دل افروز تویی
یاران هستند و لیک دلسوز تویی
شادند جهانیان به نوروز و به عید
عید من و نوروز من امروز تویی
* * *

(حافظ)

از آمدنِ بهار و از رفتنِ دی
اوراقِ وجودِ ما همی گردد طی

می خور، مخور اندوه که فرمود حکیم
غم های جهان چو زهر و تریاقش می

شد بهار و بادِ نو روزی وزید
بگذران با عیش، این ایام را
فصل پیری و جوانی بگذرد
دور کن از سر تو ننگ و نام را
قسمت ما روز بهروزی نبود
آزمودم بخت بد فرجام را
ای خدا این رنج این حرمان بس است
کن نصیب ما دل ارام را
دست ما کوتاه مباد از زلف یار
پهن کن در راه ما این دام را
لاله روی تو در دشت هوس
کرد خونین این دل ناکام را
در جوانی موی من گشته سپید
برف نومییدی گرفت این بام را
مَی بساغر، گل به کف، مستی بسر
یاد کردی این من بد نام را
با دو جام مَی، سر افرازم بکن
« خاک بر سر کن غم ایام را »

* * *

پر وطن به مي بهار وي زه به يمه يا به نه يم
توري شپې به يې سهار وي زه به يمه يا به نه يم
بيا به جوش د ارغوان وي بيا مېلې پر گل غونډيو
رغوي به زخمي زړونه شور ما شور د توتکيو
جاله وان به په څپو کي مستوي رغ د شپېليو
پر کنډ به يکه زار وي زه به يمه يا به نه يم

چا به ورونه وي پرانيستي د تړلو ښوونځيو
وروتلي به ټولۍ وي د پېغلوتو جنکيو

ترانې به وي په خولو کي د وطن د ملاليو
هره لوېشت به لاله زار وي زه به يمه يا به نه يم

توري وريځي به سي ليري لمر به نه سي پټولای
د مغان پير به ناره کي زولنې سۍ ماتولای

آدم خانه رباب راوړه څوک يې نه سي چوپولای
انارگل به شاملار وي زه به يمه يا به نه يم

نه چري نه به ملا وي چي د چا په ځان بلاوي
نه به څوک د شيخ له جوړه په غوغا په واويلا وي

نه به زور د محتسب وي نه به جوړه کربلا وي
نه دُره نه به آزار وي زه به يمه يا به نه يم

د زمان د حکم زور به وي مات کړي زندانونه
ابوجهل به گونکی وي نور به نه کوي حکمونه

شيخ به پروت وي په خلوت کي دري وړي اندامونه
جنازې ته به تيار وي زه به يمه يا به نه يم

ما ليدلي دي خوبونه دا تياره شپې به لنډېږي
خپل وطن خپل به منډر وي زموږ بلال به پر رغږي

تور او سور زرغون بيرغ به د خيبر پر سر رپړي
ورځ به توره د اغيار وي زه به يمه يا به نه يم

نور يې مه ليکه شاعره حماسي د ميدانونو

جهاني به وي راوړي امېلونه د گلونو
نارنج گل به ننگرهار وي زه به يمه يا به نه يم

پر وطن به مي بهار وي زه به يمه يا به نه يم
توري شپې به مي سهار وي زه به يمه يا به نه يم.

د ۲۰۲۵ کال د مارچ د مياشتې شلمه ، ويرجينيا.

* * *

(علی تابش)

آتش

خدای خویش را گم کرده‌ام، ای دختر هندو!

نمایان کن خدا را با تکان گوشه ابرو

نمایان کن که یخهای تعلّق بشکند در من

رهایی یابد ایمانم ز کفر این‌همه جادو

الا ای آب و آتش! این جهان از رقص تو برخاست

به‌پا شو تا جهان دیگری برپا شود با تو

به‌پا شو یك تجلی، تا بسوزد هرچه ابلیس است

تجلی کن که خود را گم کنم در جلوه‌ات، یا‌هو!

بفرما تا که دریا را میان کوزه جا سازم

برقصانم، برقصم، نعره هوهو زنم؛ هوهو!

کنار خلسه‌ام بنشین و دستم را بر آتش زن

بین از پنج انگشت من عشقت می زند سوسو!

* * *

(عبدالعزيز پايز)

شراب عشق

ايام خوش عيد است اى هم نفسان خيزيد
وقت است به پاس عيد پيمانه برانگيزيد
ياران همه يك رنگى مشتاق تماشايم
جز با لب يار خويش با هيچ مياميزيد
خود را به شراب عشق مستانه به رقص آريد
آنجا كه صفا نبود بسيار بپرهيزيد
از عشق و صفاي هم سرمست كنان هر سو
در قلب يكي ديگر از عشق صفا ريزيد
ايام جوانى است شادابى و وقت خوش
نه موسم "پايز" است شيدايى براندازيد

* * *

(يوسف صفا)

شور تمنا

شور تمنای تو کرده دلم را خراب
ای صنم خوش لقا چهره زمن برمتاب

هرکی به طرزدگر حرف تواش بر زبان
حسن فريبای تو مشغله شيخ و شاب

سازطرب می شنونیست به جز قصه ات
وصف توداردمدام نغمه چنگ ورباب

دفتر شعر و سخن پر بوداذکر تو

مرغ چمن بر زبان وصف تواش بی حساب

يك نگه لطف تو شادی قلب حزين
خنده مستانه ات کرده جهان را خراب

(يوسف) دل باخته درگرو حسن تو
ايينه دار توگشت اين دل پر اضطراب

محمود نظری

مهر (تاپه) کوفکی

چه وقت هایی بود كه سر ديپلوم ها، سه پارچه ها، نكاح
نامه ها تاپه های رنگارنگ سياه، سرخ، آبی و سبز می زدند.
وقتی كه فاكولته را تمام كردم سر ديپلوم ما تاپه سفید زدند،
با گذشت زمان، آفتاب، گرد و خاك آن را خراب نكند. ما هم
خوش بودیم كه ديپلوم تاپه سفید خورده ولی نمی فهمیدیم
كه به زودی این تاپه ها ارزشش را از دست خواهد داد حتی
بد ما خواهد آمد و ازش گریزان می شویم از ترس این و آن
آن را در غار ها پت می كنیم و یا از ترس جان آن را پاره می
كنیم تا كشته نشویم كه با سواد هستیم.

آهسته آهسته همان تاپه ها گم شد و رفتو تاپه های كوفکی
جای آن را گرفت كه بالای آدم ها زده می شد. این تاپه ها
دیندار را بی دین، دزد صد ساله را مرشد، دشمن را بادر و
از جولا سردار جور می كرد. این تاپه ها به ریموت كنترول
می شد تنها يك كوف می خواست و چوف.

اگر باور نمی كنی بیا به دیار ما فقط سر خوده بالا كو باز زور
تاپه كوفکی را ببین. هر چیز كه ازت جور كرد و هر جایی كه
روانت كرد اونه بخت و طالع دگه.

* * *

(پیر محمد باوری)

شاهد

يو سړی چې غلا یی کړی و و محكمی ته بوت و هلته شاهد
شاهدی پر ورکړه. قاضی د شاهد څخه پوښتنه وکړه چې ته
ثبوت لری چې دی غل دی؟ هغه وویل: چې هو، ولی چې د
غلا په وخت کې زه هم ورسره وم.

خدا و محبت

محبت را که بنموده نشانه
 چه می گردیم بدنبال محبت
 فروزنده همه اخلاک در خال
 معلم تا دهکده درس محبت
 نشیند باغبان در سایه جانش
 به بیگانه محبت گزینایم
 شود کمتر ز کامی کوه اندوه
 اگر استک محبت خست گردد
 تمام مردمان تا دوست گردند
 بخت تا که صیدی دست صیاد
 محبت را مسیحا می نماید
 مگر در لایلای چینه ترانه
 گرفته در دل ما آشیانه
 چو بخسیند محبت از میان
 نمی گیرد بدستش تازیانه
 نشانه با محبت مگر که دانه
 نماید خولیش را بر مایه گاه
 محبت گزیند خست و چنان
 زمین زاری نماید هر کس زبانه
 محبت کن بدشمن بی بجای
 محبت کن بدشمن بیکرانه
 که دارد از حسد ای مانده
 قراچه می

MAHABAT

December 2024

To Mercy, pity, peace and love all pray

A Periodically Issue

A corner of Kabul

ناني از گوشه شهر کابل